

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
Σχολή Επαγγελμάτων Υγείας και Πρόνοιας
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Πτυχιακή Εργασία

**«ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΤΟΠΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ»**

Συντάκτριες εργασίας

Αλεξάκη Μαρία

Δέδε- Σαραντή Χριστίνα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Οικονόμου Κατερίνα

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

Στους γονείς μας.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
-----------------------	---

A' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 1^ο: Η επίδραση της μετανάστευσης στην Ελλάδα

1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα.....	7
1.2 Οι κοινωνικές συνέπειες της μετανάστευσης.....	8
1.3 Οι οικονομικές συνέπειες της μετανάστευσης.....	10
1.4 Οι πολιτισμικές συνέπειες της μετανάστευσης.....	13

Κεφάλαιο 2^ο: Πολιτικές Ένταξης

2.1 Προσδιορισμός του όρου «πολιτικές ένταξης».....	15
2.2 Πολιτικές ένταξης σε εθνικό επίπεδο και τοπικό επίπεδο.....	19

Κεφάλαιο 3^ο: Προσδιορισμός των εννοιών « Προκαταλήψεις - Στερεότυπα – Διακρίσεις »

3.1 Προκαταλήψεις – Στερεότυπα – Διακρίσεις	35
3.2 Η περίπτωση του κέντρου της Αθήνας.....	39

B' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 4^ο: Περιγραφή της έρευνας

4.1 Σκοπός της έρευνας.....	46
4.1.2 Υποθέσεις εργασίας.....	46
4.2 Μεθοδολογία της έρευνας.....	46
4.2.1 Πεδίο μελέτης.....	46
4.2.2 Δειγματοληψία.....	47
4.2.3 Τεχνικές συλλογής πληροφοριών.....	47
4.2.4 Στατιστική ανάλυση.....	48
4.3 Εκτίμηση δυσκολιών κατά τη διεξαγωγή της έρευνας – Ενέργειες για άρση δυσκολιών.....	49
4.4 Ηθικά ζητήματα.....	49
4.5 Χρονοδιάγραμμα της έρευνας.....	50

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Κεφάλαιο 5^ο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων - συσχετίσεων

Εισαγωγή.....	51
5.1. Αποτελέσματα.....	52
5.2. Συσχετίσεις.....	63

Κεφάλαιο 6^ο: Συζήτηση – Συμπεράσματα

6.1 Συζήτηση	65
6.1.1 Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	65
6.1.2. Συζήτηση συσχετίσεων.....	86
6.2. Συμπεράσματα.....	87

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	90
-------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	97
----------------	----

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας.....	98
------------------------------------	----

Γραφήματα Αποτελεσμάτων.....	104
------------------------------	-----

Φωτογραφικό υλικό.....	128
------------------------	-----

Εισαγωγή

Το θέμα της μετανάστευσης αποτελεί ένα από τα πιο επίκαιρα θέματα ενασχόλησης των κοινωνικών, και όχι μόνο επιστημών, καθώς και των πολιτικών ζητημάτων σε σχέση με τις εξελίξεις στα δημογραφικά μεγέθη μιας χώρας.

Το φαινόμενο της εισόδου στη χώρα μας σημαντικού αριθμού μεταναστών συνέβη κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '80, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Κύριο ρόλο έπαιξαν δύο συγκεκριμένες εξελίξεις. Πρώτα απ' όλα οι αυξημένες εισροές από την Ανατολική Ευρώπη που εντάθηκαν μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων και τον πόλεμο στην Γιουγκοσλαβία. Παράλληλα, ενισχύθηκαν τα μεταναστευτικά ρεύματα από χώρες του Τρίτου Κόσμου. Στις επόμενες δύο δεκαετίες οι εισροές από την Ανατολική Ευρώπη ακολούθησαν φθίνουσα πορεία εν αντιθέσει με τις εισροές από τον Τρίτο Κόσμο που διατήρησαν τη δυναμική τους και εντάθηκαν.

Σύμφωνα με στοιχεία από την EUROSTAT, ο μέσος ετήσιος αριθμός μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την 3ετία 2002-4 ήταν περίπου 1,9 εκατομμύρια άτομα. Πάνω από το 60% από αυτούς είχαν ως προορισμό τις Μεσογειακές χώρες και κυρίως την Ισπανία και την Ιταλία. Οι χώρες του νότου από χώρες αποστολής μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής μεταναστών. Σε συνδυασμό με τις δημογραφικές εξελίξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται πως οι ανάγκες για εργατικό δυναμικό θα ενισχυθούν, επομένως θα πρέπει να γίνει ένας σχεδιασμός για την υποδοχή και την ενσωμάτωση των πληθυσμών αυτών στις κοινωνίες υποδοχής.

Ο όρος ένταξη των μεταναστών αναφέρεται στην αμφίδρομη διαδικασία βασιζόμενη σε αμοιβαία δικαιώματα και αντίστοιχες υποχρεώσεις των νομίμων κατοίκων υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής, διαδικασία η οποία προϋποθέτει την πλήρη συμμετοχή του μετανάστη (Zwerner, 2003). Αυτό σημαίνει, αφενός, ότι αποτελεί ευθύνη της κοινωνίας υποδοχής να εξασφαλίσει ότι τα τυπικά δικαιώματα των μεταναστών προβλέπονται κατά τρόπο που να επιτρέπει στο άτομο να συμμετάσχει στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ζωή και στη ζωή της κοινωνίας των πολιτών και αφετέρου, ότι οι μετανάστες σέβονται τους θεμελιώδεις κανόνες και αξίες της κοινωνίας υποδοχής και συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία ένταξης χωρίς να χρειάζεται να εγκαταλείψουν την ταυτότητά τους.

Σημαντικό ζήτημα αποτελεί το πως εκλαμβάνουν την παρουσία τους οι υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες και πολίτες της χώρας στην οποία προτίθενται να μεταναστεύσουν. Η συνολική στάση που θα κρατήσουν απέναντι στους μετανάστες και οι αντιλήψεις που διαμορφώνονται και ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάζουν τον «Άλλο».

Όσον αφορά στην Ελλάδα και ειδικότερα το κέντρο της Αθήνας, η περιοχή αυτή αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση αφού περίπου το 40% των μεταναστών που βρίσκονται στη χώρα κατοικούν σε αυτή την περιοχή. Κατοικούν γύρω από πλατείες και σταθμούς, μέσα σε υπόγεια και χαμηλούς ορόφους κακοσυντηρημένων πολυκατοικιών, σε παλιά προσφυγικά ή σε αυθαίρετα σπίτια, σε ερειπωμένα εργοστάσια, ανακατεμένοι με τους ντόπιους (αποτελούν το 10% του συνολικού πληθυσμού του δήμου Αθηναίων, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία) όντας συσπειρωμένοι σ' έναν κυκεώνα από γειτονιές πολλών και διαφορετικών εθνοτήτων (ΕΣΥΕ, 2001).

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αποτυπώσει ως ένα βαθμό τις στάσεις και τις αντιλήψεις των κατοίκων του κέντρου της Αθήνας, συμβάλλει στην πληροφόρηση και στην παροχή γνώσης για το φαινόμενο, καθώς και στην καλύτερη κατανόηση του ζητήματος της μετανάστευσης. Υπάρχουν κάποιες πλευρές του ζητήματος που εμφανίζουν συγκεκριμένα ερωτήματα στην κοινωνία των Αθηνών και κατ' επέκταση στην Ελληνική κοινωνία. Σε συνδυασμό με τις πρόσφατες εξελίξεις για το νομοσχέδιο που προτίθεται να καταθέσει η κυβέρνηση στο προσεχές διάστημα για την ενσωμάτωση των μεταναστών έχουν δημιουργηθεί ποικίλες αντιδράσεις από φορείς, πολιτικά κόμματα, συνδικαλιστικούς φορείς, ενώσεις και οργανώσεις είτε προς την μία κατεύθυνση, είτε προς την άλλη.

Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά ζητήματα που αφορούν στην μετανάστευση στην Ελλάδα. Αρχικά, στο θεωρητικό μέρος γίνεται αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του φαινομένου στον ελλαδικό χώρο κατα την τελευταία εικοσαετία. Κατόπιν αναφέρονται οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του φαινομένου στην Ελληνική επικράτεια, οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τις διακρίσεις οι οποίες συνοδεύουν τους μετανάστες σε κάθε στάδιο της προσαρμογής τους στην Ελλάδα, καθώς και οι πολιτικές ένταξης που υιοθετήθηκαν συγκεκριμένα στο κέντρο της Αθήνας. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, το ερευνητικό, επιχειρείται η παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ντόπιοι κάτοικοι της Αθήνας την παρουσία των μεταναστών δίπλα τους και η αναζήτηση των αιτιών και των παραγόντων που τους οδηγούν στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων αυτών αντιλήψεων και στάσεων. Στο τρίτο μέρος και τελευταίο μέρος της πτυχιακής μας παραθέτονται και αναλύονται τα αποτελέσματα-συμπεράσματα της ποσοτικής έρευνας μας, που πραγματοποιήθηκε από το Φεβρουάριο έως το Μάρτιο του 2010 σε περιοχές που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η επίδραση της μετανάστευσης στην Ελλάδα

1.1. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα

Η μετανάστευση ως κοινωνικό φαινόμενο αποτελεί μία περίπλοκη και σύνθετη διαδικασία σε παγκόσμιο επίπεδο. Επίσης, αποτελεί τη βασικότερη πηγή αύξησης του πληθυσμού, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ελλάδα υπάρχουν δυο «ιστορικές μειονότητες» (Δαμανάκης 2002), η μουσουλμανική και εκείνη των Αθιγγάνων. Σε αυτές τις δυο εθνοτικές-πολιτισμικές ομάδες προστέθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και κυρίως τη δεκαετία του 1990 μετανάστες ελληνικής εθνοτικής καταγωγής όπως οι Ρωσοπόντιοι παλιννοστούντες και οι Βορειοηπειρώτες, μετανάστες από τις πρώην κομμουνιστικές χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και πολίτες χωρών της Ασίας και της Αφρικής. Σε μικρότερο βαθμό ακολούθησε δε και ο επαναπατρισμός Ελλήνων μεταναστών από τη Δυτική Ευρώπη, την Αμερική και την Αυστραλία, καθώς και η μετανάστευση πολιτών αναπτυγμένων χωρών (όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και άλλες) (Τριανταφυλλίδου 2005).

Η ακριβής ποσοτική διάσταση των μεταναστευτικών ροών είναι δύσκολο να απεικονισθεί από τα επίσημα στοιχεία, επειδή οι περισσότεροι από τους αλλοδαπούς που εισήλθαν στην Ελλάδα στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ήταν παράνομοι. Αντίθετα, το μεταναστευτικό απόθεμα μπορεί να προκύψει από τα αποτελέσματα τω απογραφών (Παπαδοπούλου 2006). Έτσι, με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001, σήμερα διαμένουν στην Ελλάδα περίπου 11 εκατομμύρια άνθρωποι (10.964.020) από τους οποίους 797.091 είναι αλλοδαποί, νόμιμοι και παράνομοι μετανάστες. Σε αυτούς περιλαμβάνονται 47.000 πολίτες από άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι προφανές ότι η δημογραφική ανάπτυξη της χώρας κατά την τελευταία δεκαετία οφείλεται εξ ολοκλήρου στην εισροή από τρίτες χώρες ξένων εργαζόμενων και των οικογενειών τους (Τριανταφυλλίδου 2005).

Ο ξένος πληθυσμός εντάσσεται στην συντριπτική του πλειοψηφία (περίπου 80%) στο ηλικιακό φάσμα των 15-64 ετών, είναι δηλαδή δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, 90% των αλλοδαπών εργάζονται με σχέση εξαρτημένης εργασίας και μόνο 6,5% αυτοαπασχολούνται. Περίπου 25% των μεταναστών απασχολείται στις

οικοδομές, 20% στις λεγόμενες «άλλες υπηρεσίες», συνήθως δηλαδή σε οικιακές εργασίες, φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών, 17,5% στον αγροτικό τομέα και λίγο περισσότερο από το 15% σε τουριστικές και εμπορικές υπηρεσίες (Τριανταφυλλίδου 2005).

Η ελληνική πολιτεία βρέθηκε απροετοίμαστη στην αλλαγή της χώρας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Ωστόσο, ακόμα και τώρα το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα δεν έχει απογραφεί με ακρίβεια. Εκτός από τον καταγεγραμμένο και νόμιμο όγκο των μεταναστών, υπάρχει και ένα ποσοστό τους, που διαμένει ή και εργάζεται στη χώρα, παράνομα. Επομένως, είναι δύσκολο να υπάρξει κάποιος απόλυτα έγκυρος υπολογισμός του μεγέθους και των χαρακτηριστικών τους. Το έτος απογραφής 2001 καταγράφηκαν 761.813 άτομα που κατοικούν στη χώρα χωρίς Ελληνική υπηκοότητα και αποτελούν το 7% του πληθυσμού της χώρας. Αν υπολογιστεί και το ποσοστό των μεταναστών που δεν συμπεριλήφθηκαν στις απογραφές, καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους, τότε το ποσοστό αυτό μπορεί να φτάσει στο 10%. Αυτό σημαίνει ότι οι μετανάστες στην χώρα μας ξεπερνούν το εκατομμύριο, γεγονός που αποτελεί πρόκληση για την πολιτεία ώστε να καταφέρει να διαφυλάξει τη συνοχή της αλλά και να σχεδιάσει μια αποτελεσματική πολιτική για την μετανάστευση (Χλέτσος Μ. κ.α, 2005).

Το δυναμικό που έχει εισέλθει στη χώρα μας αποτελείται από αλλοδαπούς που προέρχονται από γειτονικές, κυρίως βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, κα) οι οποίοι αριθμούν τα 500.000 άτομα, από αφρικανικές χώρες καθώς και χώρες της αμερικανικής ηπείρου (Βραζιλία, Κούβα, Αργεντινή κα) οι οποίοι ανέρχονται αριθμητικά στα 265.000 άτομα και από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, έχουν εγκατασταθεί μόνιμα Έλληνες ομογενείς που προέρχονται από Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (100.000 άτομα) και αλλοδαποί που ζήτησαν πολιτικό άσυλο στην χώρα μας (156 άτομα) (Ναξάκης Χ., Χλέτσος Μ., 2001).

1.2. Οι κοινωνικές συνέπειες της μετανάστευσης

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες και ιδίως από την περίοδο της πτώσης των καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης σε συνδυασμό με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημειώθηκε σημαντική εισροή μεταναστών από γειτονικές και άλλες ευρωπαϊκές χώρες με νόμιμες ή όχι διαδικασίες.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, από τους 762.000 καταγεγραμμένους αλλοδαπούς περισσότεροι από τους μισούς (438.000, 57% του συνόλου) είναι Αλβανοί πολίτες. Περίπου 1/3 των Αλβανών εργάζονται στις οικοδομές και 20% στον αγροτικό τομέα. Δεύτερη πολυπληθέστερη ομάδα είναι οι Βούλγαροι με 35.000 καταγεγραμμένους. Ένα τρίτο των Βούλγαρων πολιτών

εργάζεται στον αγροτικό τομέα ενώ άλλο ένα τρίτο περίπου (29%) στις οικιακές και άλλες υπηρεσίες. Μετά την Βουλγαρία ακολουθούν οι ακόλουθες εθνικότητες: Γεωργία, Ρουμανία (με περίπου 20.000 άτομα η καθεμία), Ρωσική Ομοσπονδία (17.500), Ουκρανία, Πακιστάν και Ινδία (με λίγο περισσότερους από 10.000 εγγεγραμμένους η καθεμία) και Πολωνία (13.000). Στην Ελλάδα κατοικούν λοιπόν σήμερα περίπου ένα εκατομμύριο μετανάστες (συμπεριλαμβανόμενων και των ομογενών), που αντιστοιχούν στο 9% περίπου του συνολικού πληθυσμού και σε περισσότερο από το 12% της εργατικής δύναμης της χώρας (Τριανταφυλλίδου 2005).

Σημαντική, θεωρείται επίσης η συμβολή των μεταναστών στην αύξηση του πληθυσμού. Συμβάλλουν στη διατήρηση της μικρής υπεροχής των γεννήσεων έναντι των θανάτων τη δεκαετία του '90. Χωρίς τις γεννήσεις των αλλοδαπών η Ελλάδα θα εμφάνιζε φυσική μείωση αντί για φυσική αύξηση του πληθυσμού (Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, 2001).

Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 1999 σημειώθηκε αύξηση του ελληνικού πληθυσμού κατά 18.000 άτομα από τα οποία 14.000 είναι μετανάστες, ενώ από τις 100.000 περίπου γεννήσεις κάθε χρόνο, υπολογίζεται ότι οι 15.000 αφορούν αλλοδαπές οικογένειες. Επίσης, κατά τα έτη 1998-1999 φοιτούσαν στα δημοτικά σχολεία 13.584 παιδιά αλλοδαπών.

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, η Ελλάδα το 2015 υπολογίζεται ότι θα έχει περίπου 14,2 εκατομμύρια κατοίκους από τους οποίους τα 3 με 3,5 εκατομμύρια θα είναι αλλοδαποί, μη προερχόμενοι από την Ε.Ε. Σε αυτήν την υπόθεση, σημαντικό ρόλο παίζει η συνεχιζόμενη πολιτική και οικονομική αβεβαιότητα στο ευρύτερο βαλκανικό περιβάλλον και η παραγμένη κατάσταση στις αυτόνομες πλέον χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Κάνοντας λόγο για κοινωνικές επιπτώσεις του φαινομένου δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στο κομμάτι εκείνο της εγκληματικότητας ως απόρροια της μετανάστευσης όπως αυτό προβάλλεται κατά κόρον από τα ΜΜΕ. Είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι Έλληνες συνδέουν την αύξηση της εγκληματικότητας με την εισροή μεταναστών στην επικράτεια.

Η αυξημένη εγκληματικότητα των μεταναστών επιβεβαιώνεται εμπειρικά από πρόσφατη μελέτη. Συγκεκριμένα, για το έτος 2001, η εγκληματικότητα των μεταναστών ήταν της τάξης του 8,3 της χιλίοις έναντι 5,83 της χιλίοις για το γηγενή πληθυσμό. Πρέπει να σημειωθεί ότι για λόγους σύγκρισης, εξετάστηκαν μόνο οι κατηγορίες σοβαρών εγκλημάτων. Αν και τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν υψηλότερα ποσοστά παραβάσεων από την πλευρά των μεταναστών, πρέπει να αναφερθούν οι παρακάτω σημαντικές διευκρινίσεις:

- η ταύτιση μετανάστη-εγκληματία (που προβάλλεται κατά κόρον από τα ΜΜΕ και που επικρατεί στις στάσεις και αντιλήψεις του γηγενούς πληθυσμού) δεν επιβεβαιώνεται. Ο

συντριπτικός αριθμός των εγκλημάτων συνεχίζει να διαπράττεται από Έλληνες πολίτες. Δηλαδή, η συμμετοχή των μεταναστών στην διάπραξη των εγκλημάτων δεν αιτιολογεί σε καμία περίπτωση τον παρατηρούμενο στιγματισμό των μεταναστών.

- δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι τα εγκλήματα των μεταναστών δεν έχουν υποχρεωτικά ως θύματα Έλληνες πολίτες (Λιανός, Πετραλιάς, Μπούσουλας, 2004).

1.3.Οι οικονομικές συνέπειες της μετανάστευσης

Οι συνέπειες της μαζικής μετανάστευσης προς την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια είναι ποικίλες και αφορούν στην οικονομία της χώρας και στην αύξηση του πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού αλλά και στην μεταμόρφωση της ελληνικής κοινωνίας σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η συνειδητοποίηση αυτής της αλλαγής ακόμα δεν έχει γίνει αποδεκτή και δεν έχει επιδράσει σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Το πιο σημαντικό επίπεδο επιροής διαμορφώνεται στην οικονομία.

Η ελληνική αγορά εργασίας εμφανίστηκε ελκυστική και οι λόγοι που ερμηνεύουν αυτήν την εισροή είναι:

- Η διαφορά αμοιβών εργασίας, καθώς η κατώτατη αμοιβή εργασίας στην Ελλάδα ήταν πολλαπλάσια εκείνης που επικρατούσε στις χώρες αποστολής μεταναστών.
- Η αύξηση του γεωργικού εισοδήματος μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, παρείχε την δυνατότητα στους γεωργούς να χρησιμοποιήσουν μετανάστες και να αποφύγουν εργασίες που θεωρούνται κοινωνικά υποδεέστερες.
- Η μείωση της γεννητικότητας στην ύπαιθρο, που είχε σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό των εργατικών χεριών στις γεωργικές εργασίες, ιδίως των παιδιών και των νέων σε συνδυασμό με την ερήμωση των αγροτικών περιοχών και τη μετανάστευση πληθυσμού προς τις πόλεις (Αποστολόπουλος Κ. κ.α, 2003).

Παράλληλα τα οφέλη από την εργασία των μεταναστών (νόμιμων και μη) οι οποίοι αποτελούν φτηνή εργατική δύναμη, έχει οδηγήσει στη μείωση του κόστους παραγωγής, το οποίο είναι αρκετά μεγάλο σε κλάδους όπως οι κατασκευές, ο αγροτικός τομέας, ο τουρισμός και οι βιοτεχνικές δραστηριότητες. Κατά συνέπεια, υπάρχει θετική επίδραση στον πληθωρισμό ο οποίος μειώνεται λόγω της μείωσης του εργατικού κόστους. Η εργασία των μεταναστών η οποία λειτουργεί σαν ένας κρυφός παραγωγικός πόρος της οικονομίας, αυξάνει το εργατικό δυναμικό, την προσφορά εργασίας και κατά συνέπεια τον όγκο παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι,

συμβάλλουν θετικά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας. Επίσης, συνεισφέρουν στη μεγέθυνση της συνολικής κατανάλωσης (Λιανός Θ., 2003).

Επίσης, το φαινόμενο της μετανάστευσης αναμένεται να συνεχιστεί λόγω της ισχυρής παρουσίας των οικονομικών σχέσεων της Ελλάδας με τις αναπτυσσόμενες βαλκανικές χώρες και του χαμηλού ρυθμού ανάπτυξης αυτών, καθώς και της γεωγραφικής της θέσης ως ενδιάμεσος σταθμός για τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης και την Αμερική. Αναμένεται επίσης, να συνεχιστεί το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης λόγω του μεγάλου μήκους των ελληνικών ακτών και της αδυναμίας λόγω αυτού της επίβλεψής τους (Χλέτσος Χ., Ναζάκης Μ., 2001).

Ως επίπτωση σημειώνεται η αύξηση της απασχόλησης στην παραοικονομία που είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στην Ελλάδα. Αυτή η αύξηση οφείλεται στην απασχόληση των μεταναστών στον τομέα αυτό με αποτέλεσμα την απώλεια ποσών από τα ασφαλιστικά ταμεία.

Ένα άλλο, αρνητικό ωστόσο, στοιχείο της παρουσίας των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας είναι ότι επιβραδύνουν τον τεχνολογικό εξοπλισμό της παραγωγής. Συγκεκριμένα, στη γεωργική παραγωγή, η χρήση των φτηνών εργατικών χεριών των μεταναστών έχει περιορίσει τον τεχνολογικό εξοπλισμό της παραγωγής. Επίσης, λόγω της απασχόλησης των μεταναστών σε θέσεις εργασίας που δεν απαιτούν ιδιαίτερη εξειδίκευση, φαίνεται ότι επηρεάζεται η ανεργία του ντόπιου λιγότερου ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, καθώς επίσης μειώνεται το εισόδημά τους λόγω του ανταγωνισμού που υφίστανται στην αγορά εργασίας από την αύξηση του ενεργού πληθυσμού (Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., 2001). Αιτίες που συνεισέφεραν στην συγκράτηση του κόστους παραγωγής και στην διατήρηση της ανταγωνιστικότητας σε κάποιους κλάδους της οικονομίας καθώς και στο στόχο της εισόδου στην ΟΝΕ.

Οι μετανάστες προσφέρουν χαμηλά αμειβόμενη ανειδίκευτη εργασία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε μικρομεσαίες κυρίως επιχειρήσεις και αρχηγούς εκμεταλλεύσεων να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό μειώνοντας το κόστος τους. Η αδυναμία της κοινωνικής προστασίας, η ανάγκη για ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και η αναδιάρθρωση της οικονομίας συμβάλλουν στην ένταση του φαινομένου της απασχόλησης μεταναστών. Παράλληλα παρατηρείται μια στροφή στον επαγγελματικό προσανατολισμό των Ελλήνων με σκοπό την αναζήτηση θέσεων εργασίας υψηλότερης ποιότητας λόγω της ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών και της ανόδου του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου του ελληνικού λαού.

Τα παραπάνω έχουν ως συνέπεια επαγγέλματα που δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, καθώς και όσα είναι εποχιακής φύσεως (γεωργία, τουρισμός, κατασκευές), να καταλαμβάνονται συχνά από μετανάστες λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας και του χαμηλού

μορφωτικού επιπέδου τους. Απ' την άλλη μεριά, η εποχικότητα στους βασικούς κλάδους της οικονομίας της Ελλάδας, όπως η γεωργία, ο τουρισμός και η αλιεία έχουν τη δυνατότητα ή και την ανάγκη απορρόφησης ανθρωπίνου δυναμικού σε ανειδίκευτους αλλά και «ευέλικτους» εργαζόμενους, οι οποίοι αναζητούνται ανάμεσα στους μετανάστες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι Αιγύπτιοι εργαζόμενοι στο τομέα της αλιείας στην περιοχή της Ν. Μηχανιώνας Θεσσαλονίκης¹.

Το 1995 στην έρευνα/μελέτη τους οι Lianos, T.P., Sarris, A.H. & Katseli, πραγματοποίησαν την πρώτη συγκέντρωση πρωτογενών στοιχείων σε τέσσερις νομούς της Β. Ελλάδας και προσδιόρισαν τις αποδοχές των μεταναστών σε σχέση με των Ελλήνων εργαζομένων (μεταξύ 40% και 60% χαμηλότερες). Ταυτόχρονα όμως φάνηκε ότι οι μετανάστες καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας τις οποίες δεν επιθυμούσαν οι Έλληνες. Θέση που έρχεται σε αντίθεση με την επικρατούσα αντίληψη πως οι μετανάστες καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας από τους γηγενείς και διογκώνουν την ανεργία.

Πιο πρόσφατα οι Cholezas & Tsakloglou (2006) υποστηρίζουν ότι το κύριο χαρακτηριστικό που προσδιορίζει και την ελληνική ιδιαιτερότητα σε σύγκριση με άλλες περιπτώσεις (Ισπανία, Πορτογαλία κα.) είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών της προέρχονται από την Αλβανία. Η συγκυρία συνέπεσε με την ανάγκη της ελληνικής οικονομίας για φτηνά εργατικά χέρια ούτως ώστε αν μειωθεί το παραγωγικό κόστος και να ελεγχθεί ο πληθωρισμός με σκοπό την επίτευξη των κριτηρίων σύγκλισης για την ένταξη της στην ΟΝΕ. Ιδιαίτερα δε, η παράνομη μετανάστευση διευκόλυνε προς αυτήν την κατεύθυνση αφού οι τελευταίοι δεν είχαν την δυνατότητα να διαπραγματευτούν το ύψος των αμοιβών τους. Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης μετά το 1989 για την οικονομία της χώρας έχουν κριθεί θετικές.

Συγκεκριμένα όσον αφορά στην αγορά εργασίας οι μετανάστες έχουν συμβάλει στην αύξηση του εργατικού δυναμικού και του αριθμού των απασχολούμενων - επομένως και στην αύξηση της συνολικής προσφοράς προϊόντος. Επίσης, δεν φαίνεται οι μετανάστες να έχουν επηρεάσει αρνητικά το ποσοστό της ανεργίας. Η Ελλάδα είναι από τις εξαιρέσεις των χωρών εκείνων στις οποίες οι μετανάστες έχουν χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας απ' ότι οι γηγενείς. Εκτός των δεδομένων που αναφέρθηκαν ήδη, οι μετανάστες πάνε σε περιοχές με υψηλή ζήτηση που δεν είναι εύκολο να μετακινηθούν για λίγο χρόνο Έλληνες εργαζόμενοι, καλύπτοντας εποχικές ανάγκες στον γεωργικό ή τουριστικό τομέα. Η αρχική τους ενσωμάτωση σε τομείς της άτυπης οικονομίας ή της παραοικονομίας λειτούργησε σαν φίλτρο στη μετάβαση για πιο σταθερές δουλειές. Κατά περιοχές όσο υψηλότερη η συγκέντρωση των μεταναστών τόσο χαμηλότερη η ανεργία. Θετική

¹ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=124936>

επιρροή ασκήθηκε και στην αύξηση της γυναικείας απασχόλησης. Οι μετανάστες ανέλαβαν την φροντίδα των ηλικιωμένων και των παιδιών δίνοντας έτσι την δυνατότητα σε αρκετές γυναίκες να απασχοληθούν (Ρεϊζογλου Β., 1998).

Ωστόσο οι οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης δεν περιορίζονται σε ζητήματα αγοράς εργασίας. Μπορούν να εντοπιστούν επίσης στα γενικότερα οικονομικά μεγέθη καθώς και στα δημόσια οικονομικά.

Οι συνέπειες της μετανάστευσης στην οικονομία φαίνονται από τη θετική συμβολή τους στο ΑΕΠ της χώρας. Η εισροή μεταναστών λειτουργεί ως κάποιο βαθμό σαν μηχανισμός επιβράδυνσης της διαδικασίας μείωσης της ανταγωνιστικότητας. Εξαιτίας του χαμηλού εργατικού κόστους η μετανάστευση συγκράτησε τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων σε χώρες χαμηλού κόστους. Υπήρξε υψηλή ζήτηση χωρίς ανατιμήσεις (Ρεϊζογλου Β., 1998).

Η επίδραση των μεταναστών όσον αφορά στα Δημόσια οικονομικά είναι γενικά θετική. Οι οικονομικοί μετανάστες είναι ως επί το πλείστον νέοι και συμβάλλουν στην επιβίωση του ασφαλιστικού συστήματος. Αυτό συμβαίνει επειδή το ποσοστό των συνταξιούχων μεταναστών είναι ακόμα χαμηλό. Ομοίως οι οικονομικοί μετανάστες επειδή στην πλειοψηφία τους είναι νέοι επιβαρύνουν λιγότερο το σύστημα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης (Ρεϊζογλου Β., 1998).

1.4.Οι πολιτισμικές συνέπειες της μετανάστευσης

Στο επίπεδο του πολιτισμού παρουσιάζονται ποικίλες επιδράσεις τόσο από τους μετανάστες προς τον γηγενή πληθυσμό αλλά και αντίστροφα. Οι αρχές που επιβάλλονται προκειμένου να λειτουργήσει ουσιαστικά η πολυπολιτισμική κοινωνία είναι η ενσωμάτωση και ο σεβασμός της διαφορετικότητας.

Η διασφάλιση του διαπολιτισμικού διαλόγου – περικλείοντας και τη θρησκευτική ετερότητα – αποτελεί θεμελιώδη αρχή, για όλα τα κράτη για μια αλληλέγγυα και δημοκρατική κοινωνία αφού επιπλέον εγγυάται την πρόληψη και τη διαχείριση των πολιτισμικών συγκρούσεων. Στην Ελλάδα παρουσιάζεται ισχυρή αντίδραση από φορείς και την Εκκλησία στην δημιουργία τζαμιού στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας προκειμένου να έχουν έναν χώρο για την άσκηση των θρησκευτικών τους οι μουσουλμάνοι που κατοικούν στην περιοχή. Δείγμα φοβικών αντιδράσεων σε μία ανάγκη που δεν υπάρχει λόγος να εμποδίζεται. Η αρχή του σεβασμού της πολιτισμικής ετερότητας υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο 2000 από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις επιτάσσουν την αρχή του «πολιτισμού της ειρήνης». Στα πλαίσια της Συνόδου κορυφής το 1993, τονίστηκε επανειλημμένως η ανάγκη υιοθέτησης της αρχής της

ανεκτικότητα και ενός ανοιχτού πνεύματος προς την ετερότητα που ουσιαστικά συνθέτουν την ταυτότητα της Ευρώπης, με σκοπό τη χάραξη μιας κοινής πολιτικής δέσμευσης και την προώθηση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Μια από τις βασικές προϋποθέσεις υλοποίησης του στόχου αυτού είναι το να διατεθούν στα άτομα και στις κοινότητες, εργαλεία και πρότυπα για έναν πραγματικό διάλογο στα ευαίσθητα ζητήματα που τους χωρίζουν, εντούτοις δεν θα έπρεπε να διαταράσσεται η ενότητα. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει δράσεις και εργασίες που πραγματοποιούνται ταυτόχρονα σε 3 τομείς της μετανάστευσης όπως είναι η πολιτισμική πολιτική, η εκπαίδευση και θέματα νέας γενιάς στοχεύοντας διαφορετικές αλλά βασικές ομάδες και επικεντρώνονται στο θέμα του διαλόγου. Στην Ελλάδα έχουν δημιουργηθεί αρκετά πολυπολιτισμικά σχολεία ωστόσο δεν λείπουν και εκεί οι αντιδράσεις.

Στα πλαίσια των συζητήσεων αναφορικά με τις πολιτικές ένταξης των μεταναστών στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Βουδαπέστη, 6 Μαΐου 2003), αξίζουν να σημειωθούν εκείνες με θέμα τον πολιτισμό και τα πολιτισμικά δικαιώματα. Μεταξύ άλλων μπορούμε να αναφέρουμε :

- την αναγκαιότητα για τους συλλόγους των μεταναστών να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους και να εντοπίσουν τρόπους έκφρασης αυτού
- τη σπουδαιότητα της παρουσίας της δικής τους γλώσσας παράλληλα με εκείνη της χώρας υποδοχής
- την ανάγκη εξοικείωσης με τον πολιτισμό και τις παραδόσεις των βασικών μεταναστευτικών χωρών

Η διασφάλιση του διαπολιτισμικού διαλόγου καθώς και η θρησκευτική ετερότητα αποτελούν προϋποθέσεις επιτακτικές για μια αλληλέγγυα κοινωνία και τη δημοκρατική σταθερότητα κυρίως στα σημεία εκείνα όπου ο διάλογος κρίνεται απαραίτητος για την πρόληψη και τη διαχείριση των συγκρούσεων. Οι πολιτικοί και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν πρωταρχική ευθύνη στο θέμα αυτό, στο πλαίσιο του ρόλου που πρέπει να διαδραματίζουν έναντι της κοινής γνώμης.

Τέλος το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση είναι ένα επιπλέον απαραίτητο εργαλείο που θα επιτρέπει το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή. Συμβάλλει στη δημιουργία μιας κοινωνικό – πολιτισμικής σταθερότητας ευνοώντας κατ' αυτό τον τρόπο την ένταξη των υπηκόων στα Κράτη μέλη, και κατά συνέπεια προωθεί την κοινωνική και οικονομική συνοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Πολιτικές ένταξης

2.1. Προσδιορισμός του όρου «πολιτικές ένταξης»

Η ένταξη στον πολιτικό δημόσιο λόγο, εμφανίζεται ως τελικό στάδιο της οικονομικής και πολιτιστικής ανέλιξης ενός μετανάστη στην κοινωνία υποδοχής. Λειτουργεί σαν μία ένδειξη πως ο μετανάστης από την μια έχει δεχτεί τους κανόνες παιχνιδιού της κοινωνίας υποδοχής και από την άλλη ότι η κοινωνία υποδοχής τον έχει αποδεχτεί υπό ίσους όρους. Από αυτή την άποψη η ένταξη εμφανίζεται ως μία δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία, αμοιβαίου συμβιβασμού μεταξύ όλων των μεταναστών και υπηκόων των κρατών μελών (Καπλάνη Γ., 2006).

Η ένταξη περνάει κυρίως μέσα από την απασχόληση για τις σύγχρονες κοινωνίες. Αυτή είναι μία διαπίστωση που προωθούν τα επίσημα όργανα εθνικά και ευρωπαϊκά και που χαίρει αποδοχής από το σύνολο των ευρωπαϊκών κοινωνιών (Παπαδοπούλου 2006). Η ένταξη των μεταναστών είναι γενικώς μια πολύπλοκη διαδικασία, για την οποία υπάρχουν «προϋποθέσεις» για να πραγματοποιηθεί τόσο από την πλευρά της χώρας υποδοχής και την κοινωνία της όσο και από τους ίδιους τους μετανάστες. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα περνά μέσα:

1. από τη νομιμοποίηση της μετανάστευσής τους στην Ελλάδα και
2. από την ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας, οπότε αποκτούν εκείνα τα οικονομικά μέσα που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τους λόγους της μετανάστευσής τους (Κασιμάτη 2006).

Η έλλειψη νομικής και πολιτικής προστασίας προς τους μετανάστες «αφήνει εκτεθειμένους τους μετανάστες στην ατομική και συλλογική αυθαιρεσία» (Πετράκου 2001). Οι μετανάστες ζουν σε ένα εχθρικό περιβάλλον χωρίς κανένα δικαίωμα και η υπόστασή τους ορίζεται μόνο από την ιδιότητά τους ως φθηνή εργατική δύναμη στην ανεπίσημη πλευρά της οικονομίας. Με την πληθώρα ελλείψεων και προβλημάτων όσον αφορά στη μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδος δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την αποτυχία των προσπαθειών για ενσωμάτωση.

Ως μεταναστευτική πολιτική ορίζεται το σύνολο των μέτρων και των υιοθετημένων κοινωνικών πρακτικών – σύμφωνα με δύο αναγκαίους και συμπληρωματικούς άξονες – οι οποίοι:

- Ρυθμίζουν και ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απασχόληση των μη πολιτών μιας συγκεκριμένης κοινωνίας.
- Αντιμετωπίζουν τους ήδη εγκατεστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς σε εθνικό έδαφος (Παπαδοπούλου 2006).

Ο πρώτος άξονας αντιστοιχεί στην καθαρή «μεταναστευτική πολιτική» μιας χώρας και έχει χαρακτήρα περισσότερο «κατασταλτικό», «αστυνομικό», «αμυντικό» και «αποθητικό» και άρα αρνητικό ως προς το περιεχόμενό του. Ο δεύτερος άξονας αντιστοιχεί στις λεγόμενες «πολιτικές ένταξης» και ενσωμάτωσης που έχουν χαρακτήρα καταρχήν θετικό και τείνουν να δημιουργήσουν τις νομικές και τυπικές προϋποθέσεις σύγκλισης των μεταναστευτικών πληθυσμών με τους πολίτες μιας κοινωνίας (Παπαδοπούλου 2006).

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στον αστικό και περιαστικό χώρο της περιφέρειας Αττικής (Παπαδοπούλου 2006) οι παράγοντες που διαμορφώνουν τις διαδικασίες ένταξης των μεταναστών και προσδιορίζουν τη διαμονή τους στην ελληνική κοινωνία είναι:

- *Νομιμοποίηση*
- *Γλώσσα*
- *Απασχόληση*
- *Κατοικία*
- *Οικογένεια*
- *Η πολιτισμική και θρησκευτική ιδιαιτερότητα*
- *Άτυπες κοινωνικές σχέσεις*

Σύμφωνα πάντα με την έρευνα αυτή, οι μετανάστες εντάσσονται στην ελληνική κοινωνία με διαδικασίες που είναι πολύ κοντά σε αυτές που ισχύουν για τον ελληνικό πληθυσμό. Η κύρια διαφορά εντοπίζεται στην πολύπλοκη και σε πολλές περιπτώσεις αναποτελεσματική διαδικασία νομιμοποίησης, η οποία αποτελεί και το ισχυρότερο εμπόδιο στην ένταξή τους (Παπαδοπούλου 2006).

Μετά από 18 περίπου χρόνια εμπειρίας της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής μεταναστών, η ελληνική μεταναστευτική πολιτική εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μία σχετική υστέρηση: εμφανίζεται πάντα ως αντίδραση στα γεγονότα παρά ως κατευθυντήρια δύναμη. Περιορίζεται δηλαδή σε μια αποσπασματική προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων που έχουν ήδη παγιωθεί στην ελληνική κοινωνία (Τριανταφυλλίδου 2005).

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που προέκυψαν λόγω της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία προτείνεται μια «νέα προσέγγιση» (Τριανταφυλλίδου 2005) στηριζόμενη στα εξής βασικά σημεία:

- Ενεργητικές (pro-active) πολιτικές για την απασχόληση μεταναστών εργαζομένων στην ελληνική οικονομία (προγραμματισμό των εσωτερικών αναγκών, συνεργασία με τις χώρες

προέλευσης και με διεθνείς οργανισμούς, ετήσιες ποσοστώσεις μεταναστών από τρίτες χώρες).

- Έμφαση στις διμερείς σχέσεις με τις χώρες προέλευσης μεταναστών (για καλύτερο προγραμματισμό της νόμιμης μετανάστευσης, διευκόλυνσης του επαναπατρισμού όσων το επιθυμούν και περιορισμό της παράτυπης μετανάστευσης).
- Περιορισμό της εποχιακής μετανάστευσης.
- Αναδιοργάνωση των μέτρων ελέγχου της παράνομης μετανάστευσης με έμφαση στους εσωτερικούς ελέγχους (με παράλληλο έλεγχο της ελληνικής αγοράς εργασίας γενικότερα).
- Σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των πολιτών και κατοίκων και σταδιακή αλλά ταχύρρυθμη ένταξη των μεταναστών στο πολιτικό σύστημα (διευκόλυνση πολιτογράφησης για μετανάστες που διαμένουν σταθερά στην Ελλάδα για πέντε χρόνια και μερικώς 'αυτόματη' πολιτογράφηση για τη δεύτερη γενιά μεταναστών καθώς και για παιδιά που ήρθαν στη χώρα σε πολύ νεαρή ηλικία) (Τριανταφυλλίδου 2005).

Επίσης, θα πρέπει να διευκολύνεται η συμμετοχή των ομάδων των μεταναστών στους διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής με υποστήριξη από τυπικά και άτυπα κοινωνικά δίκτυα που θα λειτουργούν «ως δίκτυ ασφαλείας» (Γεωργούλας 2001). Συγκεκριμένα:

- Τοπικά κοινωνικά δίκτυα, τυπικά και άτυπα, όπως οι δημοτικοί φορείς, οι πολιτιστικοί σύλλογοι και η γειτονιά, πρέπει να γίνουν οι κύριοι φορείς άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής.
- Είναι, επίσης, απαραίτητο να εφαρμοστούν στρατηγικές που θα προσφέρουν στους μετανάστες και στις μειονότητες τη δυνατότητα να συνεισφέρουν με ίσους όρους στην καλή τοπική διοίκηση των πόλεών τους. Η δράση στο δίκτυο της κοινότητας πρέπει να στοχεύει στην ενθάρρυνση των πληθυσμών μεταναστών και μειονοτήτων να συμμετέχουν στην πολιτιστική, οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή.
- Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των μεταναστών στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την αξιολόγηση και τον επανασχεδιασμό κάθε προγράμματος που τους αφορά (Γεωργούλας 2001).

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι η ελληνική μεταναστευτική πολιτική να βρίσκεται σε συντονισμό με την ευρύτερη ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική στην ένταξη των μεταναστών. Η δεύτερη και τρίτη γενιά μεταναστών στην Ευρώπη, λόγω της επίδρασης των διαφορετικών προτύπων συμπεριφοράς, περιπίπτει σε πολιτισμική σύγκρουση. Κατόπιν τούτου καθίσταται απαραίτητο ένα διαφοροποιημένο πρόγραμμα συμμετοχής. Στα ευρωπαϊκά κράτη επιδιώκεται διαφορετική μορφή

ένταξης, π.χ. η Ολλανδία και η Μεγάλη Βρετανία επιθυμούν για τους μετανάστες από τις άλλοτε αποικίες τους στην Ασία και Αφρική μια «πλήρη ένταξη», επειδή οι ομάδες αυτές των μεταναστών κατέχουν την υπηκοότητα της χώρας υποδοχής (Πανταζής 2003).

Στην περίπτωση της πλήρους ένταξης των μεταναστών θεωρείται απαραίτητη η επιμόρφωση. Πιθανή ένταξη χωρίς επιμόρφωση μπορεί να δημιουργήσει στη χώρα υποδοχής κοινωνικά προβλήματα και μάλιστα λόγω μη επαρκούς προσαρμογής των «νέων» πολιτών στη ζωή της χώρας επιλογής τους. Σε κάθε περίπτωση δεν αρκεί για ένταξη στη χώρα υποδοχής η ύπαρξη θέσεων εργασίας για τους «νέους» πολίτες, επειδή μπορεί κάποιος να καλύψει πλήρως μια θέση εργασίας, μόνο αν κατέχει τη γλώσσα της χώρας υποδοχής και έχει τις ειδικές ικανότητες και δεξιότητες. Γλωσσική και επαγγελματική επιμόρφωση θα αποτελεί στο μέλλον απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετακίνηση από χώρα σε χώρα. Όσο λιγότερο ένας ενήλικος έχει επιμορφωθεί, τόσο περισσότερο θα δυσκολεύεται η επαγγελματική του δραστηριότητα (Πανταζής 2003).

Στα ευρωπαϊκά βιομηχανικά κράτη και στην Ελλάδα έχει αυξηθεί από τη δεκαετία του '80 ο αριθμός των μεταναστών και προσφύγων, των οποίων η ένταξη παρουσιάζει δυσκολίες, διότι αυτοί προέρχονται από χώρες με χαμηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο. Οι ομάδες αυτές δεν μπορούν να ενταχθούν εύκολα, διότι δεν έχουν συνηθίσει σε δημοκρατικούς τρόπους συμπεριφοράς και γνωρίζουν από τη χώρα καταγωγής τους περισσότερο ή λιγότερο αυταρχικές μορφές συμπεριφοράς. Τα ιδρύματα της εκπαίδευσης ενηλίκων θα μπορούσαν να είναι για τους μετανάστες και πρόσφυγες οι χώροι, όπου γίνεται κατανοητή η δύσκολη οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική κατάστασή τους καθώς και το τι συμβαίνει στο επάγγελμα και στην κοινωνία (Röggeler 1999). Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί καταρχήν μέσω κύκλων μαθημάτων για μετανάστες, που θα στοχεύουν στην ένταξη τους τόσο στη χώρα υποδοχής όσο και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Μέχρι τώρα είναι περιορισμένες τέτοιες ευεργετικές προσφορές (π.χ. Ελληνικά για αλλοδαπούς). Στα ευρωπαϊκά βιομηχανικά κράτη, όσο περισσότερο συμμετέχουν οι μετανάστες στην επιμόρφωση, τόσο περισσότερο πρέπει αυτή, που σήμερα περιορίζεται σε ένα υψηλό διανοητικό επίπεδο, να λαμβάνει υπόψη της το χαμηλό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης των νέων συμμετεχόντων, να εκτείνεται σε περισσότερα κοινωνικά-πολιτισμικά στρώματα και να ανανεώνεται.

Η κοινωνική αλλαγή λόγω της μετανάστευσης απαιτεί *αλληλεγγύη, συνεργασία και εξάλειψη στερεοτύπων, εχθρικών παραστάσεων και ρατσιστικών φαινομένων* (Πανταζής 2003). Η προκύπτουσα κοινωνική περιπλοκότητα λόγω της κοινωνικής αλλαγής και ο πλουραλισμός σε όλους τους τομείς της ζωής έδωσε τη δυνατότητα σε πολλούς ανθρώπους να απελευθερωθούν από

άκαμπτες δομές και αμφιλεγόμενα συστήματα κανόνων. Η κάθε είδους συνεργασία δεν μπορεί να ανακόπτεται στα σύνορα των εθνικοκρατικών συστημάτων ένταξης, αλλά απαιτεί προσανατολισμό στην ευρωπαϊκή και γενικότερα στην παγκόσμια κοινότητα. Η εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί μέσω πολλαπλών παιδαγωγικών μέτρων να συνεισφέρει, ώστε πολιτισμικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί τρόποι σκέψης και ζωής των «γειτόνων», των «άλλων» να ανακαλύπτονται και έτσι να δημιουργείται μια στέρεη βάση αλληλεγγύης, που θα συντελέσει στο ξεπέρασμα των εθνικοκρατικών συνόρων αλλά και την εδραίωση και σωστή λειτουργία των πολιτικών ένταξης.

2.2 Πολιτικές ένταξης σε εθνικό επίπεδο και τοπικό επίπεδο

Η **ελληνική νομοθεσία** δεν περιλαμβάνει οποιαδήποτε διάταξη που να επιτρέπει στις ελληνικές αρχές να εισάγουν ένα εθνικό πρόγραμμα πράσινων καρτών. Η μόνη σχετική παροχή είναι αυτή που αφορά στην ειδικότητα των ειδικών τεχνολογίας. Το υπουργείο Εσωτερικών μπορεί να χορηγήσει μια ανανεώσιμη ενός έτους άδεια διαμονής στους διακεκριμένους ξένους επιστήμονες, καθώς επίσης και στους ειδικούς στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία για τις άδειες διαμονής περνά από μια αξιολόγηση των αναγκών αγοράς εργασίας της χώρας που απεικονίζονται στην προαναφερθείσα έκθεση. Δεδομένου ότι η μετανάστευση στην Ελλάδα είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο, οι όροι της συζήτησης είναι διαφορετικοί από εκείνους σε άλλες χώρες της Ε.Ε., όπου η μετανάστευση έχει υπάρξει για πολύ. Στην ελληνική νομοθεσία, δεν υπάρχει καμία αναφορά της θέσπισης των ορίων (ανώτατα όρια) στην έκδοση των αδειών εργασίας βασισμένων στις κοινωνικές εκτιμήσεις. Ο μόνος περιορισμός που καθιερώνεται είναι βασισμένος στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004:128-130).

Στην Ελλάδα η περίοδος αναμονής που ορίζεται από το νόμο είναι δύο έτη. Δεν υπάρχει καμία μέγιστη περίοδος μεταξύ της υποβολής της εφαρμογής και της έκδοσης των αδειών διαμονής στα οικογενειακά μέλη. Προκειμένου να ληφθεί η άδεια για την οικογενειακή επανένωση. Ο μετανάστης πρέπει να απευθυνθεί στο δήμο που διαμένει και να υποβάλλει διάφορα έγγραφα (άδεια παραμονής, δήλωση ότι τα οικογενειακά μέλη θα ζουν με αυτόν/αυτή, πρόσφατο πιστοποιητικό της οικογενειακής κατάστασης ή τα πιστοποιητικά γέννησης των παιδιών και ένα πιστοποιητικό υγείας). Η εφαρμογή διαβιβάζεται στο γενικό γραμματέα της περιφέρειας. Τα παιδιά άνω των 14 ετών λαμβάνουν μία άδεια διαμονής έγκυρη έως ότου λήγει η άδεια του γονέα τους. Τα παιδιά κάτω των 14 καλύπτονται από την άδεια διαμονής του γονέα τους (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 128-130, 136-137, 139).

Αντίθετα με το άρθρο 15 του σχεδίου οδηγίας, η ελληνική νομοθεσία δεν επιτρέπει στο σύζυγο να αποκτήσει μια αυτόνομη άδεια διαμονής κατόπιν 5 ετών συνεχούς διαμονής σε ελληνικό έδαφος. Τα παιδιά μπορούν να λάβουν άδεια ενός έτους όταν γίνονται ενήλικοι, ή εάν υπόκεινται σε βία στο σπίτι. Οι σύζυγοι μπορούν επίσης να αποκτήσουν τις αυτόνομες άδειες σε περίπτωση διαζυγίου, θανάτου του συζύγου, ή εάν υπόκεινται σε βία στο σπίτι. Οι αυτόνομες άδειες, ισχύουν για ένα έτος και ανανεώνονται μόνο μια φορά. Η περαιτέρω ανανέωση μπορεί μόνο να επιτραπεί για έναν άλλο λόγο που καλύπτεται από το νόμο μετανάστευσης (π.χ. απασχόληση ή αυτοαπασχόληση). Η ελληνική νομοθεσία είναι αυστηρότερη από την ισχύουσα στην Ε.Ε. Κατά κανόνα, η Ελλάδα θα πρέπει να προσαρμοστεί στο μέλλον προς ηπιότερους νομοθετικούς κανόνες.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία τα παιδιά μεταναστών υποχρεούνται να φοιτήσουν σε ελληνικό σχολείο. Έχουν δημιουργηθεί τάξεις φροντιστηριακών μαθημάτων καθώς και τάξεις υποδοχής πριν τα παιδιά ξεκινήσουν φυσιολογικά τη φοίτηση τους σε ελληνικό σχολείο. Την ευθύνη των μαθημάτων αυτών έχουν αναλάβει η Γενική Γραμματεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και το ΙΠΟΔΕ (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης). Επιπλέον θα πρέπει να αναφερθούμε στα 26 διαπολιτισμικά σχολεία που λειτουργούν στην Ελλάδα. Δικαίωμα φοίτησης στα συγκεκριμένα σχολεία εκτός από τα ελληνόπουλα, έχουν τα παιδιά μεταναστών, παλιννοστούτων, των τσιγγάνων και της μουσουλμανικής μειονότητας (Κρατσιώτη, Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου 2004: 128-130, 136-137, 139).

Στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν **7 Γραφεία Υποστήριξης Μεταναστών** και λειτουργούν από τον Μάιο του 2006 μέσα από το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα EQUAL και έχουν σκοπό να βοηθήσουν και να υποστηρίξουν ουσιαστικά τους μετανάστες, κυρίως τους εργαζόμενους, για ισότιμη άσκηση των εργασιακών και ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων. Συντονιστής είναι το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ. Στα γραφεία εργάζεται εξειδικευμένο στελεχιακό προσωπικό (Ελληνες και μετανάστες) που έχουν εκπαιδευτεί για την υποστήριξη των μεταναστών. Τα γραφεία αυτά που αφορούν το κέντρο της Αθήνας δημιουργήθηκαν από συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων. Από το ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών και από την Μ.Κ.Ο. PRAKSIS. Στους μετανάστες παρέχεται ενημέρωση/πληροφόρηση για τα εργασιακά τους δικαιώματα καθώς και για θέματα νομιμοποίησης, εκπαίδευσης κ.ά., υποστήριξη και παραπομπή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες ή στα αρμόδια άτομα για επίλυση των προβλημάτων τους, ενδυνάμωση και ενεργοποίησή τους για την βελτίωση των εργασιακών συνθηκών μέσω συλλογικών μορφών δράσεως, προώθηση των αιτημάτων τους μέσω της ενεργητικής συμμετοχής τους και ανάπτυξης επαφών με άλλους

συλλογικούς φορείς όπως συνδικάτα, κοινότητες μεταναστών, εργοδοτικούς φορείς και άλλες οργανώσεις.

Αυτά τα Γραφεία Υποστήριξης μεταναστών αναπτύσσουν και άλλες δραστηριότητες όπως η δικτύωση και συντονισμένη παρέμβαση με φορείς, οργανισμούς, συλλογικές οργανώσεις, σωματεία, εθελοντές και άλλα άτομα ή υπηρεσίες που δραστηριοποιούνται για την υποστήριξη των μεταναστών, η συστηματική και συνεχής παρατήρηση των ορών και συνθηκών εργασίας των μεταναστών μέσω της σύνδεσης και αλληλοτροφοδότησης στοιχείων με το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Μεταναστών που έχει δημιουργηθεί στο Κ.Ε.Κ. – ΙΝ.Ε/Γ.Σ.Ε.Ε., η προώθηση διαδικασιών διαλόγου με τις δημόσιες υπηρεσίες, τους κοινωνικούς και τοπικούς φορείς και ανάπτυξη δράσεων ευαισθητοποίησης για θέματα που αφορούν στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις των μεταναστών με κύριο στόχο την εξάλειψη των διακρίσεων και των ανισοτήτων εις βάρος τους (Ενημερωτικό Φυλλάδιο: Γραφεία Υποστήριξης Μεταναστών).

Η Δημοτική Αρχή αντιμετωπίζει το ζήτημα της μετανάστευσης όχι ως πρόβλημα, αλλά ως πραγματικότητα που μπορεί να έχει θετικά και πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για το σύνολο της κοινωνίας. Βάσει στοιχείων της απογραφής του 2001, οι αλλοδαποί που απογράφηκαν στο Δήμο της Αθήνας ανέρχονται στο 22% του συνολικά απογραφέντος πληθυσμού. Ο δήμος Αθηναίων βασίζεται σε 2 αρχές για την ένταξη των μεταναστών που επέλεξαν να ζήσουν στην Αθήνα:

- Η μετανάστευση δεν συνιστά πρόβλημα, εφόσον τύχει σωστής διαχείρισης.
- Ένταξη τις περισσότερες φορές σημαίνει περισσότερα από κοινωνική ενσωμάτωση (εμπεριέχει έννοιες όπως ισότητα ευκαιριών, δικαίωμα στην ιθαγένεια κλπ).

Ο Δήμος Αθηναίων εργάζεται με δύο τρόπους:

- Προσπαθεί να προσεγγίσει τον μετανάστη μεμονωμένα αλλά και μέσω της κοινότητας στην οποία ανήκει.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή και αντιπροσώπευσή τους από συλλόγους, μη κυβερνητικούς φορείς και ενώσεις μεγαλύτερης εμβέλειας. Ο Δήμος Αθηναίων συνομιλεί με τέτοιους φορείς, σε μια προσπάθεια να αφουγκραστεί τα προβλήματα αλλά και να εφαρμόσει – στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του – πολιτικές προς την σωστή κατεύθυνση.

Με το Ν. 2910/01 δόθηκε η δυνατότητα στους παράνομους αλλοδαπούς που διέμεναν στην Ελλάδα να υποβάλλουν δικαιολογητικά για τη νομιμοποίησή τους. Αρχικά στο δήμο Αθηναίων λειτούργησαν επτά κέντρα υποδοχής αλλοδαπών και κατατέθηκαν περίπου 55.000 αιτήσεις. Οι οποίες διαβιβάστηκαν στην Περιφέρεια Αττικής για την έκδοση ή μη των αδειών διαμονής. Τα 7 κέντρα διαλύθηκαν σταδιακά και λειτούργησε ένα κέντρο στην οδό Σοφοκλέους 70 και Πειραιώς.

Τέλος του 2001 όταν πλέον κατατίθεντο από τους υπηκόους τρίτων χωρών περισσότερες αιτήσεις ανανέωσης της άδειας διαμονής τους, αιτήσεις αλλαγής στοιχείων κλπ. δημιουργήθηκε το τμήμα Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών, υπαγόμενο στην Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας. Το 2002 κατατέθηκαν περίπου 30.000 αιτήσεις. Το 2003 περίπου 70.000 και το έτος 2004 κατατέθηκαν 86.000. Σε περιόδους αιχμής η υπηρεσία εργάζεται και Σαββατοκύριακα. Στα μέσα του 2003 ξεκίνησε η μηχανοργάνωσή της και το 2004 αναβαθμίστηκε και πλέον οι αιτήσεις διαβιβάζονται ηλεκτρονικά στην Περιφέρεια Αττικής. Αυτό έδωσε την δυνατότητα πλήρη στατιστικών στοιχείων. Επίσης, με το νέο οργανισμό του Δήμου το Τμήμα Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών έγινε Διεύθυνση Αλλοδαπών στην οποία περιλαμβάνονται τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Διοικητικής Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών
- Τμήμα Γραμματείας & Αρχείου
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Αλλοδαπών

(<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes/kentroeksypiretisis-allodapon>).

Ο **Δήμος Αθηναίων** διοργανώνει σε τακτική βάση προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες μετανάστες, καθώς αναγνωρίζεται ως βασική ανάγκη όπως προέκυψε και από επαφές με εκπροσώπους κοινοτήτων. Τα προγράμματα αποσκοπούν στην:

- Ενίσχυση της δυνατότητας όσων είναι γονείς να παρακολουθούν την πρόοδο των παιδιών τους στο σχολείο.
- Ενίσχυση των δυνατοτήτων των μεταναστών για πρόσβαση σε βασική πληροφόρηση και κατανόηση αυτής (στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, στην καθημερινή επικοινωνία) με στόχο την εύρεση εργασίας, την αναζήτηση στέγης κλπ.
- Ενίσχυση των ευκαιριών για ομαλή ένταξη.

Επιπλέον, ο Δήμος Αθηναίων διοργανώνει σε τακτική βάση σεμινάρια εκμάθησης βασικών δεξιοτήτων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές που απευθύνονται:

- Σε γυναίκες (άνεργες, μονογενείς κλπ.).
- Σε μακροχρόνια ανέργους.
- Σε μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο.

Στόχος του προγράμματος είναι να αποκτήσουν οι επωφελούμενοι δεξιότητες που θα βελτιώσουν τη θέση τους στην αγορά εργασίας και θα συμβάλλουν στην ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο. Με τη λήξη του προγράμματος οι καταρτιζόμενοι έχουν τη δυνατότητα εντελώς

δωρεάν να αποκτήσουν την αναγνωρισμένη από το ελληνικό δημόσιο πιστοποίηση IC3 σε συνεργασία με τον φορέα πιστοποίησης Infotest (<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoimetanastes/ekpraideytika-programmata>).

Το **Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας** προωθεί ένα πρόγραμμα κατάρτισης στην ελληνική γλώσσα για τους μετανάστες με στόχο την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής, ανάγνωσης, χρήσης αριθμών από ανέργους μετανάστες προκειμένου να διευκολυνθεί η κοινωνική και επαγγελματική τους ενσωμάτωση. Σε όλη την χώρα υλοποιούνται 265 προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στα πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.). Η κατάρτιση αυτή οδηγεί στην απόκτηση Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας (β' επιπέδου) κατόπιν συμμετοχής στις αντίστοιχες εξετάσεις. Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος ο εκάστοτε φορέας υλοποίησης (Κ.Ε.Κ.) υποχρεούται να ασφαλίζει τους καταρτιζόμενους για ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη στο Ι.Κ.Α. και να καλύπτει τις δαπάνες διατροφής και μετακίνησής τους όπου αυτό είναι απαραίτητο. Το πρόγραμμα αυτό διαρκεί 300 ώρες (Ενημερωτικό Φυλλάδιο Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας).

Επίσης επιχορηγεί τους εργοδότες για την πρόσληψη ατόμων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και για την επιχειρηματικότητα των μελών των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η διάρκεια αυτής της επιχορήγησης για κάθε εργαζόμενο είναι 24 μήνες και μετά από αυτό το διάστημα ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να απασχολήσει τον εργαζόμενο για μια επιπλέον περίοδο έξι ή δώδεκα μηνών ανάλογα με το μέγεθος της κάθε επιχείρησης. Το κόστος της επιχορήγησης αυτής είναι 20 € την ημέρα. Τα μέλη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων επιχορηγούνται με το ποσό των 16.000 € για την ίδρυση μιας επιχείρησης. Και για τα δύο αυτά προγράμματα η πρόσβαση εξαρτάται από ορισμένα απαιτούμενα όπως είναι η προηγούμενη συμμετοχή σε προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προωθεί:

- 'Προγράμματα για την Εκμάθηση της ελληνικής Γλώσσας σε Πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης'. Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν να βοηθήσουν τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους επαναπατρισμένους που είναι άνεργοι και δεν μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία λόγω της έλλειψης της γνώσης της Ελληνικής γλώσσας.

- 'Πρόγραμμα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας σαν δεύτερης γλώσσας για τους εργαζόμενους μετανάστες'. Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει να βοηθήσει τους μετανάστες να μάθουν την Ελληνική Γλώσσα και βασικές πληροφορίες για τον Ελληνικό πολιτισμό.

- 'Σεμινάρια για την διαπολιτισμική προσέγγιση για τους δημοσίους υπαλλήλους'. Αυτά τα σεμινάρια στοχεύουν στην εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων που ασχολούνται σε καθημερινή βάση με τις υποθέσεις των μεταναστών.

Το **Υπουργείο Εσωτερικών** έχει προχωρήσει στην εφαρμογή του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.), υπό τον διακριτικό τίτλο, Πρόγραμμα «ΕΣΤΙΑ». Στο πλαίσιο του «ΕΣΤΙΑ» η κοινωνική ένταξη εκλαμβάνεται ως ένα οργανωμένο σύνολο δραστηριοτήτων μεταξύ κράτους, τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιωτικού τομέα και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των μεταναστών. Στόχος των δραστηριοτήτων αυτών είναι αφενός οι υπήκοοι να καταστούν ικανοί να λειτουργούν αναλογικά ισότιμα με τους ημεδαπούς και Ευρωπαίους πολίτες της χώρας μας, εφοδιασμένοι με τα όλα τα εχέγγυα για πλήρη κατανόηση των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της κοινωνίας μας και αφετέρου να βοηθηθούν οι χώρες προέλευσης. Το «ΕΣΤΙΑ» διαρθρώνεται σε έξι επιχειρησιακά προγράμματα στα οποία εμπλέκονται αναλόγως οκτώ υπουργεία και αφορούν σε συγκεκριμένους άξονες και μέτρα πολιτικής. Τα έξι αυτά επιχειρησιακά προγράμματα είναι τα εξής:

1) Πληροφόρηση και Εξυπηρέτηση: Τα μέτρα που λαμβάνονται με γνώμονα την ανάγκη για αναλογικά ισότιμη συμμετοχή των υπηκόων τρίτων χωρών.

2) Προώθηση στην απασχόληση: Στον τομέα της απασχόλησης λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις που στοχεύουν αφενός στην δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για ανεύρεση και διατήρηση της θέσης των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας, και αφετέρου στην δημιουργία προστιθέμενης αξίας για την οικονομία της χώρας μας.

3) Εκπαίδευση: Στον τομέα της παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης λαμβάνονται μέτρα που αφορούν στην δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προσαρμογή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και την αναγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε πολιτισμική γέφυρα μεταξύ κοινωνίας και υπηκόων τρίτων χωρών.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε συνάρτηση με τις σχετικές διατάξεις της ΚΥΑ 16928/2007 για την «Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων

τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ 999/2008.

4) Υγεία και Στέγαση: Στους τομείς της παροχής υπηρεσιών υγείας και στέγασης.

5) Πολιτισμός: Στον τομέα του πολιτισμού επιδιώκεται η πολιτιστική και πολιτισμική στήριξη των υπηκόων τρίτων χωρών.

6) Σωφρονιστική μεταχείριση & Μέριμνα για τους αποφυλακισμένους: Για την πρόληψη της εγκληματικότητας λαμβάνονται μέτρα και υλοποιούνται δράσεις που αφορούν στον τομέα αφενός της παροχής υπηρεσιών σωφρονιστικής μεταχείρισης, αφετέρου της μέριμνας για τους αποφυλακισμένους. [Ειδικές Εκδόσεις: Η Καθημερινή (Αθήνα, Πέμπτη 27 Μαρτίου 2008, Έτος: 89ο , Αρ. Φύλλου:26.835), The Economist, Τεύχος 49, Μάρτιος 2008, σ. 58-59)].

Ερευνητές, καθηγητές και φοιτητές από το **Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης** του Πανεπιστημίου Αθηνών οργάνωσαν μια εκδήλωση στον πεζόδρομο της Αθήνας για να ξεκινήσουν μια ανοιχτή συζήτηση με γονείς, μετανάστες, μετανάστες, άλλες ευάλωτες ομάδες και γενικά άτομα κάθε κοινωνικής ομάδας για τις συνέπειες της επιστημονικής έρευνας που περιλαμβάνει εδάφη της ανθρωπολογίας και των κοινωνικών επιστημών. Αυτή είναι μια προσπάθεια για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με ζητήματα όπως η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Το **Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.)** έχει δημιουργήσει ένα πληροφοριακό σύστημα για τη χρήση και την επεξεργασία δεδομένων επί των ζητημάτων μετανάστευσης. Το συγκεκριμένο ινστιτούτο διαθέτει βιβλιοθήκη με πάνω από 1.000 βιβλία και διεθνή άρθρα. Στην βιβλιοθήκη έχουν δωρεάν πρόσβαση ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες και το ευρύ κοινό. Οι δραστηριότητες των εργαζομένων στον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) μπορούν να θεωρηθούν ως θετικά μέτρα για την στέγαση. Ο Ο.Ε.Κ. συμβάλλει στην στέγαση με επιδόματα χωρίς να κάνει διακρίσεις στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Πολλές ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, μεταξύ των οποίων και οι οικονομικοί μετανάστες, επωφελούνται από προγράμματα του Ο.Ε.Κ. (Παύλου 2006: 23-25, 31, 39).

Από το έτος 2003 δάσκαλοι από το **Δημοτικό Σχολείο της Γκράβας** παρέχουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες γονείς και μαθήματα αλβανικών και αραβικών στα παιδιά τους. αυτό είναι το μοναδικό σχολείο στην Ελλάδα που έχει κανονικές τάξεις αυτού του είδους. Τα

θετικά αποτελέσματα αφορούν στο ποσοστό των παιδιών-μεταναστών που αποβάλλονται το οποίο είναι μηδενικό, οι συγκρούσεις μεταξύ των ντόπιων (Ελλήνων) και των μεταναστών (Αλβανών) μαθητών έχουν μειωθεί, δεν υπάρχουν φαινόμενα αποκλεισμού των μεταναστών μαθητών που εγγράφονται για πρώτη φορά, οι γονείς μπορούν να επικοινωνήσουν με τους δασκάλους και να λάβουν μέρος στις σχολικές δραστηριότητες και σε μερικές περιπτώσεις και στις συνελεύσεις γονέων.

Στο επίπεδο της πρακτικής και της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, σημαντικό βήμα αποτέλεσε η ίδρυση των **ειδικών γραφείων Μετακινούμενων Πληθυσμών και Ταξιδιωτικής Ιατρικής** από το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), το οποίο είναι υπεύθυνο για το σχεδιασμό δράσεων για μετανάστες. Άλλες πρωτοβουλίες δείχνουν το δρόμο. Στην Ψυχιατρική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου π.χ. λειτουργεί ειδική διαπολιτισμική μονάδα υγείας για μετανάστες δύο φορές την εβδομάδα. Το πρόγραμμα Ψυχαδελφεία, που ασχολείται με προβλήματα ψυχικής υγείας και κατάχρησης ουσιών, απευθύνεται επίσης σε μετανάστες. Διάφορες μονάδες του ΕΣΥ αλλά και τμήματα κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης προσφέρουν συμβουλευτική σε ζητήματα υγείας. Ωστόσο, οι περισσότερες από τις υπηρεσίες που απευθύνονται σε μετανάστες είναι οι ίδιες που αφορούν τους Έλληνες πολίτες γενικά (IAPAD 2002). Υπάρχει ανάγκη για συντονισμένα μέτρα ώστε να καταπολεμηθεί η γραφειοκρατία, να διαχυθεί η πολιτισμική ευαισθησία στους λειτουργούς υγείας, να εκπαιδευτεί ένα πληροφορημένο και με γλωσσικές δεξιότητες προσωπικό και να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα της ενημέρωσης γύρω από ζητήματα υγείας, κλπ.

Επίσης, φιλανθρωπικοί και εθελοντικοί φορείς προσέφεραν εναλλακτικές επιλογές σε μετανάστες με ανάγκη για ιατρική περίθαλψη. Εγκαθιδρυμένα τμήματα διεθνών Μη-Κυβερνητικών Οργανώσεων, όπως οι **Γιατροί Χωρίς Σύνορα (PRAKSIS από τον Νοέμβριο του 2004)**, οι **Γιατροί του Κόσμου**, ο **Ερυθρός Σταυρός**, η **ACT UP** και άλλες οργανώσεις δραστηριοποιήθηκαν στο πεδίο της παροχής υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, καθώς και συμβουλευτικής και πληροφόρησης για ζητήματα υγείας και ψυχολογικής στήριξης. Οι τρεις πρώτες από τις παραπάνω οργανώσεις έχουν εδώ και καιρό οργανώσει μονάδες υγείας που παρέχουν δωρεάν ιατρική περίθαλψη σε χαμηλοεισοδηματίες, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων και μεταναστών ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς. Ωστόσο, η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών δεν είναι απαραίτητα ενημερωμένοι (γλωσσικά εμπόδια παίζουν σημαντικό ρόλο ως προς αυτό) και άλλωστε οι δυνατότητες και υποδομές τέτοιων πρωτοβουλιών δεν είναι ικανές να

αντεπεξέλθουν σε μεγάλους αριθμούς ασθενών. Για αυτό το λόγο, ενώ τέτοιες προσπάθειες, εναλλακτικές του ΕΣΥ, πρέπει βεβαίως, να ενθαρρυνθούν και να στηριχθούν, δεν μπορούν ωστόσο σε καμία περίπτωση να το υποκαταστήσουν.

Στο επίπεδο της έρευνας, υπάρχει ανάγκη για στοχευμένες μελέτες, ιατρικές αλλά και κοινωνικές, ώστε να καλυφθεί το παρόν κενό στη γνώση σχετικά με τα ζητήματα της υγείας των μεταναστών στην Ελλάδα. Πρόσφατες πρωτοβουλίες αναμένονται να συνεισφέρουν στη γενική γνώση σε σχέση με το μάλλον παραμελημένο θέμα της μετανάστευσης και υγείας στην Ελλάδα (<http://www.mighealth.net/el/index.php>).

Στα **Πολυϊατρεία της PRAKSIS** παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μέσω οργανωμένου γενικού ιατρείου, γυναικολογικού ιατρείου και οδοντιατρείου. Η ιατρική υπηρεσία διαθέτει όλο τον απαραίτητο ιατρικό εξοπλισμό (ηλεκτροκαρδιογράφος, υπερηχογράφος) για παροχή πρωτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης. Υποστηρικτικά λειτουργεί φαρμακείο, παρέχοντας δωρεάν φάρμακα στους ασθενείς. Κατά το έτος 2007 περισσότεροι από 9.500 συνάνθρωποί μας από 70 χώρες προσήλθαν στην Ιατρική Υπηρεσία στα Πολυϊατρεία της PRAKSIS σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Το 43% των περιστατικών αφορούσε στο Φαρμακείο (4150 άτομα), ποσοστό 37% το Γενικό Ιατρείο (3584 άτομα), 13% το Οδοντιατρείο (1283 άτομα) και 6% το Γυναικολογικό Ιατρείο (568 άτομα) (PRAKSIS, 2008).

Αξίζει να σημειωθεί η επιστημονική εμπειρία των εθελοντών στα Πολυϊατρεία σε συνδυασμό με τα καταγεγραμμένα στοιχεία καταδεικνύουν τον εξευρωπαϊσμό των ασθενειών των αλλοδαπών εξυπηρετούμενων. Με άλλα λόγια, οι πληθυσμοί αυτοί ερχόμενοι στην Ευρώπη, αλλάζουν συνθήκες διαβίωσης και συνήθειες (π.χ. διατροφολογικές). Συνεπώς, εμφανίζουν ασθένειες παρόμοιες με αυτές των ημεδαπών. Στην Ελλάδα δεν έχουν καταγραφεί ασθένειες που ενδημούν στις χώρες προέλευσης των πληθυσμών αυτών (όπως ελονοσία, κίτρινος πυρετός, έλκος Buruli κ.ά.). Καταρρίπτεται, έτσι, ο ισχυρισμός ότι οι αλλοδαποί φέρνουν ξεχασμένες ασθένειες στη χώρα μας. Στα δύο Φαρμακεία της PRAKSIS σε Αθήνα & Θεσσαλονίκη χορηγήθηκε δωρεάν αγωγή σε 4.150 ασθενείς συνολικής αξίας 164.000 ευρώ. Η κύρια πηγή εύρεσης φαρμάκων είναι δωρεές ιδιωτών από όλη την ελληνική επικράτεια, φαρμακεία και φαρμακευτικές εταιρίες. Αυτά συλλέγονται από εξειδικευμένο προσωπικό της PRAKSIS που πραγματοποιεί ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο των φαρμάκων πριν αυτά διαμοιραστούν δωρεάν στους ασθενείς. Για την εύρυθμη λειτουργία των Πολυϊατρείων και την πολύπλευρη αντιμετώπιση αναγκών και προβλημάτων, πέρα από την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, λειτουργεί και η Κοινωνική

Υπηρεσία με βασικό αντικείμενο την γενικότερη υποστήριξη των εξυπηρετούμενων και την δικτύωσή τους είτε με τα προγράμματα της PRAKSIS (π.χ. ιατρεία) είτε με την παραπομπή τους σε άλλους φορείς. Στόχος είναι η άμεση και αποτελεσματική ικανοποίηση των αιτημάτων καθώς και η ευρύτερη πληροφόρηση των αποκλεισμένων πληθυσμών για τις δυνατότητες και τα δικαιώματά τους.

Οι Γιατροί του Κόσμου λειτουργούν το πρόγραμμα «**Ανοιχτό Πολυϊατρείο**» στην **Αθήνα** και τη Θεσσαλονίκη από το 1997 και το 2001 αντίστοιχα, όπου εθελοντές γιατροί, νοσηλευτές, κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι παρέχουν δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε όσους δεν έχουν πρόσβαση στο Εθνικό Σύστημα Υγείας - άπορους, ανασφάλιστους, άστεγους, Ρομά, πρόσφυγες και μετανάστες.

Το 2007 το «Ανοιχτό Πολυϊατρείο» της Αθήνας συμπλήρωσε 10 χρόνια αδιάλειπτης δράσης στη διάρκεια των οποίων, περισσότεροι από 100.000 ασθενείς δέχθηκαν δωρεάν ιατροφαρμακευτική υποστήριξη. Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι εξειδικευμένες ομάδες εθελοντών του Πολυϊατρείου περιθάλπουν, κατά μέσο όρο, 14.000 ασθενείς ετησίως. Με μια σειρά εθελοντών γιατρών διαφόρων ειδικοτήτων (παθολόγο, καρδιολόγο, παιδίατρο, οφθαλμίατρο κλπ.) και παραϊατρικών επαγγελματιών, το Ανοιχτό Πολυϊατρείο της Αθήνας εξυπηρέτησε μόνο στη διάρκεια του 2006, περίπου 16.000 ασθενείς. Οι κύριες χώρες προσέλευσης των αλλοδαπών είναι το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, οι Αφρικανικές χώρες, το Ιράν, η Βουλγαρία, η Πολωνία, η Ουκρανία και η Αλβανία (<http://www.mdmgreece.gr>).

Το **Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες** εξυπηρετεί τους πρόσφυγες που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα και δικαιούνται να τύχουν προστασίας επειδή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους για να γλιτώσουν από τους διωγμούς τους οποίους υφίστανται (Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετική με το καθεστώς των προσφύγων).

Εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχονται στους πρόσφυγες, το ΕΣΠ υλοποιεί πλήθος προγραμμάτων με συγκεκριμένους στόχους έρευνας ή παροχής υπηρεσιών με χρηματοδότηση από την Ε.Ε. Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων το ΕΣΠ συνεργάζεται με άλλες ΜΚΟ της Ελλάδας και του εξωτερικού, αλλά και με το ελληνικό κράτος, και σε πολλές περιπτώσεις με θεσμικούς φορείς και κρατικές υπηρεσίες άλλων χωρών, προωθώντας την έρευνα, την ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειρίας και συμβάλλοντας στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, καθώς και στον εμπλουτισμό των γνώσεων για το ζήτημα των

προσφύγων. Εντάσσονται σε επιμέρους κατηγορίες σύμφωνα με την εστίασή τους είτε στην παροχή υπηρεσιών, στην ανάπτυξη πολιτικών είτε σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Το προγράμματος **‘JOIN IN – Mainstreaming of equality and Non-discrimination’** περιλαμβάνει τη δημιουργία μοντέλων αποτελούμενων από «σημεία-κλειδί», μέσω των οποίων προωθείται η ισότητα και η αποφυγή διακρίσεων και η ενσωμάτωσή τους στον στρατηγικό σχεδιασμό, στην παροχή υπηρεσιών και τις εργασιακές μεθόδους στους τομείς της πρόνοιας, της υγείας, των υπηρεσιών που αποσκοπούν στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στη βασική εκπαίδευση. Η υλοποίηση του προγράμματος στηρίζεται στα αποτελέσματα της προπαρασκευαστικής φάσης που διήρκεσε έξι μήνες (1.3.2004 έως 31.8.2004), η οποία περιλάμβανε δράσεις όπως: οργάνωση της εταιρικότητας, συναντήσεις μεταξύ των φορέων υλοποίησης, υποστηρικτικές μελέτες/εκτιμήσεις αναγκών, προετοιμασία του ολοκληρωμένου προγράμματος και ανάπτυξη μεθοδολογίας διαδικασιών αξιολόγησης.

Ο στόχος του προγράμματος **‘NGO Network of Integration Focal Points’** είναι η δημιουργία ενός δικτύου αποτελούμενου από έμπειρο προσωπικό Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των προσφύγων και των μεταναστών. Οι «ειδικοί» θα λειτουργούν ως σημεία αναφοράς για την ένταξη (integration focal points). Ο στόχος του δικτύου είναι η διαμόρφωση βασικών προτάσεων για την ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών. Συγκεκριμένα, το μη κυβερνητικό δίκτυο «σημείων αναφοράς για την ένταξη» θα μπορούσε να καθιερώσει ένα σύστημα ανταλλαγής εμπειριών καλών πρακτικών στον τομέα της ενσωμάτωσης, να αναπτύξει κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση υπηκόων τρίτων χωρών στην Ε.Ε., καθώς και να επιβλέπει την εφαρμογή των κυβερνητικών δράσεων για την ένταξη. Ο στόχος του δικτύου είναι επίσης να επηρεάσει πολιτικούς, δημόσιους λειτουργούς και λήπτες αποφάσεων με την εισαγωγή προτάσεων για την ανανέωση του διαλόγου σχετικά με την ένταξη. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν τρία σεμινάρια που εξέτασαν τοπικά θέματα ενσωμάτωσης.

Το πρόγραμμα **‘Βελτίωση των ευκαιριών ανάληψης ενεργού πολιτικής δράσης από τους πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα’** έχει ως στόχο να παροτρύνει και να διευκολύνει την ανάληψη ενεργού πολιτικής δράσης από τις κοινότητες των προσφύγων και των μεταναστών σε θέματα που αφορούν και επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή τους ζωή στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επιδιώκει να πληροφορήσει τις παραπάνω κοινότητες σχετικά με τις διαδικασίες απόκτησης της ελληνικής υπηκοότητας και ιθαγένειας, τα βασικά τους δικαιώματα (κυρίως όσον αφορά θέματα στέγασης, εργασίας, κοινωνικής ασφάλισης και εκπαίδευσης),

σύμφωνα πάντα με το νομικό καθεστώς υπό το οποίο διαμένουν στην Ελλάδα, τα κύρια σημεία της ελληνικής νομοθεσίας εναντίον των διαφόρων μορφών διακρίσεων καθώς και τις προβλεπόμενες νομικές διαδικασίες που μπορεί να ασκηθούν σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους ή της νομοθεσίας εναντίον των διακρίσεων. Περαιτέρω, το πρόγραμμα φιλοδοξεί να κινητοποιήσει και να βοηθήσει τις κοινότητες προσφύγων και μεταναστών ώστε, μέσω της συγκρότησης άτυπων ομάδων πολιτικής πίεσης, να αρθρώσουν σαφείς και τεκμηριωμένες προτάσεις για τη βελτίωση της ελληνικής νομοθεσίας και των ακολουθούμενων διαδικασιών.

Το πρόγραμμα **‘FOSTERING THE BEST INTEREST OF THE CHILD IN CARE INSTITUTIONS FOR UNACCOMPANIED MINORS’** εστιάζει σε δύο παραμέτρους ζωτικής σημασίας, οι οποίες αφορούν τη διαδικασία υποδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων. Εξετάζει

- α) την ποιότητα των σχετικών ιδρυμάτων και
- β) τις ικανότητες και την εκπαίδευση των απασχολουμένων σε τέτοια ιδρύματα.

Το πρόγραμμα **‘ΔΙΚΤΥΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΝΕΑΡΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ’** στοχεύει στη δημιουργία ενός δικτύου υποστήριξης των νεαρών προσφύγων που μόλις έφτασαν στην Ελλάδα από τους νεαρούς πρόσφυγες που ήδη βρίσκονται στη χώρα. Το δίκτυο εστιάζει σε θέματα κοινωνικής ένταξης (γλώσσα, εκπαίδευση, στέγη, ελεύθερος χρόνος) και ως βασικό μέσο χρησιμοποιεί την πληροφόρηση.

Ο κύριος στόχος του προγράμματος **‘COOPERATION TOWARDS THE FORMULATION OF INNOVATIVE SOCIAL PLANNING IN VIEW OF PREVENTING SOCIAL EXCLUSION AMONG ADOLESCENT IMMIGRANTS AND REFUGEES-HERMES’** είναι η προώθηση και η υποστήριξη της ανταλλαγής εμπειριών και πρακτικών σχετικά με:

- τη διερεύνηση των αιτιών για τις οποίες ο έφηβος ανά κατηγορία φύλου, προέλευσης, κοινωνικής και οικογενειακής κατάστασης κ.λπ. εγκαταλείπει το σχολείο,
- την καταγραφή εφήβων που σκέφτονται να/ή έχουν εγκαταλείψει ήδη την εκπαίδευση,
- την ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων και την κατασκευή δεικτών για το φαινόμενο της σχολικής διαρροής,

- την αξιολόγηση της πολιτικής που ακολουθείται στα συμμετέχοντα κράτη - μέλη και των πρακτικών που εφαρμόζονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος,

- την επαφή με ΜΚΟ και οργανισμούς εκπροσώπησης μεταναστών και προσφύγων για την καταγραφή προτάσεων σχετικά με την πολιτική αντιμετώπισης του προβλήματος και

- την μελέτη των εθνικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση.

Ο στόχος του έργου **‘ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ’** είναι η διαμόρφωση πλαισίου ποιοτικών προδιαγραφών και η ανάπτυξη Συστήματος Ποιότητας με βασικά πεδία εφαρμογής τις δομές, τις υπηρεσίες και το στελεχιακό δυναμικό των υπηρεσιών συμβουλευτικής στήριξης και απασχόλησης. Το Σύστημα Ποιότητας αναπτύσσεται στις δομές απασχόλησης των φορέων της Αναπτυξιακής Σύμπραξης, ενώ επιπλέον παράγονται μεθοδολογικά εργαλεία και υλικό, συνοδευτικά του Συστήματος. Οι κύριοι στόχοι του έργου ήταν:

- η διαμόρφωση μιας ενιαίας βάσης ποιοτικών χαρακτηριστικών, σχετικά με τη λειτουργία και τις αρχές δικτύωσης δομών και υπηρεσιών απασχόλησης και παροχής συμβουλευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών,

- η ανάδειξη του κατάλληλου και λειτουργικού πλαισίου για την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των φορέων, των δομών και των συλλογικών οργανώσεων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων,

- η βελτίωση και η διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχουν οι δομές απασχόλησης, σε συνάρτηση με τις διαφοροποιημένες ανάγκες και τις δυνατότητες των επωφελουμένων, με έμφαση στον προσανατολισμό τους για την κάλυψη νέων αναγκών και δυνατοτήτων που προκύπτουν στην αγορά εργασίας και

- η ισχυροποίηση του δικτύου φορέων/δομών, ώστε να είναι σε θέση με τη δυναμική του να:

α) επηρεάζει θετικά τους όρους υποδοχής και ένταξης των ευπαθών κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας,

β) επηρεάζει τις πολιτικές των κοινωνικών εταίρων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων φορέων που μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση των διακρίσεων που αφορούν τους όρους ένταξης στην αγορά εργασίας των προαναφερόμενων κοινωνικών ομάδων και

γ) συμβάλλει στη διαδικασία σχεδιασμού των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης.

Ο στόχος του έργου **‘ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ’** είναι η συμβολή στην αντιμετώπιση του σκληρού πυρήνα της ανεργίας, ο οποίος σχετίζεται με τις ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα πλέον ευάλωτα τμήματα του άνεργου πληθυσμού στην προσπάθειά τους να ενταχθούν και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, φαινόμενο που αποκαλύπτει την «κρυμμένη» διάσταση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η προσπάθεια αυτή συναντάται με το αίτημα για ποιοτικές θέσεις εργασίας, καθώς και με την ταυτόχρονη και συστηματική απεύθυνση και στα δύο «συμβαλλόμενα μέρη» της απασχόλησης (εργοδότης - άνεργος). Ο κύριος στόχος του έργου είναι η ανάπτυξη εργαλείων, μεθόδων και πρακτικών που θα συμβάλλουν:

- στη βελτίωση της ζήτησης εργασίας,

- στην αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων θέσεων εργασίας και

- στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των μηχανισμών που είναι επιφορτισμένοι με την επαγγελματική ένταξη των λιγότερο ανταγωνιστικών ομάδων του πληθυσμού, ώστε, αξιοποιώντας και εμπλουτίζοντας την υφιστάμενη γνώση και εμπειρία, να διαμορφωθούν καινοτόμες μέθοδοι και πρακτικές μέσα από την εφαρμογή πιλοτικών δράσεων που θα εμπλέκουν το σύνολο των παραγόντων του λεγόμενου «Τριγώνου της Απασχόλησης», δηλαδή τις υπηρεσίες Απασχόλησης, τους εργοδοτικούς φορείς και τους ίδιους τους ανέργους.

Ο στόχος του έργου **‘ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΟ ΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ’** είναι η σύσταση και οργάνωση Παρατηρητηρίου Απασχόλησης μεταναστών και προσφύγων, το οποίο, υποστηριζόμενο από κατάλληλα επιστημονικά εργαλεία, θα λειτουργεί ως «στρατηγικό κέντρο» ενός ευρύτερου δικτύου συγκέντρωσης, επεξεργασίας και διάχυσης πληροφοριών, ώστε να ανατροφοδοτούνται κατάλληλα όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση μέτρων πολιτικής στο χώρο των μεταναστών και των προσφύγων.

Κλείνοντας, κεντρικός ρόλος του Παρατηρητηρίου είναι η δημιουργία περιβάλλοντος πραγματικής άσκησης των δικαιωμάτων των μεταναστών, με έμφαση σε εκείνα που αφορούν την εργασία. Οι κύριοι στόχοι του έργου είναι:

- η καλλιέργεια διαλόγου μεταξύ των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων, των οργανώσεων των μεταναστών και των κρατικών φορέων σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής, με κατάλληλη οργάνωση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και στήριξη από τα αποτελέσματα και τα προϊόντα που θα προκύπτουν από τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης και του δικτύου δομών,

- η συμβολή στο συντονισμό, στην τεκμηρίωση και τη συνεχή αξιολόγηση των πολιτικών σχετικά με τη μετανάστευση, ιδιαίτερα όσον αφορά θέματα απασχόλησης,

- η συμβολή στην ενδυνάμωση των σχέσεων των οικονομικών μεταναστών και προσφύγων με τους φορείς των κοινωνικών εταίρων και τους φορείς των τοπικών κοινωνιών,

- η ενδυνάμωση, ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής της ομάδας στόχου στην προσπάθεια δημιουργίας πλαισίου για την πραγματική άσκηση των εργασιακών της δικαιωμάτων και

- η δημιουργία όρων και συνθηκών κατοχύρωσης και πραγματικής άσκησης των δικαιωμάτων των οικονομικών μεταναστών που αφορούν την εργασία.

Βασικός στόχος του προγράμματος **‘Καινούργια Αρχή’** ήταν οι συμμετέχοντες:

- να έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση,

- να μάθουν ελληνικά ή να μάθουν κάποια τέχνη,

- να διεκδικήσουν μια θέση εργασίας ή να διατηρήσουν αυτή που ήδη έχουν,

- να ξεκινήσουν μια δική τους δουλειά,

- να ενημερωθούν για τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων στην Ελλάδα και

- να μάθουν τον τρόπο λειτουργίας των ασφαλιστικών φορέων.

Ο στόχος του προγράμματος **‘Νέα Προοπτική’** είναι οι συμμετέχοντες:

- να προωθηθούν στην αγορά εργασίας ή/και σε προγράμματα κατάρτισης-επιμόρφωσης,

- να μάθουν ελληνικά ή να μάθουν κάποια τέχνη,

- να διεκδικήσουν μια θέση εργασίας ή να διατηρήσουν αυτή που ήδη έχουν, αφού

αναβαθμίσουν τα προσόντα τους,

- να ξεκινήσουν μια δική τους δουλειά και
- να ενημερωθούν για τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Προσδιορισμός των εννοιών «Προκαταλήψεις –

Στερεότυπα – Διακρίσεις»

3.1. Προκαταλήψεις – Στερεότυπα – Διακρίσεις

Ο κύριος προβληματισμός που κατέχει σήμερα τις χώρες υποδοχής μεταναστών επικεντρώνεται στο κατά πόσον οι κοινωνίες τους είναι «ώριμες» να δεχτούν το μεγάλο όγκο των μεταναστών και κυρίως κάτω από ποιες προϋποθέσεις και με ποιες ενέργειες είναι δυνατόν οι μετανάστες να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής, ώστε η συνύπαρξη με τους ντόπιους να είναι ομαλή. Προβληματίζει, δηλαδή, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, η οποία δείχνει πώς «μεταβάλλονται οι σχέσεις τους ατομικά αλλά και συλλογικά, σε επίπεδο κοινοτήτων με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής» (Κασιμάτη 2006). Η ύπαρξη και η λειτουργία του εθνικού κράτους γενικά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι είναι το δομικό χαρακτηριστικό που δημιουργεί και τις κοινωνικές ομάδες με βάση το κριτήριο της εθνικότητας. Ο χωρισμός «εμείς-αυτού», «γηγενείς-ξένοι» διαμεσολαβείται από το κράτος και νομιμοποιεί την προνομιακή μεταχείριση της πρώτης ομάδας και τον αποκλεισμό ή την «αποδοχή» της δεύτερης και κανονίζει τον τρόπο επικοινωνίας και επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών (Πετράκου 2001).

Οι ομάδες οροθετούνται η μια από την άλλη. Η «δική μου» ομάδα (in-group) διακατέχεται από ένα «Κοινό-Αίσθημα», η «ξένη» ομάδα (out-group) είναι οι άλλοι, και είναι έντονη η τάση, όλα τα μέλη της ομάδας να θεωρούνται ως ισότιμα, τα μέλη των «ξένων» ομάδων τουναντίον ως κατώτερα (Schulze 1995). Η «Δική μας-Ομάδα» παρέχει στον καθένα τη δυνατότητα να βρίσκεται σε στενή σχέση με άλλα μέλη της ομάδας, να αισθάνεται ασφαλής και την αίσθηση ότι η πράξη του σε αυτή την ομάδα και για αυτή την ομάδα δίνει στην ύπαρξη του περιεχόμενο. Η «δική μου» ομάδα έχει μια «αυτο-παράσταση» για αυτή και μια «ξένη παράσταση» για την ξένη ομάδα. Η «Δική μας-Ομάδα» ταυτίζεται με τους δικούς της κανόνες, τρόπους συμπεριφοράς και με σύμβολα όπως σημαίες και εμβλήματα. Μέσα στην ομάδα επικρατεί ειρήνη και τάξη, έξω από αυτή σύγκρουση (Schulze 1995). Στην παρούσα φάση στην Ελλάδα υπάρχει μια συνεχιζόμενη συζήτηση για τα σύμβολα και τις σημαίες καθώς και για το δικαίωμα στην κατοχή αυτών από αλλοδαπούς.

Η πίστη στη διαφορά μας οδηγεί στο «ξένο». Η πίστη στην κοινότητα και στα κοινά γνωρίσματα: κουλτούρα, γλώσσα, ιστορία, γενικώς η από κοινού πίστη (Gemeinschaftsglauben) (M. Weber) είναι θεμελιώδης για τη «Δική μας-Ομάδα» (Hansen 1996). Η κοινή αυτή πίστη αποτελεί την αιτία της άρνησης αυτών, οι οποίοι είναι, λαμβάνουν θέση ή τοποθετούνται έξω από

την κοινότητα. Σε μια «πολυπολιτισμική» κοινωνία αναπτύσσονται θεσμικές διαφορές μεταξύ μιας «εγκατεστημένης ομάδας», η οποία αντιπροσωπεύει την ομάδα της πλειονότητας, και μιας «εξωτερικής ομάδας», η οποία περιλαμβάνει την «ξένη» ή τις ξένες μειονότητες.

Ως ρατσισμός κατανοείται ένα δίκτυο απόψεων, τοποθετήσεων, συμπεριφορών ή και καθορισμένων μέτρων που υποχρεώνει τους ανθρώπους στην υπαγωγή, μόνο και μόνο επειδή ανήκουν σε μια ευδιάκριτη κοινωνική κατηγορία. Ως δικαιολογία για τη διάκριση, χρησιμοποιούνται συχνά τα διακριτικά στοιχεία της ομάδας στα οποία συνάπτεται συχνά μια υποτιθέμενη κατωτερότητα ή και μια επικινδυνότητα. Σε σχέση με αυτόν τον ορισμό του ρατσισμού πρέπει να τονιστούν τα εξής: α) ο ρατσισμός ανιχνεύεται στις διακρίσεις που οδηγούν στην υπαγωγή και συνεπώς ένα βασικό στοιχείο είναι η συμπεριφορά ενάντια στην ευδιάκριτη κοινωνική τάξη και όχι οι απόψεις για αυτήν και η στάση απέναντί της, β) ένα απαραίτητο στοιχείο για την εμφάνιση του ρατσισμού είναι η δυνατότητα άσκησης εξουσίας εις βάρος μιας ευδιάκριτης κοινωνικής ομάδας και κατά συνέπεια ο ρατσισμός μπορεί να προκύψει μόνο υπό τους όρους της άνισης διανομής κοινωνικής ή και πολιτικής δύναμης και αυτό ξεκινά αποκλειστικά από τον ισχυρό, γ) το φάσμα της υπαγωγής είναι ευρύ και κυμαίνεται από την μειωτική καταπίεση ως την δολοφονία και ακόμα στην ίδια την κοινωνική ζωή ο ίδιος ο πυρήνας του είναι πάντα ο αποκλεισμός από τα δημόσια και κοινωνικά αγαθά ή η άνιση συμμετοχή σε αυτά (Macedo, Gounari 2008: 386-387).

Ένα σημαντικό ζήτημα είναι το πρόβλημα της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και μιας επαγγελματικής κουλτούρας που «νομιμοποιεί» τις διακρίσεις σε βάρος του μεταναστευτικού πληθυσμού. Οι φορείς κοινωνικής προστασίας πολλές φορές, εκτός από περιπτώσεις άτυπων διακρίσεων, προβαίνουν σε διακρίσεις σε βάρος του μεταναστευτικού πληθυσμού λόγω και αδυναμίας ερμηνείας εγκυκλίων και πολιτικών μετανάστευσης. Οι διάφορες μορφές κακοδιοίκησης και κακομεταχείρισης των μεταναστών από τις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας δεν αντανακλούν στην ελληνική κοινωνία μονάχα προβλήματα οργανικής διαχείρισης των νέων αναγκών, αλλά και μια γενικότερη κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική αντίληψη και σχέση των μεταναστών με την ελληνική κοινωνία και τις δομές οργάνωσής της (Ψημμένος, Σκαμνάκης 2008: 78-79, 84-86).

Αυτά συμβαίνουν παρ' ότι σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2 του Συντάγματος, «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών πεποιθήσεων». Στην πραγματικότητα ωστόσο εφαρμόζονται συχνά πρακτικές διακρίσεων που παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές του Κράτους Δικαίου. Έτσι, στο χώρο της δημόσιας διοίκησης

περισσεύουν οι αυθαιρεσίες και η απαράδεκτη συχνά συμπεριφορά των οργάνων του κράτους εις βάρος ατόμων που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, παρά το γεγονός ότι η χώρα μας έχει επικυρώσει όλες τις διεθνείς συμβάσεις σχετικά με το σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Παπαδημητρίου 2000: 46, 48-49, 51-52, 299).

Υπάρχει απέναντι στους μετανάστες μια ρατσιστική συμπεριφορά η οποία οδηγεί σε εις βάρος τους διακρίσεις. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στο θεωρητικό και τον πρακτικό ρατσισμό, ανάμεσα στη «βία των λόγων», το λεκτικό ρατσισμό και στη χρήση φυσικής βίας. Όμως, ο θεωρητικός και ο πρακτικός ρατσισμός αλληλοκαθορίζονται σε μεγάλο βαθμό, καθώς είναι όψεις του ίδιου νομίσματος δηλαδή του ρατσισμού. Έτσι, ο ρατσισμός ακόμη και όταν εκδηλώνεται μόνο λεκτικά είναι μια εν δυνάμει απειλή, αφού υπαινίσσεται πάντα την ύπαρξη «κατώτερων» κοινωνικών ομάδων ή ατόμων που θα μπορούσαν κάθε στιγμή να αποτελέσουν αντικείμενο διακρίσεων, κοινωνικού αποκλεισμού, καταπίεσης και ρατσιστικής βίας. Ο ρατσισμός δεν υπάρχει μόνο σε μια συγκεκριμένη κοινωνική τάξη, ομάδα ή εθνικότητα. Αποτελεί γενικευμένη πρακτική και υπ' αυτήν την έννοια δεν έχει ταξικό χαρακτήρα με την στενή σημασία του όρου. Ο ρατσισμός εξυπηρετεί πάντα, συνειδητά ή ασυνειδήτα, κάποια συμφέροντα και μάλιστα πολλές φορές ετερογενή. Η ρατσιστική συμπεριφορά δηλαδή ποτέ δεν είναι αφιλοκερδής. Ακόμη και αν το «όφελος» δεν είναι εμφανές, αποτελεί πάντοτε, έστω και υποσυνείδητα σημείο αναφοράς της ρατσιστικής συμπεριφοράς. Στη διαμόρφωση της ρατσιστικής σκέψης παίζουν ρόλο διάφοροι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, ψυχολογικοί και πολιτισμικοί παράγοντες. Ως εκ τούτου ο ρατσισμός δεν αποτελεί αυστηρά προσωπικό βίωμα, ούτε όμως και γενικευμένη στάση. Είναι η συνιστώσα υποκειμενικών και αντικειμενικών παραγόντων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Ως κοινωνική συμπεριφορά και πρακτική διαφέρει από εποχή σε εποχή ανάλογα με τις μεταλλαγές της ιστορικής συγκυρίας και τους εκάστοτε σκοπούς που καλείται να υπηρετήσει.

Πρόκειται δηλαδή για μια δυναμική, εσωτερικά αντιφατική και εκτεθειμένη σε διαρκείς αλλαγές κοινωνική διαδικασία. Ο ρατσισμός δηλαδή σημαίνει τις προκαταλήψεις οι οποίες εκδηλώνονται εις βάρος «φυλετικών», εθνικών, θρησκευτικών και κοινωνικών μειονοτήτων και την πρακτική των διακρίσεων, της περιθωριοποίησης, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διωγμών, μέχρι και τη φυσική εξόντωση των ατόμων που ανήκουν σε αυτές τις μειονότητες με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τους προσδίδουν.

Οι μετανάστες στα πλαίσια της χώρας υποδοχής αντιμετωπίζουν ένα πλήθος προβλημάτων, καθώς η εκάστοτε κοινωνία είναι επιφυλακτική απέναντι στον 'ξένο', στον 'διαφορετικό'. Οι μετανάστες αντιμετωπίζονται από τους φορείς περισσότερο ως υπήκοοι μιας επιχείρησης, ενός

τόπου, μιας χώρας, παρά ως πολίτες με συγκεκριμένα καθολικά δικαιώματα προστασίας και ασφάλειας εφ' όσον βρίσκονται εντός των συνόρων μιας κοινωνίας. Οι αιτούντες αντιμετωπίζονται από τις υπηρεσίες στη βάση της αμοιβαίας ανταποδοτικότητας και της άμεσης απόδοσης και κάλυψης των υπηρεσιών που προσφέρονται σε ατομικό επίπεδο. Μέσα σε ένα καθεστώς επιχειρηματικής διαχείρισης, τα κοινωνικά προβλήματα και οι μετανάστες αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση, αποσπασματικά, και ανάλογα της οικονομικής δραστηριότητας και της συνεισφοράς των αιτούντων.

Το «ξένο» εξακολουθεί να ενοχλεί την κοινωνία που υποδέχεται τους μετανάστες, όχι γιατί παρεμβαίνει άμεσα στις καθημερινές σχέσεις που απαρτίζουν την πραγματικότητα της κοινωνίας αυτής σε τοπικό, κλειστό επίπεδο, όσο γιατί απειλεί να διαταράξει βεβαιότητες που σε γενικό, θεσμικό επίπεδο η κοινωνία είχε οικοδομήσει από παλιά. Οι βεβαιότητες αυτές απεικονίζονται με όρους καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας και αποκαλούνται ως πρότυπα συμπεριφοράς και τρόπος ζωής της εκάστοτε κοινωνίας (Βεϊκου 2001: 120). Οι τρόποι αυτοί διαφέρουν από αυτούς των μεταναστών οι οποίοι χαρακτηρίζονται με βάση στερεότυπα που διαμορφώνονται στην κοινή γνώμη. Τα στερεότυπα είναι γνώμες ή αντιλήψεις για μέλη συγκεκριμένων ομάδων ή μιας κατηγορίας ανθρώπων, οι οποίες βασίζονται εξ' ολοκλήρου στη συμμετοχή τους στην ομάδα. Τα περισσότερα στερεότυπα εκφράζουν πολύ αρνητικές απόψεις οι οποίες μεταφέρουν τις προκαταλήψεις.

Μία μορφή ρατσισμού που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα είναι εκείνη που είναι σύμφυτη με τον ανθρώπινο φόβο μπροστά στον ξένο ως όν άγνωστο, το αυθόρμητο και ανεξέλεγκτο αμυντικό ανακλαστικό ολόκληρης της κοινωνίας ή μεμονωμένων ατόμων. Το σύνολο των ρατσιστικών φαινομένων είναι δυνατόν να προσεγγιστεί σε πολλαπλά, συμπληρωματικά μεταξύ τους επίπεδα: ως απειλή κατά των παραδοσιακών μορφών ανοχής, ως αντίδραση σε ένα συναίσθημα ανασφάλειας, σε ένα συναίσθημα οικονομικής, δημογραφικής και πολιτιστικής παρακμής, ως αντίδραση που συνδέεται με τις οδυνηρότερες καμπές της κρίσεως και ως πρόβλημα που προσιδιάζει στις κοινωνικές και μικροπολιτισμικές νησίδες που δημιουργούνται από τα φαινόμενα αυτά (Σταματελάτου 1987: 55-57).

3.2 Η περίπτωση του κέντρου της Αθήνας

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα διακρίσεων στο χώρο εγκατάστασής τους στη χώρα υποδοχής. Υπάρχουν περιοχές οι οποίες αποτελούν το χώρο διαμονής των διαφορετικών εθνο-φυλετικών κατηγοριών μακριά από τις πλούσιες περιοχές της μεσαίας τάξης και σχεδόν δίπλα σε όλες αυτές τις ομάδες ανθρώπων που βρίσκονται κάτω των αναγνωρισμένων επιπέδων φτώχειας. Αυτή η κοινωνική «περίφραξη» των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων ερμηνεύεται σαν αποτέλεσμα ιδεολογικών διαδικασιών και οικονομικο-πολιτικών συμφερόντων. Η ξενοφοβία και ο εθνορατσισμός αντανακλάται και στους χώρους διαμονής (Ψημμένος 1995: 78-80).

Έτσι, ο μετανάστης καταλαμβάνει τις περιοχές και τις οικίες που είναι κατά το πλείστον αρχιτεκτονικά φτωχίες και κοινωνικά παρέχουν λιγότερες ευκαιρίες μόνιμης διαμονής και επαφής ή ένταξης με το κοινωνικό σύνολο. Ο χώρος διαμονής των μεταναστών γίνεται περιφρακτικός και απομονώνει τα άτομα από τον υπόλοιπο κοινωνικό ιστό λόγω εθνο-φυλετικών διακρίσεων που προέρχονται από το γηγενή πληθυσμό αλλά εκφράζονται σε προσωπικό-ατομικό επίπεδο, λόγω ενός θεσμοθετημένου εθνο-ρατσισμού όπου το κράτος και οι υπηρεσίες κάνουν το λιγότερο δυνατό στην παροχή προστασίας και λόγω του γενικότερου κλίματος που επικρατεί στη χώρα υποδοχής και οδηγεί τον μετανάστη στο κοινωνικό περιθώριο (Ψημμένος 1995: 78-80).

Στην περίπτωση του κέντρου των Αθηνών οι περιοχές στις οποίες συγκεντρώνονται οι μετανάστες είναι η Κυψέλη, τα Πατήσια, η περιοχή του Αγίου Παντελεήμονα, ο Κολωνός, το Μεταξουργείο, ο Νέος Κόσμος, το Παγκράτι, η Πλατεία Αμερικής καθώς και η πλατεία Βικτωρίας, η ευρύτερη περιοχή της Ομονοίας και τα Εξάρχεια². Οι λόγοι που επιλέγουν αυτές τις γειτονιές οι μετανάστες είναι τα χαμηλότερα ενοίκια και η διαθεσιμότητα διαμερισμάτων. Δηλαδή υποβαθμισμένες περιοχές στο κέντρο του αστικού ιστού που συγκεντρώνουν πλήθος χρήσεων και πληθώρα κατοικιών. Επίσης αρκετοί συγκεντρώνονται σε περιοχές που μπορούν να βρουν κάποιου είδους απασχόληση και ταυτόχρονα κατοικούν ήδη κάποιοι συμπατριώτες τους στις γειτονιές αυτές. Σύμφωνα με εμπειρίες που έχουν αποκτήσει οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στις περιοχές αναφοράς, αρκετοί από τους μετανάστες διαμένουν σε ακατάλληλα κτήρια, συγκεντρωμένοι σε άτυπους καταυλισμούς και αντιμετωπίζουν πληθώρα προβλημάτων υγείας ή και επιβίωσης σε αρκετές περιπτώσεις ενώ γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης ή ρατσιστικών επιθέσεων.

² www.istorikoghetto.com

Το άρθρο της Γεωργίας Λινάρδου στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία με τίτλο «**Άνθρωποι και ποντίκια στα γκέτο της Αθήνας**» χαρακτηριστικά περιγράφει:

«Με αφορμή την αναστάτωση που όλο και συχνότερα βιώνει το κέντρο της πρωτεύουσας, η Νομαρχία Αθηνών επαναφέρει το αίτημά της για τη δημιουργία ενός οργανισμού που θα αναλάβει την «εκκαθάριση» των περιοχών των «αποβλήτων» της Αθήνας όπου μετανάστες μοιράζονται στοιβαγμένοι ελάχιστα τετραγωνικά ζωής ανάμεσα σε σπασμένες αποχετεύσεις, τροκτικά και ανυπόφορη βρώμα. Όλα δείχνουν ότι η εγκληματική αδιαφορία των αρχών για τους μετανάστες μπορεί να οδηγήσει σε πολιτικές νέων διωγμών με όχημα την «υγιεινή αποστείρωση» περιοχών. Ήδη και αρκετούς μήνες, η Νομαρχία έχει χαρτογραφήσει τα «γκέτο» της Αθήνας μέσω της Διεύθυνσης Υγιεινής. Πρόσφατα, μάλιστα, ξεκίνησε και επιχείρηση «σκούπα» με παρέμβαση εισαγγελέα, ώστε να καθαριστούν οι επικίνδυνες εστίες μόλυνσης στα και στα καταφύγια των μεταναστών. Κωνσταντινουπόλεως, Πειραιώς, Μετσόβου, Αιόλου, Ευριπίδου, Θερμοπυλών, Ιάσονος, Μενάνδρου... δρόμοι που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο πληθυσμό μεταναστών της Αθήνας. Η εκκαθάριση ξεκίνησε από την οδό Μενάνδρου σε πολυκατοικίες όπου κατάφευγαν άνθρωποι κουρέλια. Αδιάφοροι ιδιοκτήτες σύμφωνα με τη Διεύθυνση Προστασίας Καταναλωτών και Υγειονομικού Ελέγχου της Νομαρχίας, όπου ανέλαβε να συμπληρώσει τη μεταναστευτική πολιτική, «οι αγωγοί του αποχετευτικού συστήματος της πολυκατοικίας βρέθηκαν σπασμένοι, με αποτέλεσμα να έχουν συσσωρευτεί λύματα στο υπόγειο και στον ακάλυπτο χώρο». Η πολυκατοικία είχε ελεγχθεί από τους επόπτες το 2006, οπότε και είχε διαπιστωθεί η συγκεκριμένη κατάσταση. Παρά το γεγονός ότι είχαν ενημερωθεί οι έλληνες ιδιοκτήτες διαμερισμάτων, ουδείς μπήκε στον κόπο να αναλάβει τις ευθύνες του. Και αυτό, όπως προκύπτει από πηγές της Νομαρχίας, αποτελεί πάγια τακτική των περισσότερων ιδιοκτητών αν και κάποιο από αυτούς έχουν οδηγηθεί ακόμη και στη Δικαιοσύνη: «Μετά από υγειονομικό έλεγχο από τη Διεύθυνση Προστασίας Καταναλωτή και Υγειονομικού Ελέγχου του Κεντρικού Τομέα στην πολυκατοικία της οδού Μενάνδρου, στην περιοχή της Ομόνοιας, οκτώ ιδιοκτήτες διαμερισμάτων παραπέμφθηκαν στον εισαγγελέα, καθώς διαπιστώθηκε ότι δεν είχε γίνει καμιά ενέργεια για την εξάλειψη των ακάθαρτων υδάτων στον υπόγειο χώρο (με χαρακτηριστική οσμή λυμάτων) που δημιουργούσαν σοβαρή και ανθυγιεινή και αντιαισθητική εστία», αναφέρουν από τη Νομαρχία. Οι περισσότεροι έχουν εγκαταλείψει εδώ και χρόνια τις ιδιοκτησίες τους στο κέντρο, ζουν κυρίως σε προάστια της Αττικής, νοικιάζουν τα σπίτια τους σε μετανάστες και αποποιούνται οποιασδήποτε ευθύνης συντήρησης τους. Παράλληλα, εντύπωση προκαλεί το γεγονός, όπως μαθαίνουμε από πηγές της Νομαρχίας, ότι κάποια από τα κτίρια «τρώγλες» ανήκουν στο Δημόσιο! Τα οικήματα όπου διαμένουν μετανάστες στο κέντρο

ανέρχονται σε 140, τα εγκαταλελειμμένα οικήματα που θεωρούνται πως συνιστούν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία είναι 208, τα στέκια τοξικομανών 16 και οι οικίοι ανοχής 14. Σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και παρατημένα αυτοκίνητα χρησιμοποιούνται ως προσωρινές κατοικίες. Εκθέσεις – σοκ των ελεγκτών, όπου τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίστηκαν στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου της Ομόνοιας και επί των οδών Μενάνδρου, Σατωβριάνδρου, Κουμουνοδούρου, Γερανίου, Ζήνωνος, Σωκράτους, Χίου, Ψαρρών, Ξούθου, Σοφοκλέους, Λεωνιδίου, Θερμοπυλών, Ιάσωνος, Ακομινάτου, Κεραμεικού, και επί της οδού Γιατράκου στο Μεταξουργείο πίσω από σχολείο που λειτουργεί. Ο νομάρχης Γ. Σγουρός κάνει λόγο για την υγειονομική βόμβα που κάποια στιγμή θα εκραγεί». Μεταξύ άλλων οι επόπτες Δημόσιας Υγείας θα διαπιστώσουν στις εκθέσεις τους:

- Εξαιρετικά επικίνδυνο συνωστισμό εντός των διαμερισμάτων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στα καλύτερα από αυτά ζουν σε άθλιες συνθήκες 30-40 αλλοδαποί, μεταξύ των οποίων και παιδιά υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες και στη χειρότερη έως και 100 άτομα ανά διαμέρισμα που διαθέτει μόνο μία τουαλέτα.
- Οι ένοικοι συμβιών με πληθυσμούς από κατσαρίδες, σε αριθμό τέτοιο ώστε να αλλοιώνεται το χρώμα των τοίχων, τρωκτικά, κοριούς, και ψύλλους. Κοιμούνται στο πάτωμα, στα μπαλκόνια, στον ακάλυπτο, ανάμεσα σε απορρίμματα, πάνω σε βρώμικες κουρελούδες.
- Πολλά από αυτά χρησιμοποιούνται ως ξενοδοχεία ύπνου ειδικά για γυναίκες έναντι 5 ευρώ την ημέρα.
- Οι ακάλυπτοι χώροι και οι φωταγωγοί χρησιμεύουν ως χωματερές απορριμμάτων, σε ορισμένες από τους οποίες ξεσπούν συχνά πυρκαγιές (Μενάνδρου 44, επτά πυρκαγιές).
- Για κάποιες από αυτές τις ανθυγιεινές εστίες έχουν γίνει έγγραφα με το χαρακτηρισμό του εξαιρετικά επείγοντος στις συναρμόδιες υπηρεσίες από τον Απρίλιο του 2008 χωρίς να έχουμε λάβει μέχρι σήμερα καμία απάντηση.
- Σε ορισμένα εξ αυτών αναζητήθηκαν και ανερεύθησαν τα στοιχεία των ιδιοκτητών πολλοί εκ των οποίων ενημερώθηκαν, χωρίς όμως αποτέλεσμα.
- Με όλα τα παραπάνω απειλείται άμεσα η δημόσια υγεία, εξαιτίας της μετάδοσης σοβαρών ασθενειών όπως η βουβωνική πανώλη, ο ενδημικός τύφος και η λεπτοσπείρωση!
- Εκθέσεις αποκαλυπτικές για τις συνθήκες στις οποίες ζουν οι λαθρομετανάστες. Όταν, όμως, δεν προτείνουν λύσεις, το μόνο που καταφέρνουν είναι να στοχοποιούν και ενοχοποιούν θύματα.» (ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 23/03/2009, www.enet.gr)

Επίσης, άξιο λόγου είναι και το άρθρο του Σπύρου Χριστόπουλου που αναρτήθηκε στις 26-01-2010 και το οποίο εκπέμπει sos για το ιστορικό κέντρο της Αθήνας. Συγκεκριμένα: «Στη

διαπίστωση ότι η κατάσταση στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας είναι απαράδεκτη και έχει φτάσει σε οριακό σημείο συνέκλιναν οι απόψεις εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επιστημόνων, επαγγελματιών και κατοίκων της περιοχής κατά τη χθεσινή, πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής Περιβάλλοντος της Βουλής για το ιστορικό κέντρο της Αθήνας. «Είμαστε στο σημείο μηδέν» ανέφερε ο Γ. Σγουρός, νομάρχης Αθηνών, υπογραμμίζοντας ότι η έλλειψη πολιτικής βούλησης για συγκεκριμένες ενέργειες και οι δυσκίνητες γραφειοκρατικές διαδικασίες είναι οι δύο κύριες αιτίες που εμποδίζουν την ανάπλαση του ιστορικού κέντρου της πόλης. Προς αυτή την κατεύθυνση, όπως είπε, έχει καταθέσει πρόταση από το 2008 για τη σύσταση διυπουργικού και αυτοδιοικητικού συντονιστικού οργάνου, το οποίο θα επιβλέπει τη διαδικασία εφαρμογής όλων των ενεργειών αναβάθμισης του ιστορικού κέντρου. **200.000 μετανάστες στο κέντρο της Αθήνας**, Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε ο Ν. Κακλαμάνης στο πρόβλημα των μεταναστών, τονίζοντας ότι από τους 800.000 καταγεγραμμένους μετανάστες οι 600.000 ζουν στην Αττική, εκ των οποίων οι 200.000 στο κέντρο της Αθήνας. Όπως είπε, «η μόνη λύση για την αντιμετώπιση του προβλήματος είναι η πρόληψη και η αποτροπή από το να έρχονται στην Ελλάδα», ενώ έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για την έξαρση λοιμωδών νόσων, κυρίως ηπατίτιδας. Αφού επισήμανε την έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που να δίνει ουσιαστικές αρμοδιότητες στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση, ο κ. Κακλαμάνης κάλεσε τα μέλη της Επιτροπής να νομοθετήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Εντύπωση, όμως, προκάλεσε η τοποθέτηση του κ. Κακλαμάνη «για απίστευτα παιχνίδια real estate στο κέντρο της Αθήνας, τα οποία θα πρέπει να ερευνήσει η Βουλή και η Επιτροπή Θεσμών», αναφέροντας ενδεικτικά την περιοχή του Μεταξουργείου, όπου συγκρότημα κατοικιών έφτασε να πωλείται προς 4.500 ευρώ το τετραγωνικό μέτρο. Επιπλέον, ανέφερε πως έως τον Αύγουστο θα είναι έτοιμο και το «ξενοδοχείο φτωχών» (θα προστεθεί στα άλλα δύο που ήδη λειτουργούν, αλλά δεν επαρκούν αφού οι καταγεγραμμένοι άστεγοι ανέρχονται στους 1.700), ενώ ανακοίνωσε πως πίσω από το Εθνικό Θέατρο, σε μια έκταση 1,3 στρεμμάτων, θα δημιουργηθεί η πλατεία Μινωτή-Παζινού, η πρώτη που θα κατασκευαστεί στο κέντρο της πόλης ύστερα από 150 χρόνια.

Αναγκαία η επιστροφή στο κέντρο, Από την πλευρά του, ο Γιάννης Πολύζος, πρόεδρος του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, υποστήριξε ότι ένα συνολικό σχέδιο για την Αθήνα θα παρουσιαστεί στο νέο Ρυθμιστικό, που θα είναι έτοιμο τον Οκτώβριο, τονίζοντας πως το μέλλον των πόλεων δεν βρίσκεται στις επεκτάσεις των αστικών περιοχών. Ο κ. Πολύζος τόνισε ότι πρέπει να στηριχθούν πολιτικές για την επιστροφή των κατοίκων, και ιδιαίτερα των πιο νεαρών ηλικιών, στο κέντρο της πόλης με την παροχή κινήτρων, όπως, π.χ., φοροαπαλλαγές και χαμηλότοκα δάνεια. «Για κέντρο της Αθήνας με ντεκόρ τοξικομανείς, άστεγους, μετανάστες δουλέμπορους και οίκους

ανοχής, που μέσα από αυτό δουλεύει ένα κέντρο εκμετάλλευσης» έκανε λόγο ο Προκόπης Δούκας, εκπρόσωπος της Κίνησης Πολιτών για τη Διάσωση του Ιστορικού Κέντρου, ενώ και ο Αδάμ Κωστίκας, από την ίδια Κίνηση, αναφέρθηκε στην ανάγκη αποκατάστασης της έννομης τάξης στο κέντρο της πόλης.

Το πρόβλημα δεν λύνεται με επιχειρήσεις-«σκούπα». «Η αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου δεν επιλύεται με επιχειρήσεις-“σκούπα” αλλά μέσα από έναν κοινωνικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό Ξενοκράτη» υπογράμμισε ο Κ. Καρτάλης, πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος, ο οποίος υποστήριξε πως στόχος της Επιτροπής είναι να ανοίξει το θέμα, να καταγραφούν τα προβλήματα, να εντοπιστούν οι αναγκαίες λύσεις και να δρομολογηθεί ένα ουσιαστικό σύστημα παρακολούθησης της εφαρμογής των λύσεων. Σύμφωνα με στοιχεία που επικαλέστηκε ο κ. Καρτάλης, η Αθήνα (μαζί με το Αμβούργο και την Μπρατισλάβα) είναι από τις ευρωπαϊκές πόλεις στις οποίες αναπτύσσονται με ανησυχητικό ρυθμό περιοχές-γκέτο με σημαντικά ποσοστά ανεργίας, ενώ σε άλλη έρευνα η Αθήνα καταλαμβάνει τα τελευταία δύο χρόνια την τελευταία θέση σε σύνολο 34 πόλεων της Ευρώπης σε κρίσιμες παραμέτρους του επιχειρηματικού γίνεσθαι.

Βίος αβίωτος στο κέντρο:

- Το 3% με 4% αγγίζουν τα ποσοστά κατοίκησης στο ιστορικό κέντρο.
- 22η η Αθήνα σε 30 πόλεις της Ευρώπης ως προς τις περιβαλλοντικές της επιδόσεις.
- Η στάθμευση (για το 84%), η παραβατικότητα/εγκληματικότητα (79%) και η ατμοσφαιρική ρύπανση (69%) είναι τα κύρια προβλήματα των κατοίκων της περιοχής.
- Περισσότερα από 500 κτίρια στο ιστορικό κέντρο είναι εγκαταλελειμμένα.
- Από τις 1.300 βιοτεχνίες στις αρχές του '90 έχουν παραμείνει σήμερα οι 300. Αντίθετα, αύξηση 90% παρουσιάζει η απασχόληση σε μπαρ και εστιατόρια.
- Χαμηλή αξιολόγηση από τους τουρίστες για τη χρήση των ξενοδοχείων και την προσφορά όλων των υπόλοιπων τομέων παροχής υπηρεσιών στο ιστορικό κέντρο.
- Διαπιστώνεται σταδιακή απομάκρυνση παραδοσιακών ελληνικών επιχειρήσεων. Στις αγορές στις οδούς Σοφοκλέους, Σωκράτους, Ευριπίδου, Κολοκυνθούς η παρουσία των αλλοδαπών επιχειρήσεων ανέρχεται στο 40% της συνολικής εμπορικής δραστηριότητας.» (Πηγή: *Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής*) (www.citypress.gr)

Πολλές φορές τα ΜΜΕ έχουν αναφέρει σημαντικές προστριβές μεταξύ κατοίκων και μεταναστών στο πλαίσιο της καθημερινής τους συμβίωσης. Πρόσφατα και συγκεκριμένα στις

09/06/2009 έγινε λόγος για την κλειστή παιδική χαρά στον Άγιο Παντελεήμονα από έλληνες κατοίκους ώστε να αποτρέπεται η πρόσβαση σε αυτή από παιδιά μεταναστών που διαμένουν στην εν λόγω περιοχή. Το περιστατικό αυτό δημιούργησε εντάσεις και αμφιλεγόμενες συζητήσεις με τους Έλληνες κατοίκους να πραγματοποιούν πορείες διαμαρτυρίας και στη συνέχεια να κάνουν λόγο για αυξημένη εγκληματικότητα από την στιγμή που οι μετανάστες εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και από την άλλη, οι μετανάστες να εκφράζουν το δικαίωμά τους να ζουν και αυτοί με ίσες ευκαιρίες στην πόλη αυτή³.

Μία διερεύνηση του φάσματος και της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών οι οποίες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών τις οποίες εκφράζουν τα μέλη των μεταναστευτικών ομάδων κρίνει σε μεγάλο βαθμό την έναρξη της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης των νέων αυτών ομάδων – χρηστών του συστήματος κοινωνικής πολιτικής. Μεγάλη βαρύτητα φαίνεται να έχει το περιεχόμενο των υπηρεσιών, όπως επίσης και ο τρόπος διανομής τους λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για μια νέα ομάδα του γενικού πληθυσμού με περιορισμένο κοινωνικό κύρος και δυνατότητες άσκησης επιρροής.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο ως ένα μηχανισμός αναδιανομής του πληθυσμού και κυρίως του εργατικού δυναμικού από χώρες και περιοχές λιγότερο ανεπτυγμένες με καθεστώς καταπιεστικά, προς χώρες με οικονομική και κοινωνική άνθηση, πολιτική σταθερότητα και δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης είναι παράγωγο αλλά και παραγωγός μιας σειράς κοινωνικών ανακατατάξεων και προβλημάτων και στις δύο κοινωνίες, διαφορετικής όμως υφής, δηλαδή των χωρών υποδοχής και των χωρών αποστολής μεταναστών. Οι ασαφείς και τυπικές στρατηγικές αφήνουν μεγάλα περιθώρια για αυθαιρεσίες και ρατσιστική συμπεριφορά από την πλευρά των κρατικών λειτουργών και πολύ περισσότερο οι άτυπες πολιτικές συντείνουν στην διόγκωση του ελλείμματος των κοινωνικών δικαιωμάτων των μεταναστών. Συχνά, οι μετανάστες αγνοούν το πλαίσιο των θεσμών, των κανόνων και των δικαιωμάτων τους, αλλά και στις περιπτώσεις που τα γνωρίζουν, δεν έχουν πρόσβαση στο πολιτικό και νομικό σύστημα της χώρας. Οι διαδικασίες της νομιμοποίησής τους καθυστερούν και πολλές φορές συνοδεύονται από ταλαιπωρία, η νόμιμη όμως παρουσία τους είναι το πρώτο και ουσιαστικό βήμα για την κοινωνική τους ένταξη. Ο κοινωνικός αποκλεισμός τους είναι το λογικό επακόλουθο αυτής της κατάστασης (Κασιμάτη, Ψημμένος 2004: 439, 441-442, 445).

Οι υπάλληλοι μέσα από τους άτυπους ελέγχους και τις ποικίλες ευελιξίες στα όρια των δικών τους αρμοδιοτήτων υπενθυμίζουν στους μετανάστες ότι ως διαχειριστές της εξουσίας διαφόρων

³ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_1_24/06/2009_319648

επιπέδων μπορούν να τους κατατάσσουν και να τους διακρίνουν μέσα από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες. Οι θεσμοί λειτουργούν διαφορετικά για τους γηγενείς και διαφορετικά για τους μετανάστες, με επιλεκτικές πρακτικές πολλές φορές ανάλογα με την προέλευσή τους. οι δημόσιες υπηρεσίες και οι υπάλληλοι διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στη διαχείριση και οροθέτηση των επιλογών που έχει ένας μετανάστης, αλλά και στη συμμετοχή του στις διαδικασίες ένταξης (Κασιμάτη, Ψημμένος 2004: 439, 441-442, 445).

Επί της ουσίας, αυτό που συμβαίνει στο κέντρο της Αθήνας και στις γειτονιές που συγκεντρώνονται αρκετοί μετανάστες είναι να υπάρχει πληθώρα φορέων και οργανώσεων που προσπαθούν να διευκολύνουν και να βοηθήσουν τους μετανάστες στην οργάνωση της ζωής τους στις περιοχές αναφοράς, αλλά και να βοηθήσουν στην ομαλή ένταξή τους. Οι δράσεις όμως είναι αποσπασματικές και δείχνουν την έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού. Επίσης η διαδικασία της ενσωμάτωσης είναι διαρκής και δεν πρέπει να υπάρχει εφησυχασμός όσον αφορά στα αποτελέσματα από τις προσπάθειες. Η χρηματοδότηση θα πρέπει να είναι συνεχής και να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία των προγραμμάτων και η συνέχιση της χρηματοδότησης των πετυχημένων εξ αυτών ακόμα και μετά τη λήξη της χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Είναι δεδομένο πλέον πως η Ελληνική Πολιτεία βρέθηκε μάλλον απροετοίμαστη απέναντι στο φαινόμενο της μεταναστευτικής εισροής όπως αυτό εκδηλώθηκε στις διάφορες μορφές του: παλιννόστηση ελλήνων υπηκόων, παλιννόστηση και εισροή ομογενών, εισροή παράνομων αλλοδαπών. Από την άλλη πλευρά δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η επιθυμία των μεταναστών ξένης υπηκοότητας για την εξεύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, μετά από μια μακροχρόνια περίοδο διαβίωσης κάτω από δύσκολες συνθήκες, καθώς και η δικαιολογημένη δυσκολία από την πλευρά της Πολιτείας και της Κοινωνίας της πλήρους κατανόησης του φαινομένου της μετανάστευσης έκανε ακόμη πιο εμφανή την παραπάνω ελλιπή προετοιμασία.

Αναμφίβολα οι πρόσφατες νομικές ρυθμίσεις αποτελούν ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση μιας πιο συνετής και ψύχραιμης ρύθμισης του φαινομένου της μετανάστευσης. Εξάλλου οι δυνατότητες διαφοροποιήσεων μέσα σ' ένα διεθνές περιβάλλον που ευνοεί τα περιοριστικά μέτρα για τη μετανάστευση είναι αρκετά περιορισμένες. Αυτό που απομένει είναι να συνειδητοποιήσουμε και ως κοινωνία ότι η ένταξη των μεταναστών μέσα από τη διαφύλαξη της διαφορετικότητά τους είναι όχι μόνο εφικτή αλλά και επιθυμητή.

Β΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Περιγραφή της έρευνας

4.1. Σκοπός της έρευνας

Βασικός σκοπός της μελέτης μας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων και των στάσεων που παρουσιάζουν οι κάτοικοι των περιοχών του κέντρου της Αθήνας σε σχέση με τους μετανάστες, βασισμένη σε αυτό που καλούμε **μέτρηση των στάσεων**. Ειδικότερα, θα εστιάσουμε στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ντόπιοι κάτοικοι της Αθήνας την παρουσία των μεταναστών δίπλα τους και στην αναζήτηση των αιτιών και των παραγόντων που τους οδηγούν στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων αυτών αντιλήψεων και στάσεων (Javeau, C. 2000).

Στη συνέχεια, θα κατευθυνθούμε στην εκτίμηση των ευρημάτων της έρευνας και θα προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε και να παραθέσουμε κάποιους προβληματισμούς και συμπεράσματα κατόπιν μελέτης των αποτελεσμάτων μας.

4.1.2. Υποθέσεις εργασίας

- Η ξενοφοβία συνδέεται με τις ανταγωνιστικές σχέσεις στην αγορά εργασίας μεταξύ γηγενών και μεταναστών
- β) Η ξενοφοβία συνδέεται με την απειλή που αντιπροσωπεύουν οι μετανάστες για την ομοιογένεια και την ακεραιότητα της πολιτισμικής, γλωσσικής και της θρησκευτικής ταυτότητας του γηγενούς πληθυσμού.

4.2. Μεθοδολογία της έρευνας

4.2.1. Πεδίο Μελέτης

Ως πεδίο μελέτης ορίστηκε ο μόνιμος τόπος κατοικίας των μεταναστών σε περιοχές που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας. Πιο συγκεκριμένα οι ερωτώμενοι είναι άτομα που διαμένουν στις παρακάτω περιοχές: Πλατεία Βικτωρίας, οδός Αχαρνών καθώς και Πατησίων, Πλατεία Αμερικής, Κάτω Πατήσια και Μεταξουργείο.

4.2.2. Δειγματοληψία

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από άτομα ηλικίας 20-50 ετών. Ως **κριτήριο επιλογής** ορίσαμε την ηλικία (20-50) και τον μόνιμο τόπο κατοικίας σε περιοχές που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας. Διανείμαμε 25 ερωτηματολόγια ανά περιοχή και ο αριθμός των ερωτώμενων έφτασε τους 150. Το δείγμα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό, ώστε τα αποτελέσματα να γενικευτούν σε όλο τον Ελληνικό πληθυσμό, διότι η έρευνα έχει διεξαχθεί μόνο σε μία περιοχή της Ελλάδας.

4.2.3. Τεχνικές συλλογής πληροφοριών

Ο τύπος έρευνας που ακολουθήσαμε είναι η ποσοτική έρευνα. Η έρευνα διεξήχθη με τη μέθοδο των αποσυμπληρούμενων ερωτηματολογίων απ' ευθείας από τους ερωτώμενους: το κάθε άτομο τσέκαρε μόνο του τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο (Javeau, C. 2000) το οποίο ήταν σταθμισμένο (Κοτσαμάνη, Α. (2007), « Στάσεις και αντιλήψεις της Ελληνικής κοινωνίας και ειδικών πληθυσμιακών ομάδων απέναντι στους μετανάστες. *Πόρισμα ποιοτικής έρευνας*. Vpre), και on line στη διεύθυνση : (<http://www.xeniosdias.gr/meletes/meleti004/enotita3.pdf>).

Το δείγμα ενημερώθηκε από τις δύο τελειόφοιτες σπουδάστριες Κοινωνικής Εργασίας, που εκπόνησαν την πτυχιακή εργασία, για το σκοπό της έρευνας και επίσης εγγυήθηκαν στο δείγμα για την ανωνυμία και την ύπαρξη εμπιστευτικότητας. Παράλληλα φρόντισαν να λάβουν τη συναίνεση των συμμετεχόντων, πριν από την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, εξασφαλίζοντας την εθελοντική συμμετοχή τους στην έρευνα και τέλος υπαγόρευαν γενικές οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 40 *κλειστές ερωτήσεις* - οι ερωτώμενοι όφειλαν υποχρεωτικά να επιλέξουν μεταξύ κάποιων απαντήσεων που προτεινόταν. Αυτός ο τύπος ερωτήσεων είναι εκείνος που προσφέρεται καλύτερα για μια στατιστική ανάλυση και ανίχνευση. Δεν αφήνονται περιθώρια διφορούμενων απαντήσεων λόγω αντίδρασης του ερωτώμενου ατόμου.

Οι ερωτώμενοι καλούνται να τοποθετήσουν τους εαυτούς τους σε μια κλίμακα κατασκευασμένη από πριν -αυτοτοποθέτηση από τους ίδιους. Ο τρόπος συλλογής των απαντήσεων έγινε με: 1. *Διαδική επιλογή*: σε αυτή την περίπτωση οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να επιλέξουν μεταξύ

δυο αντίθετων ως προς την έννοια απαντήσεων. 2. *Πολλαπλή επιλογή*: οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δώσουν τη γνώμη τους για κάθε πρόταση χρησιμοποιώντας μια σωρεία απαντήσεων σε κλειστού τύπου ερωτήσεις (Javeau, C. 2000).

Οι ερωτήσεις τελικά, χωρίστηκαν σε εννέα ενότητες και περιγράφονται παρακάτω:

1. Ορατότητα μεταναστών / Επαφή με μετανάστες και ανοχή
2. Μετανάστες απασχόληση και οικονομία
3. Μετανάστες και εθνική ταυτότητα
4. Προϋποθέσεις για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας
5. Δικαιώματα μεταναστών
6. Εγκληματικότητα, κοινωνικές προστριβές απέναντι Ελλήνων και μεταναστών στην περιοχή κατοικίας
7. Αριθμός μεταναστών
8. Παρουσία των παιδιών των μεταναστών στα σχολεία
9. Προβολή στο μέλλον / Αξιολόγηση θέσης μεταναστών

4.2.4. Στατιστική ανάλυση

Η επεξεργασία και ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν πραγματοποιήθηκε με την βοήθεια στατιστικών μεθόδων (στατιστικό πακέτο SPSS έκδοση 12.0.) και στη συνέχεια ακολούθησε η διαδικασία της ποσοτικής ανάλυσης. Με τον όρο ποσοτική ανάλυση εννοούμε την κατάτμηση των στοιχείων σε θεματικούς άξονες, καθώς και την παράλληλη ανάλυση των στοιχείων που προκύπτουν από τα στατιστικά δεδομένα (May T., 1995).

Για την οργάνωση, συνοπτική απεικόνιση, και παρουσίαση δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν πίνακες και γραφήματα (Γναδέλης X., 2003).

4.3. Εκτίμηση δυσκολιών κατά τη διεξαγωγή της έρευνας-Ενέργειες για άρση των δυσκολιών

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας – μελέτης μας παρουσιάστηκαν κάποιες δυσκολίες τις οποίες δεν είχαμε προβλέψει. Πιο συγκεκριμένα:

- Αντιμετωπίσαμε το πρόβλημα της προσβασιμότητας σε βιβλία που μας ενδιέφεραν, λόγω του περιορισμένου αριθμού αντιτύπων σε ορισμένες βιβλιοθήκες.
- Επίσης σε πολλά ηλεκτρονικά αρχεία ορισμένων βιβλιοθηκών όπου έχουν δημοσιευτεί σχετικές έρευνες δεν ήταν εύκολη η πρόσβασή μας διότι ήταν «κλειδωμένες» και ο κωδικός δεν ήταν διαθέσιμος.
- Μία επιπλέον δυσκολία υπήρξε στην ανυπαρξία προέλευσης (πηγές) συγκεκριμένων ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί.
- Στις περισσότερες περιπτώσεις αντιμετωπίσαμε πρόβλημα στην εύρεση κάποιων τευχών των επιστημονικών περιοδικών.

4.4. Ηθικά ζητήματα

Για όποια ηθικά ζητήματα προέκυψαν αναφέραμε στο δείγμα μας ότι η κατάθεση της γνώμης τους θα αποτελέσει πολύτιμη πληροφόρηση για το φαινόμενο του ρατσισμού και την καταπολέμησή του.

Μια τέτοιου είδους έρευνα φέρει σημαντικά πλεονεκτήματα για την περιγραφή του φαινομένου καθώς:

- Παρέχει στατιστικά στοιχεία.
- Συμβάλλει στην αναγνώριση των διάφορων μορφών ρατσισμού.

Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου, ούτως ώστε οι ερωτούμενοι να μην αισθάνονται ότι θίγονται ή απειλούνται και οι ερωτήσεις να μην αγγίζουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

4.5. Χρονοδιάγραμμα της έρευνας:

Το χρονοδιάγραμμα εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας ήταν το ακόλουθο:

- Νοέμβριος 2009: Αναζήτηση Βιβλιογραφίας
- Δεκέμβριος 2009: Διεξαγωγή έρευνας – συγγραφή θεωρητικού μέρους.
- Ιανουάριος – Μάρτιος 2010: Συγγραφή θεωρητικού μέρους
- Απρίλιος – Μάιος 2010: Ανάλυση δεδομένων και συγγραφή αποτελεσμάτων – παρουσίαση πτυχιακής εργασίας

Γ' ΜΕΡΟΣ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων - συσχετίσεων

Εισαγωγή

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει την ανάλυση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το Φεβρουάριο έως το Μάρτιο του 2010 σε περιοχές που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας, όπως: Πλατεία Βικτωρίας, οδός Αχαρνών καθώς και Πατησίων, Πλατεία Αμερικής, Κάτω Πατήσια και Μεταξουργείο, με αντικείμενο τις στάσεις και αντιλήψεις του ντόπιου πληθυσμού της Αθήνας απέναντι στους μετανάστες – η περίπτωση του κέντρου της Αθήνας. Κύριος στόχος της έρευνας αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι ντόπιοι κάτοικοι της Αθήνας την παρουσία των μεταναστών δίπλα τους και η αναζήτηση των αιτιών και των παραγόντων που τους οδηγούν στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων αυτών αντιλήψεων και στάσεων.

Η ανάλυση αποτελεσμάτων που ακολουθεί συμπεριλαμβάνει τα παρακάτω στάδια:

Σε πρώτο επίπεδο παρατίθενται ορισμένα γενικά αποτελέσματα της έρευνας που επικεντρώνονται στα επίπεδα ανοχής των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα ως προς τους μετανάστες (συμβίωση, εργασία, σύναψη σχέσεων κλπ). **Σε δεύτερο επίπεδο**, εξετάζονται τα αποτελέσματα στις ερωτήσεις που αφορούν στην αντίληψη των ερωτώμενων για τις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης. **Στη συνέχεια**, ακολουθεί η εξέταση των αποτελεσμάτων της έρευνας σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης ως προς την εθνοτική, θρησκευτική και πολιτισμική ταυτότητα του γηγενούς πληθυσμού.

Σε τέταρτο επίπεδο, θα εξεταστούν οι απόψεις των ερωτώμενων σχετικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει να παρουσιάζουν οι μετανάστες για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας. **Σε πέμπτο και έκτο επίπεδο** εξετάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τα δικαιώματα που πρέπει να παραχωρηθούν στους μετανάστες καθώς και με το βαθμό συμμετοχής των μεταναστών στην αύξηση της εγκληματικότητας.

Σε έβδομο στάδιο εξετάζονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων αναφορικά με τον αριθμό μεταναστών που διαμένουν στην Ελλάδα, ενώ **σε όγδοο στάδιο** εξετάζεται το ζήτημα της παρουσίας των παιδιών των μεταναστών στα ελληνικά σχολεία. **Σε ένατο στάδιο** εξετάζονται οι

εκτιμήσεις των ερωτώμενων όσον αφορά στη γενικότερη συμβολή των μεταναστών στη μελλοντική πορεία της χώρας. Τέλος με βάση τα παραπάνω στάδια θα πραγματοποιηθεί η αποτίμηση των αιτιών και παραγόντων που οδηγούν τους ερωτώμενους στις συγκεκριμένες αξίες και στάσεις απέναντι στους μετανάστες.

5.1. Αποτελέσματα

5.1.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

Φύλο

Το 52,7% του δείγματος μας αποτέλεσαν άντρες, ενώ το 47,3% γυναίκες (βλ. παράρτημα, γράφημα 1).

Ηλικία

Το 38,1% των ερωτώμενων είναι από 31 έως 40 ετών, το 32,65% είναι από 20 έως 30 ετών και το 29,25% είναι από 41 έως 50 ετών (βλ. παράρτημα, γράφημα 2).

Εκπαίδευση

Το 46% των ερωτώμενων είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένα ακόμα 46% είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το 5,33% έχει μεταπτυχιακό – διδακτορικό τίτλο, το 2% είναι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και το υπόλοιπο 0,67% έχει άλλου είδους εκπαίδευση (βλ. παράρτημα, γράφημα 3).

5.1.2. ΟΡΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ / ΕΠΑΦΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΧΗ

Φιλία με μετανάστες

Έχει τύχει να γνωρίσετε προσωπικά και να μιλήσετε με κάποιον/α μετανάστη ή μετανάστρια; (ΕΑΝ ΝΑΙ) Υπάρχει κάποιος/α μετανάστης/τρια που θα θεωρούσατε φίλο/η σας;

Το 44,3% των ερωτώμενων δηλώνει ότι έτυχε να γνωρίζει προσωπικά και να μιλάει με κάποιον/α μετανάστη/στρια που δεν το θεωρεί φίλο/η του, το αντίστοιχο 30,2% δηλώνει πως δεν έτυχε να γνωρίζει προσωπικά κάποιον μετανάστη/στρια, ενώ το 25,5% δηλώνει ότι έτυχε να γνωρίζει

προσωπικά και να μιλάει με κάποιον/α μετανάστη/στρια που τον θεωρεί φίλο του (βλ. παράρτημα, γράφημα 4).

Απόψεις για τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών

Γενικά από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, πως θα χαρακτηρίζατε τις συνθήκες ζωής αυτών των ανθρώπων; Θα λέγατε ότι ζουν σε καλές συνθήκες ζωής/ μάλλον καλές, κακές συνθήκες/ μάλλον κακές;

Το 68,46% των ερωτώμενων χαρακτηρίζει με όσα γνωρίζει ή έχει ακούσει κακές/μάλλον κακές τις συνθήκες ζωής των μεταναστών, ενώ το 31,54% τις χαρακτηρίζει καλές/μάλλον καλές (βλ. παράρτημα, γράφημα 5).

Ανοχή του άλλου

α. Γάμος με μετανάστη

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να έχουν παντρευτεί κάποιο στενό σας συγγενή;

Το 55,1% των ερωτώμενων δηλώνει ότι ενοχλείται από την προοπτική να έχει παντρευτεί ένας στενός τους συγγενής κάποιον αλλοεθνή, ενώ το 44,9% απαντά ότι δεν ενοχλείται καθόλου (βλ. παράρτημα, γράφημα 6).

β. Διαμονή στην ίδια πολυκατοικία ή γειτονιά

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να μένουν στην πολυκατοικία ή στην γειτονιά σας;

Το 54,36% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες και οι οποίοι μένουν στη πολυκατοικία ή τη γειτονιά τους, ενώ το 45,64% ενοχλείται αρκετά ή πολύ (βλ. παράρτημα, γράφημα 7).

γ. Εργασία με μετανάστες

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να δουλεύουν μαζί σας;

Το 54% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες και οι οποίοι δουλεύουν μαζί τους, ενώ το 46% ενοχλείται αρκετά ή πολύ (βλ. παράρτημα, γράφημα 8).

δ. Ενόχληση από την παρουσία των μεταναστών στους δρόμους

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες να κυκλοφορούν στο δρόμο;

Το 65,1% των ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες οι οποίοι κυκλοφορούν στο δρόμο, ενώ το 34,9% ενοχλείται αρκετά ή πολύ. (βλ. παράρτημα, γράφημα 9).

5.1.3. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Συμβολή των μεταναστών στην εθνική οικονομία

«Οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία»

Το 49,66% των ερωτώμενων δαιφώνει ή μάλλον διαφώνει με την άποψη ότι οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία, το 25,5% δεν εκφέρει άποψη κρατώντας μια ουδέτερη στάση και το 24,83% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την παραπάνω τοποθέτηση (βλ. παράρτημα, γράφημα 10).

Απασχόληση των μεταναστών και ανεργία

α. Μετανάστες και αύξηση ανεργίας

«Οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα»

Το 58% των ερωτώμενων συμφωνεί/μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα, το 24% δεν εκφέρει άποψη και το 18% διαφωνεί/μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 11).

β. Θέσεις εργασίας και μετανάστες

«Οι μετανάστες κάνουν κυρίως δουλειές που δεν θέλουν να κάνουν οι Έλληνες»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση η πλειοψηφία 77,85% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες κάνουν δουλειές που δεν θέλουν οι Έλληνες, ενώ το 12,08% δεν εκφέρει άποψη και το 10,07% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 12).

Μετανάστες και επαγγελματική ιεραρχία

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες και είναι προϊστάμενοι σας;

Στη παραπάνω ερώτηση παρατηρούμε ότι το 77,85% των ερωτώμενων δηλώνει ότι ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλη χώρα και είναι προϊστάμενοι τους, ενώ το 22,15% δηλώνει ότι ενοχλείται λίγο ή καθόλου (βλ. παράρτημα, γράφημα 13).

Εργασιακά δικαιώματα μεταναστών και Ελλήνων

«Οι άνθρωποι από άλλες χώρες, που εργάζονται στην Ελλάδα, πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους»

Το 60,67% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες που εργάζονται στην Ελλάδα πρέπει να έχουν ίδια δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζομένους, το 16% δεν εκφέρει άποψη πάνω στη συγκεκριμένη τοποθέτηση και το 23,33% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 14).

Κοινωνικές παροχές μεταναστών και Ελλήνων

«Αφού ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι μετανάστες και οι οικογένειές τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους Έλληνες πολίτες»

Το 67,79% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι «αφού ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι μετανάστες και οι οικογένειες τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους Έλληνες», το 13,42% δεν εκφέρει άποψη και το 18,79% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 15).

Αμοιβές μεταναστών

Από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, τι μισθούς νομίζετε ότι παίρνουν αυτοί οι άνθρωποι;

Αρκετά μεγάλο ποσοστό, το 62% των ερωτώμενων δηλώνει από όσα γνωρίζει ή έχει ακούσει ότι οι μετανάστες λαμβάνουν χαμηλούς ή μάλλον χαμηλού μισθούς, το 36,67% δεν εκφέρει άποψη ενώ μόλις 1,33% δηλώνει ότι αυτοί οι άνθρωποι παίρνουν υψηλούς ή μάλλον υψηλούς μισθούς (βλ. παράρτημα, γράφημα 16).

Αμοιβές μεταναστών και Ελλήνων για τα ίδια εργασιακά καθήκοντα.

« Οι μετανάστες δεν πρέπει να παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους Έλληνες ακόμα και αν κάνουν την ίδια δουλειά»

Το 42,95% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες δεν πρέπει να παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους Έλληνες, το 20,13% δεν εκφέρει άποψη και το 36,91% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 17).

5.1.4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Ελληνικός πολιτισμός, ελληνική γλώσσα και μετανάστες

«Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό»

Το 48% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την Ελληνική γλώσσα και τον Ελληνικό πολιτισμό, το 22% κρατά ουδέτερη στάση και το 30% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 18).

Πολυπολιτισμικότητα

«Είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες»

Στην ερώτηση αν «είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες», το 45,33% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη ότι είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες, το 37,33% δεν εκφέρει άποψη και το 17,33% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 19).

Ορθοδοξία

«Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία»

Το 46% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία, το 24% δεν εκφέρει άποψη και το 30% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 20).

Σημαία στις παρελάσεις

«Την ελληνική σημαία στις παρελάσεις μπορεί να την κρατάει ένα παιδί που προέρχεται από άλλη χώρα»

Η πλειοψηφία του δείγματος διαφωνεί με την άποψη ότι «ένα παιδί από άλλη χώρα μπορεί να την κρατάει την ελληνική σημαία» σε ποσοστό 64,67%. Το 16% δεν εκφέρει άποψη, ενώ 19,33% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 21).

Θρησκευτική ανοχή

α. Εκκλησίες μεταναστών

«Οι μετανάστες που βρίσκονται μόνιμα στην Ελλάδα πρέπει να έχουν τις δικές τους εκκλησίες»

Τα επίπεδα ανοχής όσον αφορά τη δυνατότητα οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να έχουν τις δικές τους εκκλησίες κυμαίνονται σχετικά σε υψηλά επίπεδα 52,67%, ενώ το 26% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί και 21,33% δεν εκφέρει άποψη (βλ. παράρτημα, γράφημα 22).

β. Ανέγερση τζαμιού

Σχετικά με την πρόταση να χτιστεί τζαμί στην Αθήνα, τι γνώμη έχετε;

Το ποσοστό θρησκευτικής ανοχής κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη ερώτηση. Ενδεικτικά το 43,62% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την πρόταση να οικοδομηθεί τζαμί στην Αθήνα, το 34,23% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί και το 22,15% δεν εκφέρει άποψη για την συγκεκριμένη προοπτική (βλ. παράρτημα, γράφημα 23).

5.1.5 ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ

«Ελληνική ψυχή»

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στην χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας;

Το 48,65% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ η πλειοψηφία το 51,35% δεν το θεωρεί απαραίτητο (βλ. παράρτημα, γράφημα 24).

Έτη διαμονής στην Ελλάδα

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα;

Μειωμένη είναι η ανοχή των ερωτώμενων σε αυτή την ερώτηση σχετικά με τον αν θεωρείται απαραίτητο ένας μετανάστης να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα για να αποκτήσει την

ελληνική υπηκοότητα. Το 75,17% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 24,83% δεν το θεωρεί απαραίτητο (βλ. παράρτημα, γράφημα 25).

Ομιλία Ελληνικής γλώσσας

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο, να μιλάει ελληνικά;

Το 65,33% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να μιλάει Ελληνικά ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 34,67% δεν το θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση (βλ. παράρτημα, γράφημα 26).

Τόπος γέννησης

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα;

Το 62% θεωρεί ότι μάλλον δεν είναι απαραίτητο ένας μετανάστης να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα για να αποκτήσει την ελληνική υπηκοότητα, έναντι 38% που θεωρούν την παραπάνω προϋπόθεση μάλλον απαραίτητη (βλ. παράρτημα, γράφημα 27).

Φοίτηση σε Ελληνικό σχολείο

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο να έχει πάει σε ελληνικό σχολείο;

Το 52,75% δεν θεωρεί απαραίτητο ένας μετανάστης να έχει πάει σε ελληνικό σχολείο για να αποκτήσει την ελληνική υπηκοότητα. σε αντίθεση με το 47,3% των ερωτώμενων που το θεωρούν απαραίτητο (βλ. παράρτημα, γράφημα 28).

Θρησκεία

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να είναι χριστιανός ορθόδοξος;

Το 34,9% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να είναι χριστιανός ορθόδοξος ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 65,1% δεν το θεωρεί απαραίτητο (βλ. παράρτημα, γράφημα 29).

Πολυετής εργασία στην Ελλάδα

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ;

Η συντριπτική πλειοψηφία 75,17% θεωρεί μάλλον απαραίτητο να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 24,83% δεν το θεωρεί απαραίτητο (βλ. παράρτημα, γράφημα 30) .

5.1.6. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι και εκλέγειν

α. Δικαίωμα του εκλέγειν

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές»

Το 46,67% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές, το 25,33% δεν εκφέρει άποψη και το 28% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 31).

β Δικαίωμα του εκλέγεσθαι

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές»

Σε αυτή την ερώτηση παρατηρούμε ότι ένα σημαντικά αυξημένο ποσοστό της τάξεως του 67,57% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές, το 19,59% δεν εκφέρει άποψη και το 12,84% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 32).

Εργασία στα Υπουργεία και στο Δημόσιο τομέα

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα Υπουργεία και στον δημόσιο τομέα»

Και σε αυτή την ερώτηση παρατηρούμε την εμφάνιση μιας ακόμη συντριπτικής πλειοψηφίας της τάξεως του 74% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα υπουργεία και στον δημόσιο τομέα, το 16,67% δεν εκφέρει άποψη και το 9,33% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 33).

5.1.7 ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΡΙΒΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Κοινωνικές προστριβές μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών στην περιοχή κατοικίας

Οι άνθρωποι από άλλες χώρες που μένουν στη γειτονιά σας δημιουργούν πολλά/αρκετά προβλήματα, όχι και τόσα/καθόλου προβλήματα.

Στη συγκεκριμένη ερώτηση το άξιο λόγου ποσοστό 63,19% θεωρεί ότι δεν δημιουργούν προβλήματα οι άνθρωποι από άλλες χώρες που διαμένουν στην ίδια γειτονιά με εκείνους, ενώ το 36,81% θεωρεί ότι δημιουργούν πολλά – αρκετά προβλήματα (βλ. παράρτημα, γράφημα 34).

Αύξηση της εγκληματικότητας

«Η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες»

Το 66% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη ότι η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες, το 23,33% δεν εκφέρει άποψη, ενώ το 10,67% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 35).

5.1.8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Σχετικά με την παρουσία ανθρώπων από άλλες χώρες (των μεταναστών), τι θα λέγατε; Η Ελλάδα έχει φτάσει στο όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί ή δεν το έχει φτάσει ακόμα;

Συνολικά παρατηρούμε ότι το 91,28% των ερωτώμενων θεωρεί ότι η Ελλάδα έχει φτάσει στο όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί, ενώ μόνο το 8,72% εκφέρει αντίθετη άποψη (βλ. παράρτημα, γράφημα 36).

5.1.9. ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Αξιολόγηση της παρουσίας των παιδιών των μεταναστών στα ελληνικά σχολεία

«Είναι θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία»

Το 60,67% των ερωτώμενων βρίσκει θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα Ελληνικά, το 20% δεν εκφέρει άποψη και το 19,33% διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 37).

Επίπτωση ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

«Η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζει την εκπαίδευση»

Παρατηρούμε ότι το 42,67% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη ότι η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζουν την εκπαίδευση, το 29,33% δεν εκφέρει άποψη και το 28% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 38).

5.1.10. ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ / ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΘΕΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Αντίληψη ερωτώμενων για την μονιμότητα του μεταναστευτικού φαινομένου

« Οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους»

Το 52% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους, το 32,67% δεν εκφέρει άποψη και το 15,33% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί (βλ. παράρτημα, γράφημα 39).

Επιπτώσεις της παρουσίας των μεταναστών για το μέλλον της χώρας μας

Σε γενικές γραμμές η παρουσία των μεταναστών στην χώρα μας είναι θετική ή αρνητική;

Και στη συγκεκριμένη ερώτηση παρατηρούμε ένα σημαντικά αυξημένο ποσοστό της τάξεως του 70,95% των ερωτώμενων θεωρεί ότι είναι αρνητική η παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας, ενώ το 29,05% την χαρακτηρίζει θετική (βλ. παράρτημα, γράφημα 40).

5.2. Συσχετίσεις

Η συσχέτιση των δημογραφικών στοιχείων με το γεγονός ότι οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας μας έδειξε ότι αρχικά, σχετικά με το φύλο, οι άνδρες συμφωνούν/μάλλον συμφωνούν περισσότερο σε ποσοστό 34% έναντι των γυναικών σε ποσοστό 24% (βλ. παράρτημα, γράφημα 41).

Όσον αφορά στην ηλικία, παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 31 - 40 συμφωνούν/μάλλον συμφωνούν περισσότερο σε ποσοστό 24% έναντι των υπολοίπων κατηγοριών (βλ. παράρτημα, γράφημα 42).

Επίσης, το επίπεδο εκπαίδευσης που συμφωνεί/μάλλον συμφωνεί περισσότερο με την παραπάνω άποψη είναι εκείνο της Δευτεροβάθμιας σε ποσοστό 29% και ακολουθεί η Τριτοβάθμια εκπαίδευση με 24% (βλ. παράρτημα, γράφημα 43).

Στη συσχέτιση μεταξύ των μεταναστών και της αύξησης της εγκληματικότητας με τα δημογραφικά στοιχεία βλέπουμε ότι άντρες συμφωνούν/μάλλον συμφωνούν περισσότερο κατά 37% έναντι των γυναικών, οι οποίες έχουν το 29% (βλ. παράρτημα, γράφημα 44).

Η ηλικία με την άποψη ότι η αύξηση της εγκληματικότητας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες μας έδειξε ότι τα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 31 - 40

συμφωνούν/μάλλον συμφωνούν περισσότερο έναντι των άλλων ηλικιών, σε ποσοστό 26% (βλ. παράρτημα, γράφημα 45).

Τέλος, στο επίπεδο εκπαίδευσης βλέπουμε την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό 30% ενώ ακολουθεί η Τριτοβάθμια με μικρή διαφορά 29% (βλ. παράρτημα, γράφημα 46).

Στη συνέχεια έχουμε τη συσχέτιση μεταξύ **της αύξησης της ανεργίας** και του γεγονότος ότι **οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό** με την άποψη ότι **η αύξηση της εγκληματικότητας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες**.

Το αποτέλεσμα της πρώτης ομάδας των συσχετίσεων, δηλαδή ξενοφοβία και ανταγωνιστικές σχέσεις στην αγορά εργασίας μεταξύ γηγενών και μεταναστών μας δείχνει ότι η ομάδα των ατόμων που δηλώνει ότι συμφωνεί στην αύξηση της ανεργίας λόγω των μεταναστών συμφωνεί και με την αύξηση της εγκληματικότητας λόγω των μεταναστών σε ποσοστό 45% (βλ. παράρτημα, γράφημα 47).

Όσον αφορά στη δεύτερη ομάδα συσχέτισης, τα άτομα που συμφωνούν ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ομοιογένεια και την ακεραιότητα της πολιτισμικής, γλωσσικής και θρησκευτικής ταυτότητας του γηγενούς πληθυσμού πιστεύουν επίσης στην άποψη ότι η αύξηση της εγκληματικότητας οφείλεται στους μετανάστες σε ποσοστό της τάξεως του 37% (βλ. παράρτημα, γράφημα 48).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Συζήτηση - Συμπεράσματα

6.1. Συζήτηση

6.1.1. Συζήτηση αποτελεσμάτων

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

Φύλο: Η δειγματοληψία ήταν τυχαία για αυτό το λόγο αποφασίσαμε το δείγμα να αποτελείται από ίσο αριθμό ανδρών και γυναικών. Το 52,7% του δείγματός μας (74 άτομα) είναι άντρες και το 47,3% είναι γυναίκες (70 άτομα). Ο αριθμός των ερωτώμενων έφτασε τους 150.

Ηλικία: Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν άτομα ηλικίας 20-50 ετών. Πιο συγκεκριμένα το 38,1% των ερωτώμενων (56 άτομα) είναι από 31 έως 40 ετών, το 32,65% (48 άτομα) είναι από 20 έως 30 ετών και το 29,25% (43 άτομα) είναι από 41 έως 50 ετών.

Εκπαίδευση: Ακόμα το 46% των ερωτώμενων (69 άτομα) είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένα ακόμα 46% (69 άτομα) ανήκουν στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 5,33% (8 άτομα) του δείγματος είναι κάτοχος μεταπτυχιακού – διδακτορικού τίτλου, το 2% (3 άτομα) ανήκει στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και το υπόλοιπο 0,67% (1 άτομο) έχει άλλου είδους εκπαίδευση.

1. ΟΡΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ / ΕΠΑΦΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΟΧΗ

Φιλία με μετανάστες

Στην ερώτηση του ερωτηματολογίου «Έχει τύχει να γνωρίσετε προσωπικά και να μιλήσετε με κάποιον/α μετανάστη ή μετανάστρια; (ΕΑΝ ΝΑΙ) Υπάρχει κάποιος/α μετανάστης/τρια που θα θεωρούσατε φίλο/η σας» το 44,3% των ερωτώμενων να δηλώνει ότι έτυχε να γνωρίζει προσωπικά και να μιλάει με κάποιον/α μετανάστη/στρια που δεν τον/την θεωρεί φίλο/η του, το 25,5% δήλωσε ότι έτυχε να γνωρίζει προσωπικά και να μιλάει με κάποιον μετανάστη που τον θεωρεί φίλο του και το υπόλοιπο 30,2% δήλωσε πως δεν έτυχε να γνωρίζει προσωπικά κάποιον μετανάστη. Τα

παραπάνω ποσοστά δηλώνουν ότι οι ερωτώμενοι έχουν μία κοινωνική επαφή με τους μετανάστες αλλά χωρίς αυτή να φτάνει σε επίπεδο φιλίας, άρα οδηγούμαστε στο ότι υπάρχει αντίσταση στις κοινωνικές σχέσεις των ντόπιων ως προς τους μετανάστες.

Απόψεις για τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών

Γενικά από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, πως θα χαρακτηρίζατε τις συνθήκες ζωής αυτών των ανθρώπων; Θα λέγατε ότι ζουν σε καλές συνθήκες ζωής/ μάλλον καλές, κακές συνθήκες/ μάλλον κακές;

Στην ερώτηση αυτή παρατηρούμε το 68,46% των ερωτώμενων να χαρακτηρίζει με όσα γνωρίζει ή έχει ακούσει κακές ή μάλλον κακές τις συνθήκες ζωής των μεταναστών, ενώ το 31,54% τις χαρακτηρίζει καλές ή μάλλον καλές. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών πιστεύουν ότι έχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης οι μετανάστες έναντι των νεότερων ηλικιών, γεγονός που αποδεικνύει τη συσχέτιση της ηλικίας με τις απόψεις για τους μετανάστες.

Από τους 800.000 μετανάστες (είναι καταγεγραμμένοι επίσημα) που κατοικούν στην Αττική, το 40% των μεταναστών μένει στον δήμο Αθηναίων, στην καρδιά της μητρόπολης, γύρω από πλατείες και σταθμούς, μέσα σε υπόγεια και χαμηλούς ορόφους κακοσυντηρημένων πολυκατοικιών, σε παλιά προσφυγικά, σε αυθαίρετα, σε ερειπωμένα εργοστάσια, ανακατεμένοι με τους ντόπιους (αποτελούν το 19% του συνολικού πληθυσμού του δήμου Αθηναίων) όντας συσπειρωμένοι σ' έναν κυκεώνα από γειτονιές πολλών και διαφορετικών εθνοτήτων (www.metaxourgio.gr).

Οι ντόπιοι κάτοικοι των περιοχών βλέπουν σε καθημερινή βάση τις κακές συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών και μαρτυρίες τους έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς στα ΜΜΕ, τονίζοντας τον εξαιρετικά επικίνδυνο συνωστισμό εντός των διαμερισμάτων.(30- 40 αλλοδαποί ανά διαμέρισμα με μία μόνο τουαλέτα) (ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 23/03/2009, www.enet.gr).

Γάμος με μετανάστη

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να έχουν παντρευτεί κάποιο στενό σας συγγενή;

Το 55,1% των ερωτώμενων δήλωσε ότι ενοχλείται από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλη χώρα και έχουν παντρευτεί κάποιο στενό συγγενή τους, ενώ το 44,9% δεν ενοχλείται. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός ενοχλείται περισσότερο έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό ενώ οι ηλικίες 41 – 50 είναι περισσότερο ανεκτικές έναντι των νεότερων ηλικιών.

Δεν διαθέτουμε στοιχεία για γάμους μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών, που είναι γνωστό ότι συμβαίνουν ακόμη και στην περίπτωση πρόσφατων μεταναστών από την Αλβανία. Αν και τα στοιχεία αυτά θεωρούνται συνήθως ιδιαίτερα χρήσιμος δείκτης της πορείας της ένταξης, εκφράζονται μεγάλες αμφιβολίες για το αν πράγματι αυτό ισχύει. Πάντως σίγουρα θα ήταν χρήσιμο να γνωρίζαμε περισσότερο γι' αυτό το φαινόμενο στην Ελλάδα.

Διαμονή στην ίδια πολυκατοικία ή γειτονιά

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να μένουν στην πολυκατοικία ή στην γειτονιά σας;

Το 54,36% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες και οι οποίοι μένουν στη πολυκατοικία ή τη γειτονιά τους ενώ το 45,64% ενοχλείται αρκετά ή πολύ. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών ενοχλούνται λιγότερο στο θέμα αυτό έναντι των νεότερων ηλικιών.

Το ΕΚΚΕ και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας σε μία δημοσκόπηση που διενεργήθηκε το 2002 ανάμεσα σε 2.100 νοικοκυριά στην Αττική έδειξε ότι το 44% των ερωτώμενων πίστευε ότι οι μετανάστες θα έπρεπε να ζουν σε άλλες περιοχές, χωριστά από τους Έλληνες (Athens News, 7/3/03).

Με δεδομένη τη σχεδόν παντελή έλλειψη μελετών γι' αυτό το θέμα στην Αθήνα, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι υποθέσεις βάσει ενδείξεων και εμπειριών: Φαίνεται ότι οι επιλογές των μεταναστών αποτελούν το αναγκαίο συμπλήρωμα της μαζικής εξόδου των Ελλήνων προς τα υγιέστερα, πιο δροσερά και εύπορα βόρεια προάστια. Είναι επίσης πιθανό η συμμετοχή των μεταναστών στη στεγαστική αγορά να έχει οδηγήσει τις τιμές των ενοικίων υψηλότερα (αυξάνονται κατά άνω του 20% ετησίως από το 1997) και να έχει μειώσει τις πιέσεις στους ιδιοκτήτες να εκσυγχρονίσουν και να βελτιώσουν την ποιότητα των φθηνότερων ακινήτων. Οι κοινωνικο-χωρικές συγκεντρώσεις μεταναστών σε ορισμένες φτωχότερες περιοχές της Αθήνας θα πρέπει να απασχολήσουν τις τοπικές αρχές: αν και προς το παρόν δεν υπάρχει προφανές πρόβλημα

και δεν έχουν αναπτυχθεί γκέτο, αυτό θα μπορούσε εύκολα να αλλάξει. Οι μεγάλες συγκεντρώσεις κατοίκων που υστερούν στο κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο είναι επικίνδυνες ανεξαρτήτως της εθνικότητάς τους.

Στις περιοχές του κέντρου της Αθήνας οι μετανάστες φαίνεται ότι έχουν αρχίσει να αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι, μιας και οι ερωτώμενοι δεν δείχνουν ιδιαίτερη αντίσταση στο να συμβιώνουν με αυτούς στην ίδια πολυκατοικία ή γειτονιά. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε όμως το κομμάτι του πληθυσμού το οποίο δεν έχει προσαρμοστεί στην πραγματικότητα της πολυμορφικής κοινωνίας.

Εργασία με μετανάστες

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να δουλεύουν μαζί σας;

Το 54% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες και οι οποίοι δουλεύουν μαζί τους, ενώ το 46% ενοχλείται αρκετά ή πολύ. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών ενοχλούνται λιγότερο στο θέμα αυτό έναντι των νεότερων ηλικιών.

Ένας λόγος που ένα μέρος του Ελληνικού πληθυσμού δεν επιθυμεί να εργάζεται με τους μετανάστες είναι ο υψηλός δείκτης ανεργίας που συμπίπτει χρονικά με την εισροή των μεταναστών. Οι γηγενείς αισθάνονται να απειλούνται από τη διεύδυση των οικονομικών μεταναστών στην χώρα.

Ενόχληση από την παρουσία των μεταναστών στους δρόμους

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες να κυκλοφορούν στο δρόμο;

Το 65,1% των ερωτώμενων έχει δηλώσει ότι δεν ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλες χώρες και οι οποίοι κυκλοφορούν στο δρόμο, ενώ το 34,9% ενοχλείται πολύ ή αρκετά. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός ενοχλείται περισσότερο έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό, ενώ οι ηλικίες 41 έως 50 λιγότερο έναντι των νεότερων ηλικιών.

Σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2002 δείχνει ότι οι Έλληνες πολίτες θεωρούν ότι κινδυνεύουν από τους μετανάστες τις βραδινές ώρες που η αστυνόμευση είναι ελλιπής σε ποσοστό 62% (Διαμαντίδης και Κούβελα, 2002).

Στην έρευνά μας βλέπουμε ότι οι κάτοικοι των συγκεκριμένων περιοχών της Αθήνας δεν είναι ιδιαίτερα ενοχλημένοι από την παρουσία των μεταναστών στους δρόμους μιας και φαίνεται να τους έχουν συμπεριλάβει στην καθημερινότητά τους.

2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Συμβολή των μεταναστών στην εθνική οικονομία

«Οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία»

Το 49,66% των ερωτώμενων διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία και το 24,83% συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών συμφωνούν περισσότερο ότι συμβάλλουν οι μετανάστες στην εθνική οικονομία έναντι των νεότερων ηλικιών. Επίσης όσοι έχουν δευτεροβάθμια εκπαίδευση συμφωνούν περισσότερο έναντι των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ο «οικονομικός ρατσισμός» των Ελλήνων βασίζεται στην ιδέα πως οι μετανάστες επωφελούνται από την ελληνική οικονομία. Αυτό αποτελεί παρεξήγηση: η ελληνική οικονομία, μικροί και μεγάλοι, Έλληνες καπιταλιστές και νοικοκυραίοι εκμεταλλεύονται την εργασία των μεταναστών. Η εργασία των μεταναστών κάνει κατά πολύ πλουσιότερους τους Έλληνες απ' ότι κάνει τους ίδιους τους μετανάστες. Πόσος είναι ο μέσος βαθμός εκμετάλλευσης ενός μετανάστη; Σε τι αναλογία, δηλαδή, επιμερίζεται το προϊόν της εργασίας του μετανάστη σε αμοιβή του ιδίου και σε όφελος του εργοδότη; Σε αναλογία που δεν τολμούσε καν να ονειρευτεί κανένας εργοδότης για 15 χρόνια (Ιωακειμόγλου 2001).

Μία εργασία για τις επιπτώσεις της παράνομης μετανάστευσης στην Ελληνική οικονομία (Sarris & Zografakis 1999) έδειξε ότι η μετανάστευση οδήγησε σε μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος δύο ομάδων νοικοκυριών μεταξύ των δεκαπέντε που περιλαμβάνονταν στο μοντέλο υπολογισμού. Διατυπωμένο αλλιώς, αυτό σημαίνει ότι τα 2/3 του πληθυσμού επωφελείται οικονομικά από την παρουσία των οικονομικών μεταναστών, έναντι του 1/3 που «ζημιώνει».

Απασχόληση των μεταναστών και ανεργία

«Οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα»

Το 58% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα και το 18% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε.

Τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την ύπαρξη του «οικονομικού ρατσισμού» που ανεφέραμε πιο πάνω και ο οποίος βασίζεται στην ιδέα ότι η εργασία των μεταναστών μετατοπίζει Έλληνες από την απασχόληση και τους ρίχνει στην ανεργία. Όμως αυτό είναι μια ακόμη παρεξήγηση. Στην πραγματικότητα, η εργασία των μεταναστών δημιουργεί θέσεις εργασίας για Έλληνες, οι οποίες είναι περισσότερες από αυτές που μετατοπίζει. Καμία μελέτη δεν έχει αποδείξει ότι η εργασία των μεταναστών ευθύνεται –έστω εν μέρει- για την ανεργία στην Ελλάδα (Ιωακειμόγλου 2001).

Θέσεις εργασίας και μετανάστες

«Οι μετανάστες κάνουν κυρίως δουλειές που δεν θέλουν να κάνουν οι Έλληνες»

Το 77,85% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες κάνουν δουλειές που δεν θέλουν οι Έλληνες και το 10,07% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε. Τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης έρχονται σε αντίθεση με αυτά της προηγούμενης, όπου οι ερωτώμενοι θεωρούν υπεύθυνους τους μετανάστες για την αύξηση της ανεργίας.

Σύμφωνα με το ερευνητικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε από ομάδα του Παντείου Πανεπιστημίου και του Κέντρου Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Μορφολογίας (ΚΕΚΜΟΠΟΠ) (2006) στο ερώτημα εάν οι μετανάστες «παίρνουν» τελικά τις δουλειές από τους Έλληνες, τρεις στους τέσσερις θεωρούν ότι δεν συμβαίνει αυτό. Αντίθετα, ένας στους τέσσερις πιστεύει ότι οι μετανάστες «κλέβουν» τις δουλειές από τους Έλληνες και μάλιστα εντοπίζουν το φαινόμενο αυτό σε εργασίες χαμηλού κύρους. Οι απαντήσεις αυτές συμβαδίζουν με την ιδέα που υπάρχει για τη μετανάστευση, αλλά και γενικότερα για τις διάφορες κατηγορίες του εργατικού δυναμικού και η οποία συνίσταται στο εξής: στο βαθμό που δύο κατηγορίες του εργατικού δυναμικού λειτουργούν ανταγωνιστικά στην αγορά εργασίας, από την άποψη ότι απασχολούνται σε θέσεις εργασίας με τα ίδια χαρακτηριστικά, τότε η έντονη παρουσία της μίας κατηγορίας μπορεί να λειτουργεί ανασταλτικά για την παρουσία της άλλης. Στην περίπτωση της μετανάστευσης, η ανταγωνιστικότητα συναντάται στις θέσεις χαμηλού κύρους στις οποίες απασχολούνταν (ή και απασχολούνται ακόμη) οι γηγενείς και άρα αναδεικνύεται μία αρνητική εικόνα για τη

μετανάστευση, ενώ αντίθετα συναντάται συμπληρωματικότητα για τις υπόλοιπες θέσεις εργασίας και συνεπώς η ιδέα για τη μετανάστευση είναι θετική. (Μπάγκαβος, ΚΕΚΜΟΠΟΠ)2006).

Μετανάστες και επαγγελματική ιεραρχία

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες και είναι προϊστάμενοι σας;

Το 77,85% των ερωτώμενων δήλωσε ότι ενοχλείται πολύ ή αρκετά από ανθρώπους που έχουν έρθει από άλλη χώρα και είναι προϊστάμενοί τους. Από την άλλη το 22,15% των ερωτώμενων δεν ενοχλείται με αυτό το ενδεχόμενο. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός ενοχλείται περισσότερο έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό.

Ο λόγος που το 77,85% ενοχλείται να έχει προϊστάμενο κάποιο άτομο από άλλη χώρα είναι απόρροια πολλών πραγμάτων. Ο ανταγωνισμός που βιώνουν οι γηγενείς με τους μετανάστες στην αγορά εργασίας, η αντίληψη ότι «οι ξένοι μας παίρνουν τις δουλειές», το κοινωνικοπολιτικό προφίλ των ερωτώμενων δείχνει να απορρίπτει την πιθανή εργασιακή εξέλιξη των μεταναστών προς την κορυφή της πυραμίδας.

Εργασιακά δικαιώματα μεταναστών και Ελλήνων

«Οι άνθρωποι από άλλες χώρες, που εργάζονται στην Ελλάδα, πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους»

Το 60,67% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες που εργάζονται στην Ελλάδα πρέπει να έχουν ίδια δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους και το 23,33% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε. Οι ηλικίες 20 έως 30 ετών συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό στο θέμα αυτό έναντι των μεγαλύτερων ηλικιών.

Στην πραγματικότητα, σε προγενέστερη έρευνα (Δημουλάς-Παπαδοπούλου 2005) αναδुकνεύεται ότι η νομιμοποίηση, η οποία επιτρέπει στους ανθρώπους από άλλες χώρες, που εργάζονται στην Ελλάδα, να έχουν ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους, είναι μία διαδικασία επίπονη και εξαιρετικά περιπετειώδης για τους πρώτους. Τις περισσότερες φορές ο νόμος χαρακτηρίζεται από πολλά κενά και δεν διευκολύνει την περάτωση της διαδικασίας και επιπλέον, οι ίδιες οι υπηρεσίες νομιμοποίησης αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή του νόμου (Παπαδοπούλου 2006).

Κοινωνικές παροχές μεταναστών και Ελλήνων

«Αφού ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι μετανάστες και οι οικογένειές τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους Έλληνες πολίτες»

Η πλειοψηφία, το 67,79% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες εφόσον ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι οικογένειες τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους Έλληνες και το 18,79% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε.

Ενώ στην έρευνά μας πλειοψηφία συμφωνεί με την παραπάνω άποψη, για τους εργαζόμενους στους φορείς στην πραγματικότητα οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί αποτελούν μια διακριτή κατηγορία χρηστών με διαφορετικά χαρακτηριστικά πρόσβασης στις υπηρεσίες και τις παροχές του συστήματος, όπως φαίνεται από τον αυτούσιο λόγο των υπαλλήλων μέσα από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της μεταπτυχιακής εργασίας στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου με θέμα: «Πρόσβαση και παροχή υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας σε μετανάστες και μετανάστριες στην Ελλάδα» (2009).

Αμοιβές μεταναστών

Από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, τι μισθούς νομίζετε ότι παίρνουν αυτοί οι άνθρωποι;

Το 62% των ερωτώμενων δήλωσε από όσα γνωρίζει ή έχει ακούσει ότι οι μετανάστες λαμβάνουν χαμηλούς ή μάλλον χαμηλού μισθούς και το 1,33% δήλωσε υψηλούς ή μάλλον υψηλούς μισθούς.

Τα παραπάνω αποτελέσματα έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι οι μετανάστες συνήθως χρησιμοποιούνται ως εργασιακή δύναμη χαμηλής ειδίκευσης, και επομένως δέχονται χαμηλότερες αμοιβές.

Αμοιβές μεταναστών και Ελλήνων για τα ίδια εργασιακά καθήκοντα.

« Οι μετανάστες δεν πρέπει να παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους Έλληνες ακόμα και αν κάνουν την ίδια δουλειά»

Το 42,95% των ερωτώμενων διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες δεν πρέπει να παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους Έλληνες και το 36,91% συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός διαφώνησε περισσότερο έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό όπως και οι ηλικίες 41 έως 50 ετών έναντι των μικρότερων ηλικιών.

Ένα σύνηθες πρόβλημα στο οποίο καλούνται να απαντήσουν τα οικονομετρικά μοντέλα είναι η επίπτωση της μετανάστευσης επί των μισθών των αυτοχθόνων εργαζομένων. Πολλές μελέτες δείχνουν ότι η μετανάστευση ασκεί πίεση επί των μισθών, αλλά επίσης ότι αυτό αφορά το μισθό των ίδιων των μεταναστών. Βεβαίως, οι επιπτώσεις είναι διαφορετικές, ανάλογα με το τμήμα της αγοράς εργασίας στο οποίο εντάσσονται οι μετανάστες. Για τον κλάδο της οικοδομικής π.χ. πολλοί Έλληνες εργαζόμενοι στον κλάδο διατείνονται ότι η παρουσία των μεταναστών έχει ασκήσει πίεση για μικρότερους μισθούς των ήδη εργαζόμενων στον κλάδο, είτε αυτοί είναι μετανάστες είτε είναι Έλληνες (Ιωακειμόγλου 2001).

3. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Αντικείμενο του παρόντος κεφαλαίου αποτελεί η εξέταση των απαντήσεων σχετικά με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης ως προς την ομοιογένεια της ελληνικής εθνικής ταυτότητας

Ελληνικός πολιτισμός, ελληνική γλώσσα και μετανάστες

«Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό».

Το 48% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την Ελληνική γλώσσα και τον Ελληνικό πολιτισμό και το 30% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός συμφώνησε περισσότερο έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό.

Η μετανάστευση εμφανίζεται ανεξέλεγκτη και παρουσιάζεται ως απειλή για την εύρυθμη λειτουργία της ελληνικής κοινωνίας (Πετράκου 2001). Αυτό συμβαίνει διότι η ελληνική ταυτότητα στηρίζεται ως επί το πλείστον σε εθνοτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες σύμφωνα με αποτελέσματα έρευνας παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ξενοφοβίας και ρατσιστικών αντιλήψεων (Κοτσαμάνη Α., 2007).

Πολυπολιτισμικότητα

«Είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες».
Στην ερώτηση αν «είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες», το 45,33% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την άποψη

ότι είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες και το 17,33% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε. Οι ηλικίες 31 έως 40 ετών διαφωνούν περισσότερο στο θέμα αυτό έναντι των άλλων ηλικιακών κατηγοριών.

Ως «πολυπολιτισμική κοινωνία» θεωρείται μία κοινωνία η οποία αποτελείται από πληθυσμούς διαφορετικών πολιτισμών, θρησκειών και φυλών. Είναι αλήθεια ότι το σύγχρονο περιβάλλον της πολυπολιτισμικότητας γεννά εντάσεις, κοινωνικά προβλήματα και διαμαρτυρίες. Η χώρα μας όμως πρέπει να κινηθεί σ' αυτό με βάση τις δημοκρατικές της παραδόσεις και να μην ενδώσει στα φοβικά σύνδρομα της συντήρησης (Δεμερτζής 2001). (http://www.media.uoa.gr/people/demertzis/pages_gr/articles/docs/2001/ependyt5.php).

Στην έρευνά μας τα αποτελέσματα φανερώνουν πως η πλειοψηφία του δείγματος τάσσεται υπέρ της πολυπολιτισμικότητας, όμως σε μία σχετική έρευνα (Ευρωβαρόμετρο 2003) στην ερώτηση αν είναι καλό για μια κοινωνία να αποτελείται από διαφορετικές φυλές, θρησκείες ή πολιτισμούς, η στάση των Ελλήνων είναι άκρως απορριπτική και αρνητική σε ποσοστό 59%, ποσοστό που την φέρνει στην πρώτη θέση έναντι των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών.

Ορθοδοξία

«Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία»,

το 46% των ερωτώμενων διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε με την άποψη ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία και το 30% συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε.

Βασικό στοιχείο ορισμού του ελληνικού έθνους αποτελεί η θρησκεία, ενώ η ελληνικότητα ως συλλογική ταυτότητα περιέχει την ορθοδοξία ως κριτήριο διαχωρισμού του «εμείς» από τους «άλλους», τους ξένους (Pollis 1987:609, και Γεωργιάδου 1996).

Σημαία στις παρελάσεις

«Την ελληνική σημαία στις παρελάσεις μπορεί να την κρατάει ένα παιδί που προέρχεται από άλλη χώρα»

Η πλειοψηφία του δείγματος διαφωνεί με την άποψη ότι «ένα παιδί από άλλη χώρα μπορεί να την κρατάει την ελληνική σημαία» σε ποσοστό το 64,67% των ερωτώμενων διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε με την άποψη ότι την Ελληνική σημαία στις παρελάσεις μπορεί να την κρατάει ένα παιδί που προέρχεται από άλλη χώρα και το 19,33% συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών συμφωνούν περισσότερο στο θέμα αυτό έναντι των νεότερων ηλικιών.

Το ποσοστό που δηλώνει ότι διαφωνεί με την παραπάνω τοποθέτηση είναι αντίθετο με το ποσοστό έρευνας της «Κάπα-Research» (2009) στο Έθνος, όπου το 53,5% εκτιμά ότι ένας αλλοδαπός μαθητής που αριστεύει μπορεί να κρατά την Ελληνική σημαία στις παρελάσεις.

Πολλαπλά παραδείγματα από την καθημερινότητα αποδεικνύουν την ανωριμότητα της ελληνικής κοινωνίας να αντιμετωπίσει υπεύθυνα τους μετανάστες. Τα γεγονότα που διαδραματίζονται επανειλημμένως με αφορμή τις παρελάσεις της 28^{ης} Οκτωβρίου για τη σημαία από Αλβανικής καταγωγής αριστούχο μαθητή αποτελούν ένα επιπλέον στοιχείο της γενικευμένης δυσπιστίας της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, αλλά και επιβεβαιώνουν τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους δύο πληθυσμούς (Παπαδοπούλου Δ. 2006).

Θρησκευτική ανοχή

«Οι μετανάστες που βρίσκονται μόνιμα στην Ελλάδα πρέπει να έχουν τις δικές τους εκκλησίες».

Τα επίπεδα ανοχής όσον αφορά τη δυνατότητα οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να έχουν τις δικές τους εκκλησίες κυμαίνονται σχετικά σε υψηλά επίπεδα 52,67%, ενώ το 26% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών συμφωνούν περισσότερο στο θέμα αυτό έναντι των νεότερων ηλικιών.

Λίγο πιο πάνω αναφέραμε ότι βασικό στοιχείο ορισμού του ελληνικού έθνους αποτελεί η θρησκεία, εδώ όμως παρατηρούμε ότι η θρησκευτική ανοχή είναι υπαρκτή γεγονός που παραπέμπει σε πιο σύγχρονες αντιλήψεις των ερωτώμενων.

Ανέγερση τζαμιού

Σχετικά με την πρόταση να χτιστεί τζαμί στην Αθήνα, τι γνώμη έχετε;

Το ποσοστό θρησκευτικής ανοχής κυμαίνεται σχεδόν στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη ερώτηση, ενδεικτικά το 43,62% των ερωτώμενων συμφώνησε ή μάλλον συμφώνησε με την πρόταση να οικοδομηθεί τζαμί στην Αθήνα και το 34,23% διαφώνησε ή μάλλον διαφώνησε, ποσοστό που σε σχέση με την προηγούμενη ερώτηση έχει αυξηθεί. Μάλιστα οι ηλικίες 41 έως 50 ετών συμφωνούν περισσότερο στο θέμα αυτό έναντι των νεότερων ηλικιών.

Οι θρησκευτικές δραστηριότητες ελέγχονται αυστηρά από το Υπουργείο Υγείας και Θρησκευμάτων. Η παραδοσιακή εχθρότητα της Ελλάδας απέναντι σε κάθε θρησκεία πλην της Ορθοδόξου και της Ιουδαϊκής έχει πρόσφατα δώσει τη θέση της σε μεγαλύτερη ανοχή, ειδικά μετά την απόφαση περί μη αναγραφής του θρησκευόμενου στις ταυτότητες. Αν και έχει σημειωθεί κάποια

πρόοδος στην παραχώρηση αδειών για τόπους προσευχής (ECRI,2004:21), δεν υπάρχουν νόμιμα τεμένη εκτός της Θράκης, παρά τις μεγάλες και αυξανόμενες κοινότητες Μωαμεθανών. Είχαν γίνει σχέδια για την ανέγερση τζαμιού (με χρηματοδότηση από το εξωτερικό) κοντά στον Αερολιμένα Αθηνών και τις κατοικίες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ώστε να αποφευχθεί η δύσκολη θέση στην οποία θα περιερχόταν η χώρα αν δεν μπορούσε να παράσχει τόπους προσευχής σε αλλοδαπούς αθλητές. Αυτό δεν θα ωφελούσε ιδιαίτερα τους μόνιμους Μωαμεθανούς κατοίκους της Αττικής, αφού η απόσταση είναι μεγάλη. Δεν υπάρχουν σχέδια για την παραχώρηση αδειών ανέγερσης τζαμιών στην Ελλάδα, και ούτε φυσικά στην Αθήνα, αν και υπάρχει ένα παλιό τέμενος στην Πλάκα που λειτουργούσε την εποχή της Ελληνικής ανεξαρτησίας. Μία πρόσφατη Έκθεση της ECRI (ECRI, 2004: 21-22) αναφέρει όχι μόνο την έλλειψη νομίμων τζαμιών, αλλά και το γεγονός ότι οι Μωαμεθανικές συνήθειες περί αποτέφρωσης και ταφής δεν επιτρέπονται εκτός της Θράκης.

4. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑΣ

«Ελληνική ψυχή»

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στην χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας;

Όσο αφορά το θέμα της **Ελληνικής ψυχής** το το 51,35% των ερωτώμενων δεν θεωρεί μάλλον απαραίτητο να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας ενώ το 48,65% το θεωρεί απαραίτητο. Οι ηλικίες 20 έως 30 ετών το θεωρούν λιγότερο απαραίτητο έναντι των μεγαλύτερων ηλικιών. Επίσης όσοι έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση το θεωρούν περισσότερο απαραίτητο έναντι των ατόμων με δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

«Η κατασκευή της εθνικής ταυτότητας περιλαμβάνει το ένδοξο παρελθόν της Αρχαίας Ελλάδας με μίαν αμφίθυμη στάση προς τις ευρωπαϊκές χώρες. Από τη μία πλευρά, η υποστήριξη των ευρωπαϊκών κρατών για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ελληνικού κράτους και από την άλλη πλευρά, η αμφισβήτηση της ικανότητας του νέου έθνους να εκπροσωπεί το «Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα» και να αποτελεί τη συνέχεια των αρχαίων Ελλήνων» (Tsoukalas & Panagiotopoulou 1994).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οδηγούμαστε στο ότι η ελληνικότητα «κληρονομείται» χωρίς να είναι δυνατό να αποκτηθεί. Παρόλ'αυτά, στην έρευνά μας τα ποσοστά μας μαρτυρούν ότι οι

ερωτώμενοι δεν τάσσονται απόλυτα υπέρ της παραπάνω άποψης, καθώς αμφιταλαντεύονται μεταξύ του ναι και του όχι.

Έτη διαμονής στην Ελλάδα

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα;

Μειωμένη είναι η ανοχή των ερωτώμενων σε αυτή την ερώτηση σχετικά με τον αν θεωρείται απαραίτητο ένας μετανάστης να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα για να αποκτήσει την ελληνική υπηκοότητα. Το 75,17% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας ενώ το 24,83% δεν το θεωρεί απαραίτητο.

Το πρώτο μεγάλο βήμα για την ένταξη – η εξασφάλιση νομιμότητας- δεν έχει υλοποιηθεί για τη μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών, οι περισσότεροι από τους οποίους μένουν στην Ελλάδα για περισσότερο από 5 χρόνια. Ειδικότερα, ορισμένες ομάδες μεταναστών βρίσκονται στη χώρα περισσότερο από μία δεκαετία, αλλά φαίνεται να παραμένουν σε αβέβαιη κατάσταση. Οι μόνες ομάδες μεταναστών στην Ελλάδα που αισθάνονται ασφάλεια ως προς τη νομιμότητά τους είναι πολίτες χωρών της Ε.Ε. και οι Ελληνικής καταγωγής μετανάστες.

Ελάχιστοι είναι οι μετανάστες που έχουν μπορέσει να αποκτήσουν και να διατηρήσουν νόμιμη άδεια διαμονής στη Ελλάδα Η απογραφή του 2001 σχετικά με τη διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα έδειξε ότι το 50% των Αλβανών ανδρών ήταν στην Ελλάδα για 5 χρόνια ενώ για τις γυναίκες η διάρκεια ήταν λίγο χαμηλότερη (ΕΣΥΕ, 2001).

Μία άλλη έρευνα που διενεργήθηκε από την ΕΛΙΑΜΠΕΠ και χρηματοδοτήθηκε από την ΕΕ. Αφορούσε 501 δομημένες συνεντεύξεις με Αλβανούς μετανάστες (331 άντρες και 178γυναίκες) το φθινόπωρο του 2003 στην Αθήνα. Το 60% των αντρών είχαν έρθει για πρώτη φορά στην Ελλάδα πριν 8 χρόνια, και το 90% ήταν στη χώρα για περισσότερο από 5 χρόνια. Έως το 2000 δεν είχαν εκδοθεί στην Ελλάδα μακροπρόθεσμες άδειες διαμονής (Λυμπεράκη και Μαρούσης, 2004).

Ομιλία Ελληνικής γλώσσας

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο, να μιλάει ελληνικά;

Το 65,33% των ερωτώμενων, δηλώνει πως η ομιλία της ελληνικής γλώσσας αποτελεί μάλλον απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας, ενώ το 34,67% δεν το θεωρεί απαραίτητο.

Το ζήτημα της γνώσης της ελληνικής γλώσσας αποτελεί καίριο στοιχείο πρόσβασης στην κοινωνία υποδοχής. Η άγνοια της γλώσσας βιώθηκε για τον μεταναστευτικό πληθυσμό ως ένα εμπόδιο στην αναζήτηση και διατήρηση θέσης εργασίας, ως ένας ουσιαστικός παράγοντας εκμετάλλευσης, ως βασική αιτία απομόνωσης. Η διάρκεια παραμονής αλλά και η επιθυμία ένταξης είναι καίριοι παράγοντες που καθορίζουν τον βαθμό εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας υπάρχουν 26 Διαπολιτισμικά Σχολεία όπως αποκαλούνται, που προσφέρουν εντατικά μαθήματα Ελληνικής ώστε να βοηθήσουν τους γονείς των μεταναστών αλλά και των ίδιων των παιδιών να ενταχθούν στον κανονικό σχολικό σύστημα.

Οι δύο έρευνες που διενεργήθηκαν στην Αθήνα το 2003 παρέχουν στοιχεία σχετικά με την εκμάθηση γλώσσας. Η MRB διαπίστωσε ότι το 70% των παιδιών μιλούν άπταιστα Ελληνικά, και ότι το 28% των ενηλίκων που κατοικούν στην Ελλάδα για περισσότερο από 6 χρόνια ακόμη προσπαθούν να μάθουν τη γλώσσα. Η έρευνα της ΕΛΙΑΜΕΠ ανάμεσα στους Αλβανούς διαπίστωσε ότι η "πλειοψηφία" των ενηλίκων μιλούσε καλά Ελληνικά, αν και ο αριθμός αυτών που γνώριζαν και γραφή ήταν χαμηλότερος. Η πιο κοινή μέθοδος εκμάθησης Ελληνικών ήταν στα πλαίσια της εργασίας (69%), και ακολουθούσε η τηλεόραση (50%). Το ποσοστό που έλαβαν κανονικά μαθήματα ήταν πολύ χαμηλό, στο 18% (Λυμπεράκη και Μαρούκης, 2004:17).

Τόπος γέννησης

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα;

Αυξημένη φαίνεται η ανοχή των ερωτώμενων σε αυτή την ερώτηση με το 62% των ερωτώμενων να θεωρεί πως μάλλον δεν είναι απαραίτητο ένας μετανάστης να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα για να αποκτήσει την ελληνική υπηκοότητα, έναντι 38% που θεωρούν την παραπάνω προϋπόθεση μάλλον απαραίτητη.

Η Ελληνική ιθαγένεια παρέχεται σε περιπτώσεις Ελληνικής καταγωγής. Οι Ελληνικής καταγωγής μετανάστες από τον Πόντο που μπορούν να υποβάλλουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά περνούν από διαδικασίες "γρήγορης λωρίδας" για την απόκτηση ιθαγένειας. Δεν υπάρχουν σχετικά διαθέσιμα στοιχεία, αλλά εκτιμάται ότι αυτή η αντιμετώπιση αφορά πάνω από 150.000 πρόσωπα τα τελευταία πέντε χρόνια. Οι άλλοι ομογενείς πρέπει να υποβάλλουν αίτηση

μέσω της συνήθους διαδικασίας πολιτογράφησης, αν και δεν καλούνται να καταβάλλουν την εισφορά που προβλέπεται. Οι αλλογενείς επίσης υποβάλλουν αιτήσεις μέσω αυτής της διαδικασίας, αλλά απαιτείται να έχουν διαμείνει στην Ελλάδα επί τουλάχιστον 10 χρόνια, να μιλούν και να γράφουν Ελληνικά σε υψηλό επίπεδο, και να καταβάλλουν εισφορά €1.500 – την υψηλότερη στην Ευρώπη (Bardin- Edwards M., 2004)

Φοίτηση σε Ελληνικό σχολείο

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο να έχει πάει σε ελληνικό σχολείο;

Το 52,75% των ερωτώμενων θεωρεί ότι για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα δεν είναι μάλλον απαραίτητο να έχει φοιτήσει σε ελληνικό σχολείο, σε αντίθεση με το 47,3% που τη θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση.

Ένα ζήτημα που επηρεάζει το θέμα της εκπαιδευτικής πολιτικής προς τους αλλοδαπούς μαθητές είναι η *έλλειψη στοιχείων* τόσο για το σύνολο του μεταναστευτικού πληθυσμού όσο και για τον μαθητικό πληθυσμό συγκεκριμένα (Τριανταφυλλίδου Α., 2006).

Επιπλέον, οι μετανάστες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στο θέμα της εκπαίδευσης όπως αυτό της έλλειψης των «χαρτιών». Μετά από τρεις μεταναστευτικούς νόμους (1975/1991, 2910/1001, 3386/2005) και με υπολογιζόμενους τους αλλοδαπούς μαθητές να υπερβαίνουν το 10% του διαμέλλοντος πληθυσμού, οι οικονομικοί μετανάστες *τελούν υπό καθεστώς νομικής αβεβαιότητας και προσωρινότητας*.

Θρησκεία

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να είναι χριστιανός ορθόδοξος;

Παρατηρούμε ότι το 34,9% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να είναι χριστιανός ορθόδοξος ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 65,1% δεν το θεωρεί απαραίτητο.

Η υποκείμενη θεώρηση για την ένταξη των μεταναστών φαίνεται να είναι ότι οι μετανάστες πρέπει να προσπαθήσουν να αφομοιωθούν, και στον βαθμό που είναι δυνατό να γίνουν Έλληνες. Μία κοινότητα μεταναστών, η Αλβανική, έχει προσαρμοστεί πιο πρόθυμα σε αυτήν την απαίτηση – ίσως λόγω της κοινής Βαλκανικής νοοτροπίας περί αποδοχής αυτών που βρίσκονται στην εξουσία

και προσαρμογής στις προτιμήσεις τους. Έτσι, πολλοί Αλβανοί αλλάζουν τα ονόματά τους σε Ελληνικά, βαφτίζουν τα παιδιά τους που είναι Μωαμεθανοί στην Ορθόδοξη εκκλησία, και γενικά "προσαρμόζονται" όπως επιθυμούν οι Έλληνες (Χατζηπροκοπίου, 2003, Λυμπεράκη και Μαρούκης, 2004).

Πολυετής εργασία στην Ελλάδα

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ;

Η πλειοψηφία του δείγματος το 75,17% των ερωτώμενων θεωρεί μάλλον απαραίτητο να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ένας μετανάστης για να αποκτήσει την Ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, ενώ το 24,83% δεν το θεωρεί απαραίτητο.

Το παραπάνω ποσοστό μας δείχνει ότι οι ερωτώμενοι θεωρούν βασική προϋπόθεση για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας την πενταετή εργασία στη χώρα μας. Το ίδιο παρατηρείται και στην έρευνα της VPRC (2007), σε μεγαλύτερο ποσοστό βέβαια, της τάξεως του 80%.

5. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι και εκλέγειν

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές»

Οι ερωτώμενοι φαίνεται να διχάζονται στην ερώτηση για το «αν οι μετανάστες που βρίσκονται μόνιμα στην Ελλάδα πρέπει να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές». Το 46,67% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές, το 25,33% δεν εκφέρει άποψη και το 28% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί.

Μέχρι πρότινος οι μετανάστες που διέμεναν νόμιμα στην Ελλάδα δεν είχαν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι ούτε στις εθνικές, ούτε στις τοπικές εκλογές. Οι μισές περίπου από τις χώρες της ΕΕ παραχωρούν τα δικαιώμα ψήφου στις τοπικές εκλογές, είτε σε όλους ή βάσει διμερών συμφωνιών. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της ΕΕ όπου δεν υπάρχει επίσημη υπηρεσία που να εκπροσωπεί τους μετανάστες και με την οποία η Ελληνική πολιτεία μπορεί να συνδιαλέγεται επί θεμάτων σχετικά με τους μετανάστες (IOM: 44), αυτό όμως βλέπουμε ότι αλλάζει από τις 3/3/2010, όπου και ψηφίστηκε στην Βουλή το νομοσχέδιο για την απόκτηση της

ελληνικής ιθαγένειας στο οποίο μεταξύ άλλων, για πρώτη φορά θεσπίζεται το δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές πρώτου βαθμού σε ομογενείς και μετανάστες που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, εφόσον έχουν οριστικές άδειες διαμονής. Οι μετανάστες θα μπορούν να εκλέγονται έως το αξίωμα του δημοτικού συμβούλου υπό την προϋπόθεση ότι μιλούν επαρκώς την ελληνική γλώσσα. Από το υπουργείο Εσωτερικών υπολογίζεται ότι ο αριθμός όσων μπορούν να εγγραφούν στους εκλογικούς καταλόγους ανέρχεται σε 266.250 άτομα, που αντιστοιχεί στο 0,65% των εκλογέων.

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές»

Το 67,57% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές, το 19,59% δεν εκφέρει άποψη και το 12,84% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί.

Το ερευνητικό πρόγραμμα EMILIE (2009) της Ε.Ε εξετάζει τον χώρο των πολιτικών διακλωμάτων, της ενεργούς πολιτικής και το δικαίωμα ψήφου. Μία επισκόπηση της σημερινής κατάστασης στην Ελλάδα δείχνει ότι οι μετανάστες που συμμετέχουν στην πολιτική σκηνή μπορούν να χωριστούν στις εξής τρεις κατηγορίες:

- Άτομα που αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στην πολιτική σφαίρα και που κυρίως συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες υποστήριξης σε θέματα που αφορούν εξελίξεις στη χώρα καταγωγής τους ή κάποια άλλη περιοχή με πολιτικές, θρησκευτικές ή πολιτιστικές ομοιότητες. Αυτό συνήθως εκφράζεται με διαδηλώσεις και πικετοφορίες ή εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού παραδείγματος χάριν σχετικά με τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, τον πόλεμο στο Ιράκ ή τα ανθρώπινα δικαιώματα στο Θιβέτ.

- Πολιτικοί ακτιβιστές, οι οποίοι συνήθως κατοικούν στη χώρα περισσότερα χρόνια (κυρίως εκείνοι που μετανάστευσαν στην Ελλάδα στις δεκαετίες του 1980 και 1990) και συνδέονται με ελληνικά πολιτικά κόμματα βάσει των ιδεολογικών τους απόψεων.

- Παλιννοστούντες ομογενείς ή απόγονοί τους, που πολιτογραφήθηκαν κατά την άφιξη τους στη χώρα και οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να γίνουν πολιτικά ενεργοί αφού η απόκτηση υπηκοότητας τους εισήγαγε επίσημα στην Ελληνική πολιτεία.

Η έρευνά υποστηρίζει ότι τα μοντέλα πολιτικών σχέσεων, συμμετοχής και προστασίας που παρατήρησε ανάμεσα στους παλιννοστούντες ομογενείς/μετανάστες αλλά και τους υπηκόους τρίτων χωρών συμβαδίζουν σε μεγάλο βαθμό με τον κυρίαρχο πολιτικό πολιτισμό στην Ελλάδα.

Όχι μόνο οι γηγενείς Έλληνες αλλά και οι αλλοδαποί κάτοικοι έχουν κοινωνικοποιηθεί, για διαφορετικούς λόγους, σε πολιτικά συστήματα που ευνοούσαν τις πελατειακές σχέσεις.

Εργασία στα Υπουργεία και στον Δημόσιο τομέα

«Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα Υπουργεία και στον δημόσιο τομέα»

Η πλειοψηφία του δείγματος, το 74% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα υπουργεία και στον δημόσιο τομέα, το 16,67% δεν εκφέρει άποψη και το 9,33% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί. Επίσης όσοι έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση συμφωνούν περισσότερο έναντι των ατόμων με δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

6. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΡΙΒΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Κοινωνικές προστριβές μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών στην περιοχή κατοικίας

Οι άνθρωποι από άλλες χώρες που μένουν στη γειτονιά σας δημιουργούν πολλά/ αρκετά προβλήματα, όχι και τόσα/ καθόλου προβλήματα.

Το 63,19% των ερωτώμενων θεωρεί ότι δεν δημιουργούν προβλήματα οι άνθρωποι από άλλες χώρες που διαμένουν στην ίδια γειτονιά με εκείνους, ενώ το 36,81% θεωρεί ότι δημιουργούν πολλά – αρκετά προβλήματα.

Οι κάτοικοι της Αθήνας φαίνεται να παρουσιάζουν μεγάλη ανοχή στην σχέση τους και τη συνύπαρξή τους με τους μετανάστες γεγονός που συμφωνεί και με σχετική έρευνα (ΚΕΚΜΟΠΟΠ) (2006) , αφού η εικόνα που έχουν οι Έλληνες για τη σχέση τους με τους μετανάστες είναι εν γένει πολύ καλή με ποσοστό 61,9%.

Αύξηση της εγκληματικότητας

«Η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες»

Το 66% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες, το 23,33% δεν εκφέρει άποψη και το 10,67% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί.

Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι η βασική πηγή πληροφόρησης του ευρύτερου κοινού για την εγκληματικότητα είναι η ειδησεογραφία των ΜΜΕ, είναι φανερό ότι παρουσιάζουν ιδιαίτερα σε κάποιες περιόδους, όπως από τα τέλη του 1997 έως την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1998, ορισμένες εθνικές ή εθνοτικές ομάδες (τους «Αλβανούς») ως «κακοποιούς» (Πάυλου 2001).

Τα ΜΜΕ αναπαράγουν θεαματοποιημένο και ενισχυμένο το αστυνομικό δελτίο προκαλώντας στους κατοίκους κάποιων περιοχών αισθήματα φόβου και ανησυχίας απέναντι στους ξένους. Στη συνέχεια χρησιμοποιούν το πρωτογενές υλικό που έχουν συλλέξει από τις δηλώσεις ξενοφοβίας των πολιτών με τα ίδια εργαλεία της έμφασης, της ταύτισης, και της υπερβολής, το στερεότυπο της εγκληματικότητας των μεταναστών. Βέβαια, ο ίδιος ο τύπος με την αλλοιωμένη απεικόνιση της πραγματικότητας έχει πυροδοτήσει την ξενοφοβία που οι πολίτες εκφράζουν.

Σύμφωνα με το ερευνητικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε από ομάδα του Παντείου Πανεπιστημίου και του Κέντρου Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Μορφολογίας (ΚΕΚΜΟΠΟΠ) (2006) στο ερώτημα εάν πιστεύετε ότι οι Έλληνες φοβούνται τους μετανάστες, οι απαντήσεις γέρνουν ξεκάθαρα προς το ναι με ποσοστό 74,7% και ένας από του λόγους για τους οποίους τους φοβούνται, οι περισσότεροι αναφέρουν την εγκληματικότητα σε αντίθεση με τη δική μας έρευνα στην οποία διαφαίνεται ότι οι ερωτώμενοι δεν θεωρούν τους μετανάστες υπεύθυνους για την αύξηση της εγκληματικότητας.

7. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Σχετικά με την παρουσία ανθρώπων από άλλες χώρες (των μεταναστών), τι θα λέγατε; Η Ελλάδα έχει φτάσει στο όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί ή δεν το έχει φτάσει ακόμα;

Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος 91,28%, θεωρεί ότι η Ελλάδα έχει φτάσει/ξεπεράσει το όριο μεταναστών που μπορεί να δεχτεί έναντι της μειοψηφίας 8,72% που διαφωνεί με αυτή την άποψη.

Η Ελλάδα του σήμερα, με όλες αυτές τις δύσκολες συνθήκες που επικρατούν (ανεργία, οικονομική κρίση, αύξηση της εγκληματικότητας κ.α.) και σε συνδυασμό με την ανασφάλεια του «αύριο», οδηγείται σε αδιέξοδο και εκφράζει τον έντονο φόβο για το ξένο και το διαφορετικό. Η

παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας φαίνεται να απειλεί τους ντόπιους και όπως φαίνεται από στοιχεία της έρευνας Public Issue (Ιανουάριος 2010) το 88% του πληθυσμού πιστεύει ότι πρέπει να υπάρχει κάποιο όριο στον αριθμό μεταναστών που μπορεί να δεχτεί μία χώρα, ενώ στην ερώτηση υπέρ «ορίου» στον αριθμό των μεταναστών η ομοθυμία που καταγράφεται στην ελληνική κοινή γνώμη φτάνει το 60%.

8. ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Αξιολόγηση της παρουσίας των παιδιών των μεταναστών στα ελληνικά σχολεία

«Είναι θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία»

Το 60,67% των ερωτώμενων βρίσκει θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα Ελληνικά, και το 19,33% διαφωνεί. Μάλιστα ο ανδρικός πληθυσμός ήταν περισσότερο αρνητικός έναντι των γυναικών στο θέμα αυτό ενώ οι ηλικίες 40 έως 50 ετών ήταν περισσότερο θετικές έναντι των μικρότερων ηλικιών.

Ο αριθμός των παιδιών μεταναστών που φοιτούν σε Ελληνικά δημόσια σχολεία έχει αυξηθεί εντυπωσιακά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, αν και ακόμη και τα πιο βασικά στοιχεία αμφισβητούνται. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της εμμονής του Υπουργείου Παιδείας, και των προνομιούχων ερευνητών που έχουν πρόσβαση στα μη δημοσιοποιημένα στοιχεία του, να διαιωνίζουν έναν σχεδόν προπαγανδιστικό τρόπο παρουσίασης των στοιχείων που προβαίνει σε περίπλοκες και ανύπαρκτες διακρίσεις μεταξύ αλλοδαπών που δεν είναι Ελληνικής καταγωγής (αλλογενείς) και αλλοδαπών Ελληνικής καταγωγής (ομογενείς).

Καθ' όσο γνωρίζουμε, δεν υπάρχουν επίσημες πηγές δημοσιευμένων στοιχείων σχετικά. Σύμφωνα με μία εκδοχή για τον αριθμό των παιδιών μεταναστών στα δημόσια γυμνάσια και λύκεια έχουν αυξηθεί από 14.000 [από τα οποία τα 10.000 σχεδόν ήταν Ελληνικής καταγωγής] το σχολικό έτος 1995/6, σε 52.000 [από τα οποία τα 18.000 ήταν Ελληνικής καταγωγής] το 2002/3 (7,5% του συνόλου). Ταχύτερα αυξήθηκαν τα παιδιά Αλβανών, που αριθμούσαν περίπου 63.000 (περιλαμβανομένων ομογενών) στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 2002/3 (Martin Baldwin-Edwards, 2003).

Επίπτωση ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

«Η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζει την εκπαίδευση»

Το 42,67% των ερωτώμενων διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με την άποψη ότι η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζουν την εκπαίδευση, το 29,33% δεν εκφέρει άποψη και το 28% συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί.

Είναι πολλές οι ιστορίες παιδιών (κυρίως Αλβανών) που αριστεύουν στο σχολείο και καλούνται να είναι σημαιοφόροι στις παρελάσεις. Οι ιστορίες αυτές έχουν δημοσιοποιηθεί έντονα λόγω των πρόσφατων αντιδράσεων πολλών Ελληνόπουλων και των γονέων τους όταν τα παιδιά από την Αλβανία παρελαύνουν κρατώντας την Ελληνική σημαία. Όμως η γενική εικόνα, όπως αναφέρεται ακόμη και από στελέχη του Υπουργείου Παιδείας, είναι ότι τα ποσοστά των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο είναι πολύ υψηλά λόγω:

- πείσεων από τις οικογένειές τους να συνεισφέρουν στο οικογενειακό εισόδημα,
- περιορισμένης γνώσης της Ελληνικής γλώσσας, που αποθαρρύνει τους αλλοδαπούς όταν φτάσουν στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και
- αποτυχίας στο σχολείο νωρίς, χωρίς να τους απονέμεται απολυτήριο γυμνασίου (Ανθοπούλου, 2004: 221).

Το 10% και πλέον των μαθητών που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία όλων των βαθμίδων έχει διαφορετική πολιτισμική καταγωγή και άλλη μητρική γλώσσα από την ελληνική (Σκούρτου Ε., Βρατσάλης Κ., Γκόβαρης Χ. 2004, Δαμανάκης 2002). Το ενδιαφέρον για παιδεία και οι ανάγκες των αλλοδαπών μαθητών, των οποίων η γνώση της σχολικής γλώσσας είναι περιορισμένη, και το γεγονός της αύξησης του κινδύνου μειονεκτικής μεταχείρισης και αποκλεισμού τους λόγω της εθνικότητάς τους και της θρησκείας τους - συχνά σε συνάρτηση με την κοινωνική τους προέλευση και το φύλο τους - αντιμετωπίζονται ακόμα ως ένα «επιπρόσθετο πρόβλημα». Τα κατά περίπτωση αντισταθμιστικά μέτρα, σχεδόν αποκλειστικά με την είσοδο στο σχολείο, οφείλουν να εξασφαλίζουν και να διευκολύνουν, ιδιαίτερα από γλωσσικής απόψεως, την ένταξη των αλλοδαπών μαθητών.

9. ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ/ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΘΕΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Αντίληψη ερωτώμενων για την μονιμότητα του μεταναστευτικού φαινομένου

« Οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους»

Το 52% των ερωτώμενων συμφωνεί ή μάλλον συμφωνεί με την άποψη οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους, το 32,67% δεν εκφέρει άποψη και το 15,33% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί.

Σε έρευνα του «Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία» (Ευρωβαρόμετρο 2003) στην ερώτηση εάν συμφωνείτε με πολιτικές επαναπατρισμού για νόμιμους μετανάστες εκτός Ε.Ε., η Ελλάδα συμφώνησε με ποσοστό 31,5% έχοντας την τρίτη θέση ανάμεσα στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Όσον αφορά την Ελλάδα σύμφωνα με αυτή την έρευνα το ποσοστό των ατόμων που εκφράζονται αρνητικά για τις μειονότητες είναι πολύ πιο πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο. Το υψηλό ποσοστό των εισερχόμενων «λαθρομεταναστών» αποτελούν ίσως μια εξήγηση για τα αυξημένα ποσοστά μη ανεκτικότητας των Ελλήνων απέναντι στους μετανάστες.

Επιπτώσεις της παρουσίας των μεταναστών για το μέλλον της χώρας μας

Σε γενικές γραμμές η παρουσία των μεταναστών στην χώρα μας είναι θετική ή αρνητική;

Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος, το 70,95% των ερωτώμενων θεωρεί ότι είναι αρνητική η παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας ενώ το 29,05% την χαρακτηρίζει θετική. Οι ηλικίες 41 έως 50 ετών θεωρούν την παρουσία των μεταναστών περισσότερο θετική έναντι των μικρότερων ηλικιών.

Στην έρευνα της Public Issue που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Καθημερινής Κυριακής (Ιανουάριος 2010) με θέμα: «Οι Έλληνες απέναντι στην Μετανάστευση», το 59% της ελληνικής κοινής γνώμης θεωρεί ότι η μετανάστευση μάλλον βλάπτει την χώρα μας, γεγονός που συνάδει με τα αποτελέσματα της δική μας έρευνας. Αντιθέτως, τα στοιχεία της έρευνας VPRC (2007) σχετικά με το αν η παρουσία των μεταναστών είναι θετική ή όχι για το μέλλον της χώρας μας, κρίνεται ως θετική μάλλον θετική σε ποσοστό 55%.

6.1.2. Συσχετίσεις

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας η αύξηση της ανεργίας και της εγκληματικότητας οφείλεται στους μετανάστες. Συσχετίζοντας τα παραπάνω με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία που να δείχνουν διαφορετική στάση είτε μεταξύ των δύο φύλων, είτε μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών κατηγοριών.

Στην περίπτωση της αύξησης της ανεργίας, παρόλο που τα ποσοστά συσχέτισης είναι υψηλά σε όλες τις πληθυσμιακές κατηγορίες, αξίζει να σημειώσουμε ότι η συγκεκριμένη αντίληψη είναι συνάρτηση του επιπέδου εκπαίδευσης. Ειδικότερα, το 29% των ερωτώμενων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρεί τους μετανάστες υπεύθυνους για την αύξηση της ανεργίας, γεγονός που ίσως υποδηλώνει την ανασφάλεια και τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας.

Στη συσχέτιση μεταξύ μετανάστευσης και εγκληματικότητας παρατηρούμε ότι σε επίπεδο εκπαίδευσης το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στους ερωτώμενους Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ ακολουθούν τα άτομα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με διαφορά μίας ποσοστιαίας μονάδας. Άξιο λόγου είναι ότι παρόλο που η πλειοψηφία των ερωτώμενων υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι από άλλες χώρες που μένουν στη γειτονιά τους δεν δημιουργούν καθόλου προβλήματα, ωστόσο αυτοί οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι οι άνθρωποι από άλλες χώρες ευθύνονται για την αύξηση της εγκληματικότητας.

Επιπλέον, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ανεργίας και της εγκληματικότητας αλλά και μεταξύ της πολιτισμικής απειλής και της εγκληματικότητας. Μάλιστα η ομάδα των ατόμων που δηλώνει ότι συμφωνεί στην ανεργία και στην πολιτισμική απειλή πιστεύει σε εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό, έναντι των άλλων ομάδων, και στην εγκληματικότητα των μεταναστών.

6.2. Συμπεράσματα

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ Η΄ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

- Η ξеноφοβία συνδέεται με τις ανταγωνιστικές σχέσεις στην αγορά εργασίας μεταξύ γηγενών και μεταναστών
- Η ξеноφοβία συνδέεται με την απειλή που αντιπροσωπεύουν οι μετανάστες για την ομοιογένεια και την ακεραιότητα της πολιτισμικής, γλωσσικής και της θρησκευτικής ταυτότητας του γηγενούς πληθυσμού.

Για την πρώτη υπόθεση

Η συσχέτιση της ανεργίας με την παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας έδειξε ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων που θεωρεί αρνητική την παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας συμφωνεί με την άποψη ότι οι μετανάστες ευθύνονται για την αύξηση της ανεργίας σε ποσοστό 49%. Σχετικά υψηλό θα χαρακτηρίζαμε το ποσοστό των ερωτώμενων που κρίνουν την παρουσία των μεταναστών αρνητική και που συμφωνεί με το ότι οι μετανάστες κάνουν δουλειές που δεν θέλουν να κάνουν οι Έλληνες σε ποσοστό 53%.

Επομένως, αντιφατικά στοιχεία οδηγούν στην ανάδειξη του προβλήματος της ανεργίας ως μείζον κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα, εφόσον οι μετανάστες καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που δεν αποδέχονται οι Έλληνες και έτσι συμβάλλουν στην Ελληνική οικονομία. Η συσχέτιση της ανεργίας με την μετανάστευση αναδεικνύει την αδυναμία των ερωτώμενων να καταγράψουν τις επιπτώσεις που προκύπτουν στην οικονομία από την εργασία των μεταναστών. Παρατηρούμε λοιπόν, να κυριαρχεί η αντίληψη ότι υπάρχει καθορισμένος αριθμός θέσεων εργασίας στην οικονομία, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι δυναμικές διαστάσεις της απασχόλησης των μεταναστών. Εντούτοις, προκύπτουν θετικά στοιχεία στην εθνική οικονομία όπως πρώτα απ' όλα η αύξηση του ΑΕΠ που προκύπτει από τη μετακίνηση εργαζομένων προς περιοχές με υψηλότερη παραγωγικότητα. Επίσης, το γεγονός ότι το εισόδημα των γηγενών παρουσιάζει πολλαπλάσια αποτελέσματα από την εργασία των μεταναστών και ότι υπάρχει αύξηση του παραγωγικού δυναμικού της χώρας υποδοχής αυτό συντελεί στην μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου (ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό σύστημα).

Για τη δεύτερη υπόθεση

Μελετώντας την ξενοφοβία ως αποτέλεσμα απειλής της ακεραιότητας της πολιτισμικής, γλωσσικής και θρησκευτικής ταυτότητας για τους ερωτώμενους παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία δεν θεωρεί ότι οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό σε ποσοστό 38%, παρόλο που η παρουσία των δεύτερων στη χώρα μας κρίνεται ως αρνητική. Από την άλλη στη συσχέτιση μεταξύ της ενόχλησης των γηγενών από την παρουσία των μεταναστών στους δρόμους με αυτή της πολιτισμικής απειλής δείχνει ότι από τα άτομα που ενοχλούνται λίγο/καθόλου με την παρουσία των μεταναστών στους δρόμους, τα οποία αποτελούν την πλειοψηφία, θεωρούν τους μετανάστες πολιτισμική απειλή σε ποσοστό 24%, ενώ από τα άτομα που ενοχλούνται το ποσοστό που ακολουθεί διαφέρει κατά μία ποσοστιαία μονάδα δηλ. 23%.

Συνεπώς, έχοντας μία συνολική εικόνα, παραμερίζοντας αμελητέες ποσοστιαίες μονάδες παρατηρούμε πως η ξενοφοβία δεν οφείλεται καθαρά στα πολιτιστικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά στοιχεία του πληθυσμού μας. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει θετική στάση από τη μεριά των γηγενών ως προς την πολυπολιτισμικότητα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται μεταξύ άλλων από την ιεράρχηση των προϋποθέσεων για την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας, που αναδεικνύει την σχετικά περιορισμένη σημασία των εθνοτικών, πολιτισμικών και εθνοτικών παραγόντων. Τα παραπάνω θετικά αποτελέσματα, τα οποία προμηνύουν την ομαλή ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, καθώς και την κατοχύρωση των πολιτικών, οικονομικών και

κοινωνικών τους δικαιωμάτων μετριάζονται ως ένα βαθμό από συγκεκριμένα όρια τα οποία θέτουν οι ερωτώμενοι, όπως αποδεικνύει το ζήτημα της σημαίας στις σχολικές παρελάσεις.

Κλείνοντας, στη σύνθεση των αποτελεσμάτων μας παρατηρούμε μία σταδιακή αλλαγή του κοινωνικού κλίματος απέναντι στη μετανάστευση στην οποία όμως ενυπάρχουν ορισμένα όρια ανοχής, τα οποία θέτουν οι γηγενείς, όπως τα όρια στα εργασιακά δικαιώματα (αποκλεισμός από το Δημόσιο) και μεταξύ των άλλων η αντίφαση που καταγράφεται μεταξύ της αναγνώρισης της θετικής συμβολής των μεταναστών στην εθνική οικονομία και στο μέλλον της χώρας και της τοποθέτησης των ερωτώμενων υπέρ της επιστροφής των μεταναστών στις πατρίδες τους. Η εξέλιξη αυτή εκτιμάται ότι αποτελεί έκφραση της αδυναμίας του τμήματος του πληθυσμού να αντιληφθεί ή να αποδεχτεί τη μονιμότητα του μεταναστευτικού φαινομένου θέτοντας ερωτηματικά σχετικά με τα δικαιώματα της δεύτερης γενιάς μεταναστών.

Η ομαλή έκβαση του σύγχρονου μεταναστευτικού φαινομένου, είναι αναμφισβήτητα, συνάρτηση της υλοποίησης μιας συγκροτημένης, πολυδιάστατης και μακροπρόθεσμης μεταναστευτικής πολιτικής που θα στηρίζεται μεταξύ άλλων στην ενεργό συμμετοχή φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα αλλά και εκπροσώπων από τον κόσμο της εργασίας, τις οργανώσεις πολιτών και μεταναστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνόγλωσση

A. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αμίτσης Γ., Λαζαρίδη Γ., (Επιμέλεια), (2001), *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα, Παπαζήση

Αποστολόπουλος Κ., Παπαγεωργίου Κ., Καλδής Π., Ευθύμογλου Γ., (2003), *Εκπαίδευση αγροτών για την ανάληψη δράσεων στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας*, Πρόγραμμα Ησίοδος, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Βεντούρα Λ., (2004), *Μετανάστευση και έθνος, Μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις*, Αθήνα, Ε.Μ.Ν.Ε.-ΜΝΗΜΩΝ,

Βεργέτη Μ., (1999), *Παλιννόστηση και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη

Γναρδέλης Χ.,(2003), *Εφαρμοσμένη Στατιστική*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση

Γεωργουλός Σ., (2001), *‘Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίησή της’*, στο Μαρβάκης, Α., Παρσανόγλου, Δ. και Παύλου, Μ. (επ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα*, σ. 13-28. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δαμανάκης Μ., (1989), *Μετανάστευση και εκπαίδευση*, Αθήνα, Gutenberg

Δαμανάκης Μ., (2002), *„Η Εκπαίδευση των Παλλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα“*, Gutenberg, Αθήνα

Δημουλάς Κ., Παπαδοπούλου Δ., (2004), *Έρευνα για τις μορφές κοινωνικής ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην περιφέρεια Αττικής 2003- 2004*, Αθήνα, ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, , www.inegsee.gr

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, 2001, Αθήνα

Έμκε Η., – Πουλοπούλου, Τεύχος ΑΠΡΙΑ.-ΙΟΥΝ.1990, ΙΟΥΛ.- ΣΕΠΤ.1990, *Μετανάστες και πρόσφυγες στην Ελλάδα 1970-1990*, Εκλογή, , αρ.85/86

Έμκε Η., – Πουλοπούλου, (2007), *Η μεταναστευτική πρόκληση*, Αθήνα, Παπαζήση,

Έσδρας Δ., (2004), *Κρατική ετοιμότητα υποδοχής μεταναστών: Ρυθμίσεις και ανεπάρκειες στο Πολυπολιτισμικότητα στην Ελλάδα. Πρόσκληση για την Κοινωνική Εργασία*, Πρακτικά σεμιναρίου (Αθήνα 14- 16 Μαΐου 2004), Αθήνα, Ι.Α.Κ.Ε., Σ.Ε.Κ.Ε.,

ΕΣΥΕ, *Αποτελέσματα Απογραφών*, www.statistics.gr

Green L. N., (2004), *Οι δρόμοι της μετανάστευσης, Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Σαββάλας

Θανόπουλου Μ.,(2007), *Φύλλο και Μετανάστευση. Διαγενεκές σχέσεις και σχέσεις φύλλου σε οικογένειες Αλβανών μεταναστών*, τόμος 3, Αθήνα, ΚΕ.Κ.ΜΟ.ΚΟ.Π., Gutenberg

Καβουνίδη Τ., Μάρτιος 2004, *Η Πολιτική της Νομιμοποίησης Παράνομων Μεταναστών: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*, Αθήνα, Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική – Πληροφορική

Καβουνίδη Τ., (2003),*Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών*, Αθήνα, Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική – Πληροφορική

Καμπούρη Ε., (2007) *Φύλο και Μετανάστευση. Η καθημερινή ζωή των μεταναστριών από την Αλβανία και την Ουκρανία*, τόμος ΙΙ, Αθήνα, ΚΕ.Κ.ΜΟ.ΚΟ.Π., Gutenberg

Καπλάνη, Γ. (2006), *Κοινωνική Ένταξη Μεταναστών*, Αθήνα: Πόλις

Κασιμάτη Κ. (2006), „Η ένταξη των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία“, in: Μπαγκαβός Χ., Παπαδοπούλου Δ., *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Gutenberg, Αθήνα

Κοτσαμάνη, Α. (2007), « *Στάσεις και αντιλήψεις της Ελληνικής κοινωνίας και ειδικών πληθυσμιακών ομάδων απέναντι στους μετανάστες. Πόρισμα ποιοτικής έρευνας*. Vgrc

Λιανός Θ. και Μπένος Θ., (2003), *Η εγκληματικότητα των αλλοδαπών: Τα στατιστικά δεδομένα*, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Λιανός Θ., (2003) ‘Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση’. *Μελέτες*, 51. Αθήνα: ΚΕΠΕ

Λιανός Θ. Π. (2003), “Σύγχρονη Μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική Διερεύνηση, **Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών**, Αθήνα.

Λυμπεράκη Α. και Πελαγίσης Τ., (2000), *Ο «Φόβος του Ξένου» στην αγορά εργασίας: ανοχές και προκαταλήψεις στην ανάπτυξη*, Αθήνα: Πόλις

Μαρβάκη Αθ., Παρσανόγλου Δ., Παύλου Μ., (2001), *Μετανάστευση στην Ελλάδα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα,

Μπαγκαβός Χ., Παπαδοπούλου Δ., (επιμέλεια), (2006), *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα, Gutenberg

Μπαγκαβός Χ., Παπαδοπούλου Δ., (2006), *Μελέτη για την ενδυνάμωση των μεταναστών και προσφύγων στην αγορά εργασίας*, Πρόγραμμα EQUAL, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Οκτώβριος. www.inegsee.gr

Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., (επιμέλεια), (2001), *Μετανάστες και Μετανάστευση, Οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές Πτυχές*, Αθήνα, Πατάκη

Πανταζής Β., (2003), „Εκπαίδευση ενηλίκων ως παράγοντας της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ενοποίησης“, *ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ*, 7/2003

- Παπαδοπούλου Δ. (2006), „Μορφές κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών. Το παράδειγμα της Περιφέρειας Αττικής“, in: Μπαγκαβός Χ., Παπαδοπούλου Δ., *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Gutenberg, Αθήνα
- Παύλου Μ. (2001), «Οι λαθρέμποροι του φόβου: Ρατσιστικός λόγος και μετανάστες στον Τύπο μιας Υποψήφιας Μητρόπολης», στον τόμο **Μετανάστες στην Ελλάδα, Ελληνικά Γράμματα**, σελ. 127-163.
- Πετράκου Η. (2001), „Η κατασκευή της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία“, στο: Μαρβάκης Αθ., Παρσανόγλου Δ., Παύλου Μ. *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Αθήνα
- Ρεϊζογλου Β., (1998), *Επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ευρώπη και την Ελλάδα*, Αθήνα
- Τριανταφυλλίδου Α., (2005), *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις*“ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ), Αθήνα.
- Χλέτσος Μ. (Ιούλιος-Αύγουστος 1996), «Μετανάστευση, αγορά εργασίας και ρατσισμός: Μια εναλλακτική προσέγγιση», **Ουτοπία**, No 21.
- Χλέτσος, Κόλλιας Συρακούλης, Παλαιολόγου, Θαλασσοχώρη, Μπουρδούβαλη, Πουλίου, (2005), *Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα*, Αθήνα Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- Ψημμένος Ι., Σκαμνάκης Χ., *Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία.*, Αθήνα (Παπαζήση) 2008
- Ψημμένος, Ι. (1995). *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια*, Αθήνα: Παπαζήσης
- Κασιμάτη Κ., Ψημμένος Ι., «Οργανωτική κουλτούρα και κοινωνικός αποκλεισμός», στο *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός* (επιμ.Πετμεζίδου Μ.,Παπαθεοδώρου Χ.)Αθήνα(Εξάντας)2004

C. Javeau,(1996), *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο, Το εγχειρίδιο του Καλού Ερευνητή*, Αθήνα, Τυπωθήτω – ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

B. Ξένη βιβλιογραφία

Athens News (2003): Immigration and the Economy. Special supplement to Athens News, 19 September 2003. Available online at: www.athensnews.gr

Baldwin Edwards M., «Albanian emigration and the Greek labor market economic symbiosis and social ambiguity», in *South East Europe Review*,2004

Cholezas, I. and Tsakloglou, P. (2006). Gender Earnings Differentials in the Greek Labour Market, *Economic*

Hansen G. (1996), *Perspektivwechsel: Eine Einführung*“, Münster/New York.*Policy Studies*, forthcoming.

Hatziprokopiou, P. (2003): ‘Albanian Immigrants in Thessaloniki, Greece: processes of economic and social incorporation’, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 29/6

IOM (n.d.): *Informed Migration: Greece*, Geneva: International Orgnaization for Migration

King R., Iosifides T., and Myrivili L., (1996), ‘A migrants story: From Africa to Athens’, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24/1, pp 159-75

Kiprianos, P., Balias S., Passas V., (2003), ‘Greek Policy toward immigration and immigrants’, *Social Policy and Administration*, 37/2, pp 148-164

Kokkinos D. (1991), ‘The Greek States Overview of the Pontian Issue’, *Journal of Refugee Studies*, 4/4, pp 312-14

Lazaridis G., (2000), ‘Filipino and Albanian Women Migrant Workers in Greece’, *The European Journal of Women’s Studies*

Lianos P., in cooperation with Petralias A., Bousoulas Chr., «<Reportion immigration to Greece (Pilot study) European Migration Network, Center for Planning and Economic Research, Athens, 2004

Lianos, T.P. & Sarris, A.H. & Katseli, L.T. (1996), «Illegal Immigration and local labour markets; the case of Greece» In: International Migration.

Lyberaki, A. and Th. Maroukis (2004): 'Albanian Immigrants in Athens: New survey evidence on employment and integration'

Maratou-Alipranti L., and Tastoglou E., (2003), Gender and International Migration: Focus on Greece, *The Greek Review of Social Research*, Special Issue, Volume 110A

May, Tim (1995) Social Research, London: Oren University Press

Papantoniou – Fragouli M., and Leventi K., (2000). "The Regularization of Aliens in Greece". *International Migration Review*. Volume XXXIV, Number 3, Fall Issue

Pöggeler F. (1999), „Erwachsenbildung als Faktor der europäischen Integration“, in: Tippelt R. *Handbuch Erwachsenenbildung/Weiterbildung*, Opladen

Pollis, A. (1987) «*The state, the law and the human rights in Modern Greece*». In: Human rights Quarterly, 587-614

Schulze H. (1995), „*Staat und Nation in der europäischen Geschichte*“, München.

Tsoukalas, C. and Panagiotopoulou, R. (1992). Education in socialist Greece: Between modernisation and democratisation. In T. C. Kariotis (ed.), *The Greek Socialist Experiment*. New York: Pella

Γ. Χρήσιμα links – Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

<http://www.cityofathens.gr/katoikoi/allodapoi-metanastes/kentroeksypiretisis-allodapon>

www.citypress.gr

www.enet.gr

www.imepo.gr

www.istorikoghetto.com

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_1_24/06/2009_319648

<http://www.mdmgreece.gr>

www.metaxourgio.gr

<http://www.xeniosdias.gr/meletes/meleti004/enotita3.pdf>

www.media.uoa.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

**Σχολή Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας**

Πτυχιακή Εργασία

**«ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΤΟΠΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ»**

Συντάκτριες εργασίας

Αλεξάκη Μαρία

Δέδε- Σαραντή Χριστίνα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Οικονόμου Κατερίνα

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2009

Στις προτάσεις που ακολουθούν, καλείστε να τσεκάρετε την απάντηση που ανταποκρίνεται καλύτερα στις προσωπικές σας αντιλήψεις . Παρακαλούμε, διαβάστε με προσοχή και απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A) Φύλο:

- Άντρας
- Γυναίκα

B) Ηλικία:

- 20-30
- 31-40
- 41-50

Γ) Εκπαίδευση:

- Πρωτοβάθμια (Δημοτικό)
- Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο –Λύκειο)
- Τριτοβάθμια (ΑΕΙ-ΤΕΙ)
- Μεταπτυχιακός- Διδακτορικός τίτλος
- Άλλο

1.1 Έχει τύχει να γνωρίσετε προσωπικά και να μιλήσετε με κάποιον/α μετανάστη ή μετανάστρια; (ΕΑΝ ΝΑΙ) Υπάρχει κάποιος/α μετανάστης/τρια που θα θεωρούσατε φίλο/η σας;

- Ναι έτυχε να γνωρίζω προσωπικά κάποιον /α μετανάστη /τρια και δεν τον /την θεωρώ φίλη μου
- Ναι έτυχε να γνωρίζω προσωπικά κάποιον /α μετανάστη /τρια και τον /την θεωρώ φίλη μου
- Όχι δεν έτυχε να γνωρίζω προσωπικά κάποιον μετανάστη /τρια

1.2 Γενικά από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, πως θα χαρακτηρίζατε τις συνθήκες ζωής αυτών των ανθρώπων; Θα λέγατε ότι ζουν σε:

- Καλές συνθήκες/ μάλλον καλές
- Κακές συνθήκες /μάλλον κακές

1.3.1 Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να έχουν παντρευτεί κάποιο στενό σας συγγενή;

- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

1.3.2 Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να μένουν στην πολυκατοικία ή στην γειτονιά σας;

- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

1.3.3 Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να δουλεύουν μαζί σας;

- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά

- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

1.3.4 Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να κυκλοφορούν στο δρόμο;

- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

2.1 «Οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

2.2.1 «Οι μετανάστες φταίνε για την αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

2.2.2 «Οι μετανάστες κάνουν κυρίως δουλειές που δεν θέλουν να κάνουν οι Έλληνες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

2.3 Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες και είναι προϊστάμενοι σας;

- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

2.4 «Οι άνθρωποι από άλλες χώρες , που εργάζονται στην Ελλάδα, πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

2.5 «Αφού ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι μετανάστες και οι οικογένειές τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους Έλληνες πολίτες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

2.6 Από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, τι μισθούς νομίζετε ότι παίρνουν αυτοί οι άνθρωποι;

- Υψηλούς/ μάλλον υψηλούς
- Ούτε υψηλούς ούτε χαμηλούς
- Χαμηλούς /μάλλον χαμηλούς

2.7 « Οι μετανάστες δεν πρέπει να παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους Έλληνες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.1 «Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.2 «Είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.3 «Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.4 «Την ελληνική σημαία στις παρελάσεις μπορεί να την κρατάει ένα παιδί που προέρχεται από άλλη χώρα»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.5 «Οι μετανάστες που βρίσκονται μόνιμα στην Ελλάδα πρέπει να έχουν τις δικές τους εκκλησίες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

3.6 Σχετικά με την πρόταση να χτιστεί τζαμί στην Αθήνα, τι γνώμη έχετε;

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

4.1 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στην χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας;

- Μάλλον είναι απαραίτητο
- Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.2 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα;

- Μάλλον είναι απαραίτητο
- Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.3 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο, να μιλάει ελληνικά;

- Μάλλον είναι απαραίτητο
- Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.4 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα;

- Μάλλον είναι απαραίτητο
- Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.5 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο να έχει πάει σε ελληνικό σχολείο;

- Μάλλον είναι απαραίτητο Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.6 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να είναι χριστιανός ορθόδοξος;

- Μάλλον είναι απαραίτητο Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

4.7 Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ;

- Μάλλον είναι απαραίτητο Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

5.1.1 «Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
 Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
 Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

5.1.2 «Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
 Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
 Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

5.2 «Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα Υπουργεία και στον δημόσιο τομέα»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
 Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
 Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

6.1 Οι άνθρωποι από άλλες χώρες που μένουν στη γειτονιά σας:

- Δημιουργούν πολλά/ αρκετά προβλήματα Όχι και τόσα/ καθόλου προβλήματα

6.2 «Η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
 Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
 Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

7 Σχετικά με την παρουσία ανθρώπων από άλλες χώρες (των μεταναστών), τι θα λέγατε; Η Ελλάδα έχει φτάσει στο όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί ή δεν το έχει φτάσει ακόμα;

- Ναι Όχι

8.1 «Είναι θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
 Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
 Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

8.2 «Η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζει την εκπαίδευση»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

9.1 « Οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους»

- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

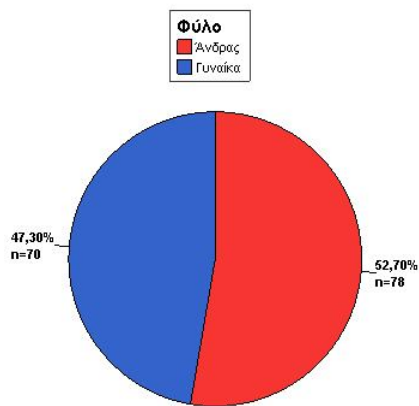
9.2 Σε γενικές γραμμές η παρουσία των μεταναστών στην χώρα μας είναι:

- Θετική
- Αρνητική

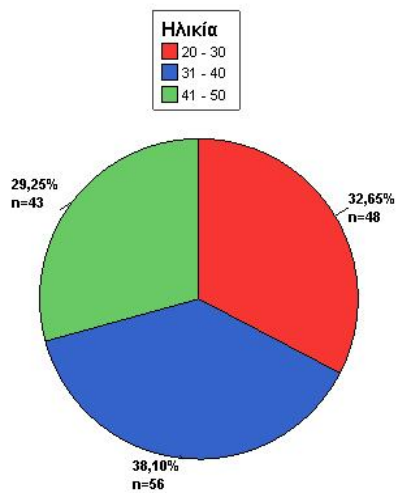
Ευχαριστούμε για τον χρόνο σας!

Γραφήματα Αποτελεσμάτων

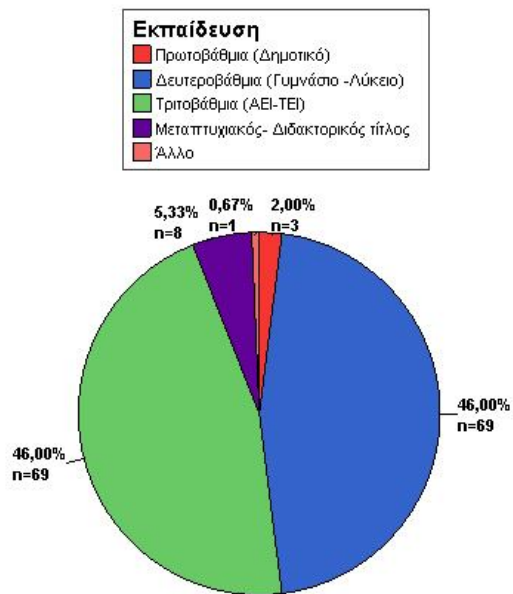
1. Α Φύλο

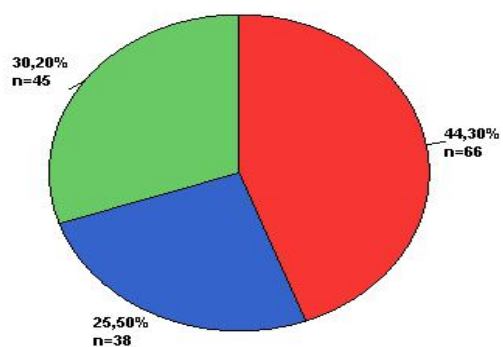
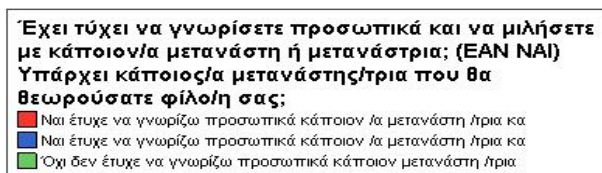
2. Β Ηλικία

3. Γ Εκπαίδευση

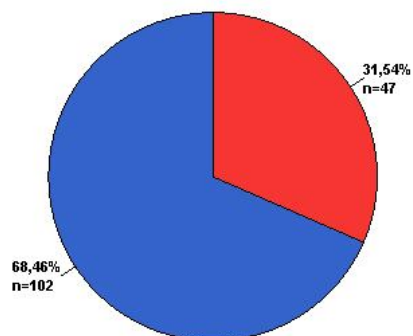
4.

5.

Γενικά από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, πως θα χαρακτηρίζατε τις συνθήκες ζωής αυτών των ανθρώπων; Θα λέγατε ότι ζουν σε:

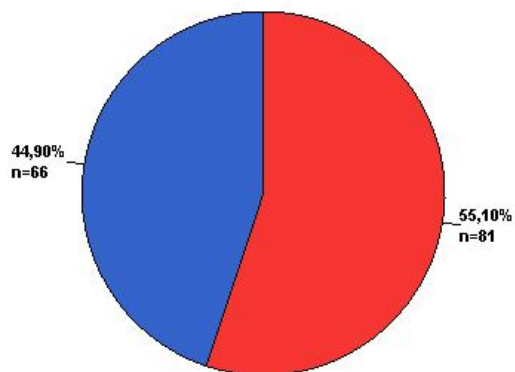
- Καλές συνθήκες/ μάλλον καλές
- Κακές συνθήκες/ μάλλον κακές

6.

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να έχουν παντρευτεί κάποιον στενό σας συγγενή;

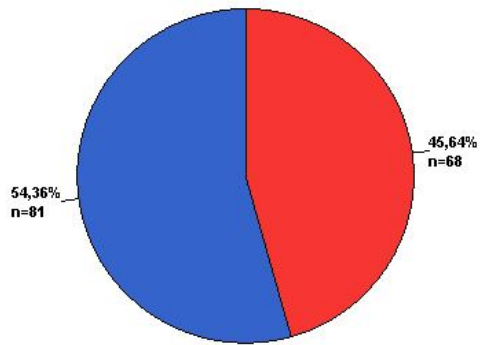
- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

7.

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να μένουν στην πολυκατοικία ή στην γειτονιά σας;

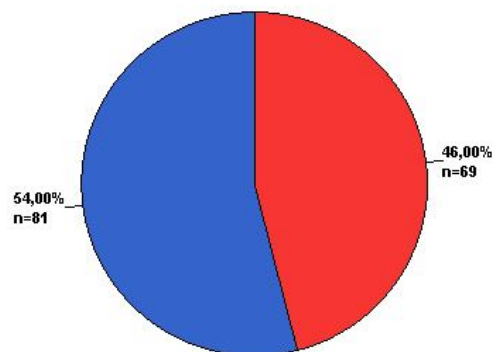
■ Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
■ Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

8.

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να δουλεύουν μαζί σας;

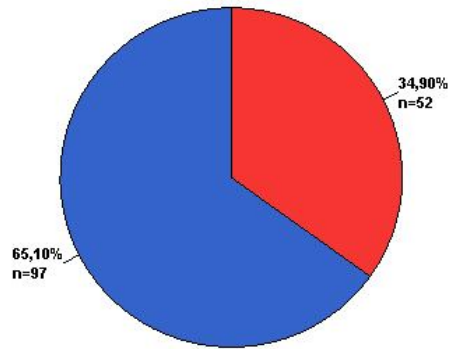
■ Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
■ Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

9.

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες να κυκλοφορούν στο δρόμο;

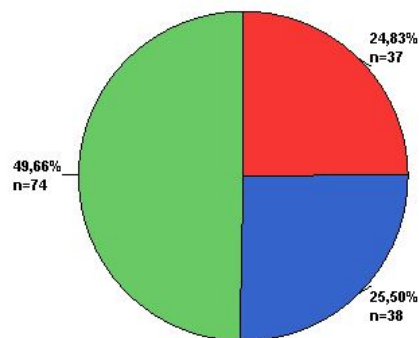
- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

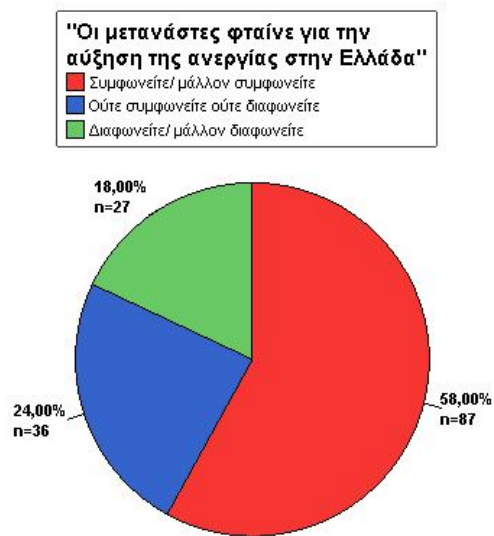
10.

"Οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά στην εθνική οικονομία"

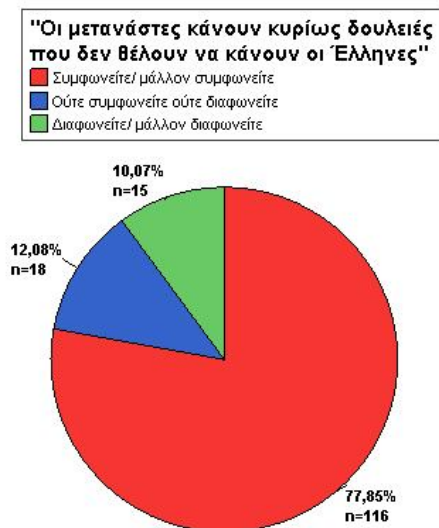
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

11.

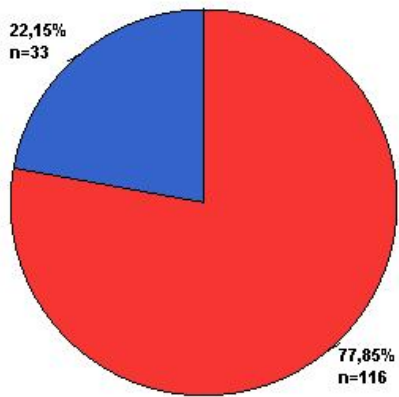
12.

13.

Πόσο σας ενοχλεί άνθρωποι που έχουν έρθει από άλλες χώρες και είναι προϊστάμενοι σας;

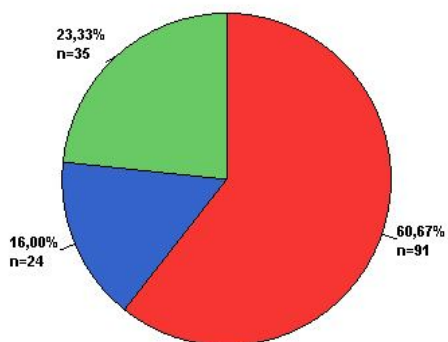
- Με ενοχλεί πολύ/ αρκετά
- Με ενοχλεί λίγο/ καθόλου

14.

"Οι άνθρωποι από άλλες χώρες , που εργάζονται στην Ελλάδα, πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες εργαζόμενους"

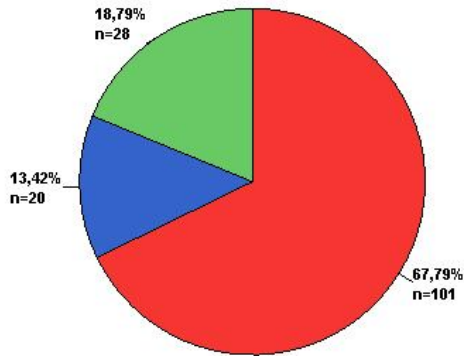
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

15.

"Αφού ζουν και εργάζονται στη χώρα μας, οι μετανάστες και οι οικογένειές τους πρέπει να έχουν τις ίδιες παροχές στην εκπαίδευση και στην υγεία με τους έλληνες πολίτες"

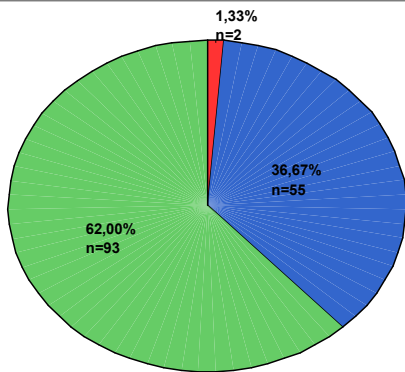
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

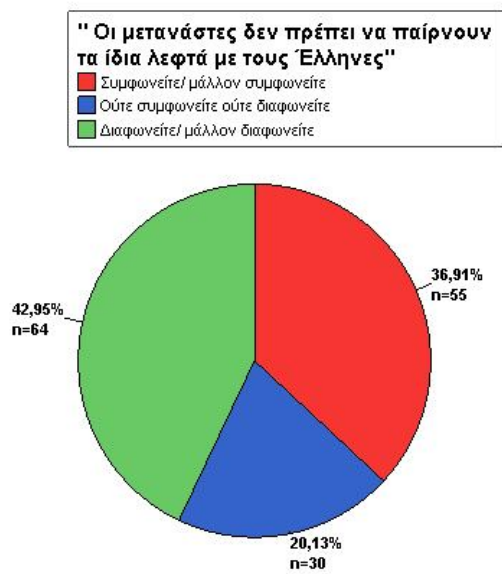
16.

Από όσα γνωρίζετε, ή έχετε ακούσει, τι μισθούς νομίζετε ότι παίρνουν αυτοί οι άνθρωποι;

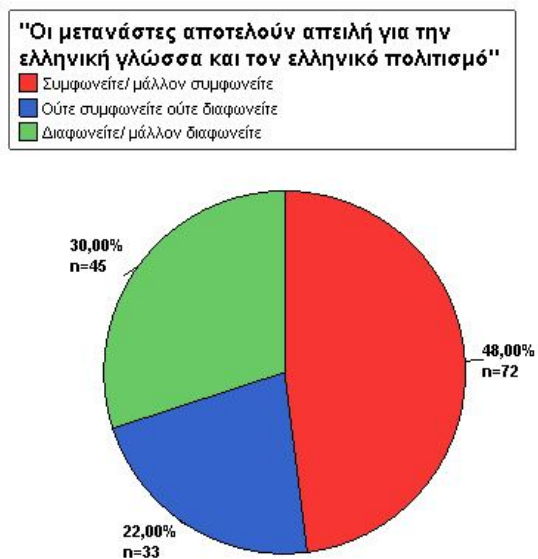
- Υψηλούς/ μάλλον υψηλούς
- Ούτε υψηλούς ούτε χαμηλούς
- Χαμηλούς /μάλλον χαμηλούς

17.

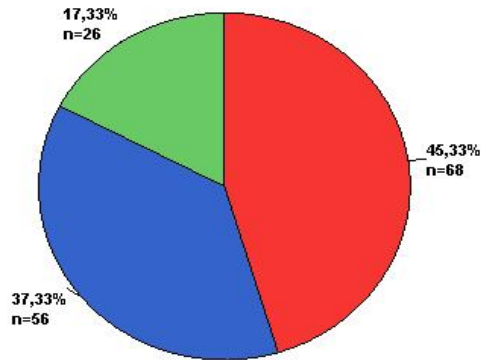
18.

19.

"Είναι καλό σε μια κοινωνία να υπάρχουν άτομα από διαφορετικές εθνικότητες, φυλές ή θρησκείες"

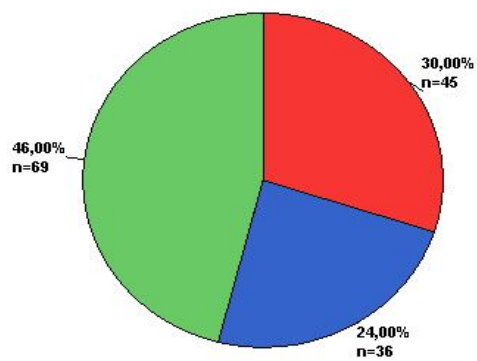
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

20.

"Οι μετανάστες αποτελούν απειλή για την ορθοδοξία"

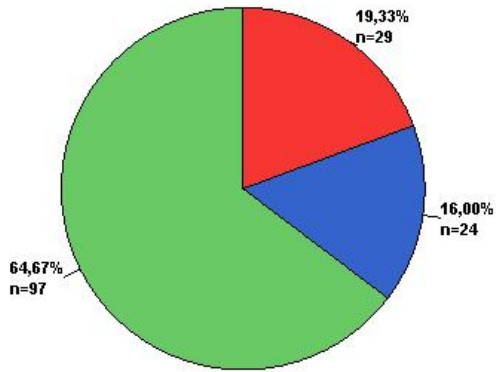
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

21.

"Την ελληνική σημαία στις παρελάσεις μπορεί να την κρατάει ένα παιδί που προέρχεται από άλλη χώρα"

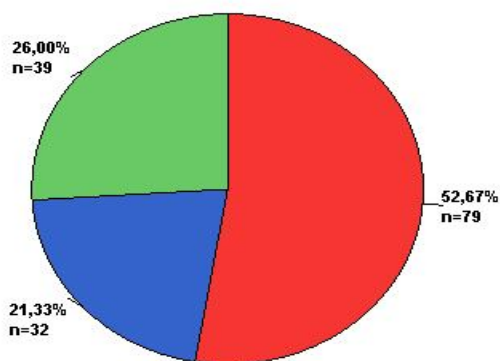
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

22.

"Οι μετανάστες που βρίσκονται μόνιμα στην Ελλάδα πρέπει να έχουν τις δικές τους εκκλησίες"

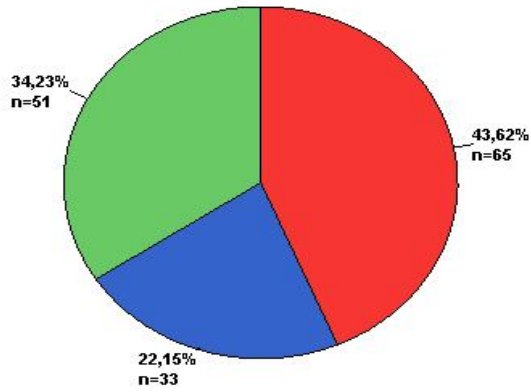
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

23.

Σχετικά με την πρόταση να χτιστεί τζαμί στην Αθήνα, τι γνώμη έχετε;

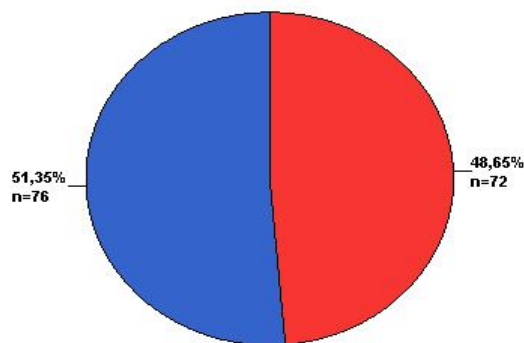
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

24.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στην χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να νιώθει και να αισθάνεται Έλληνας;

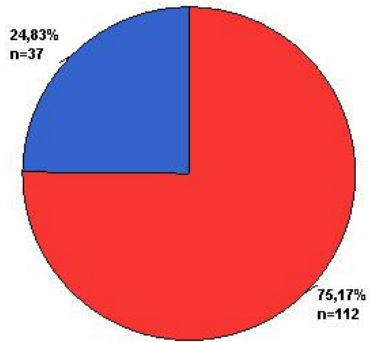
- Μάλλον είναι απαραίτητο
- Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

25.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να έχει ζήσει αρκετά χρόνια στην Ελλάδα;

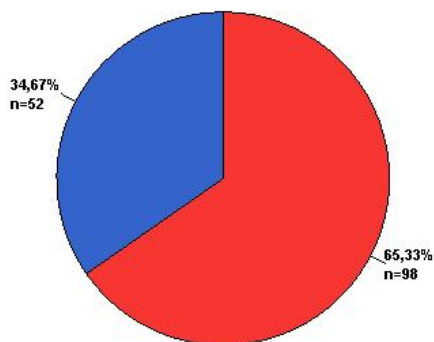
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

26.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο, να μιλάει ελληνικά;

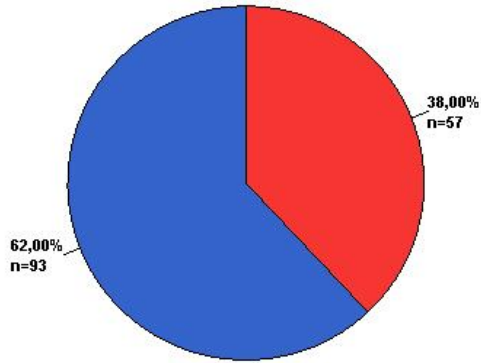
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

27.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείτε απαραίτητο να έχει γεννηθεί στην Ελλάδα;

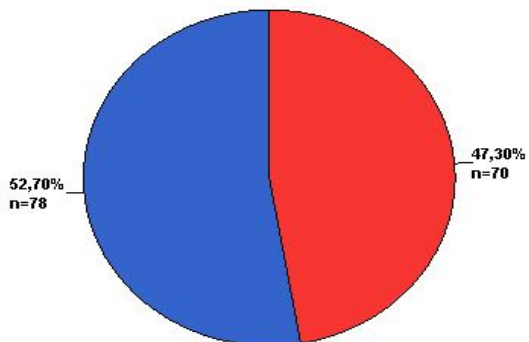
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

28.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο να έχει πάει σε ελληνικό σχολείο;

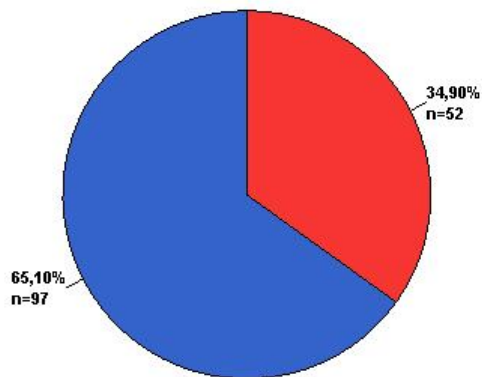
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

29.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να είναι χριστιανός ορθόδοξος;

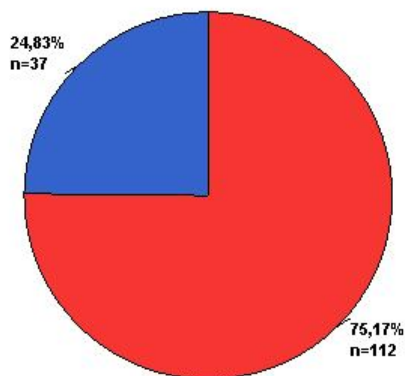
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

30.

Για να αποκτήσει ένας μετανάστης την ελληνική υπηκοότητα στη χώρα μας, θεωρείται απαραίτητο, να εργάζεται πάνω από πέντε χρόνια στην Ελλάδα ;

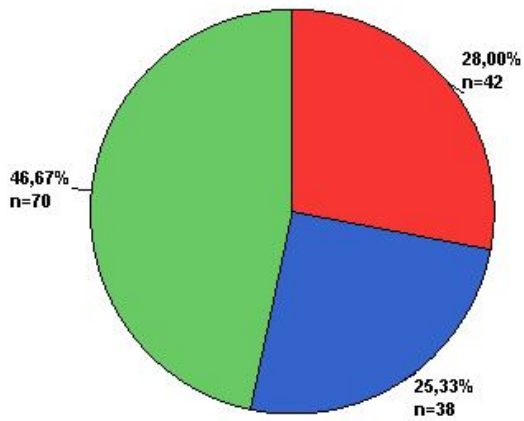
■ Μάλλον είναι απαραίτητο
■ Μάλλον δεν είναι απαραίτητο

31.

"Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να ψηφίζουν στις δημοτικές εκλογές"

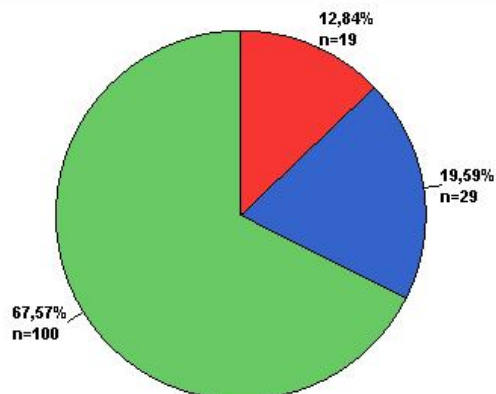
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

32.

"Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να είναι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές"

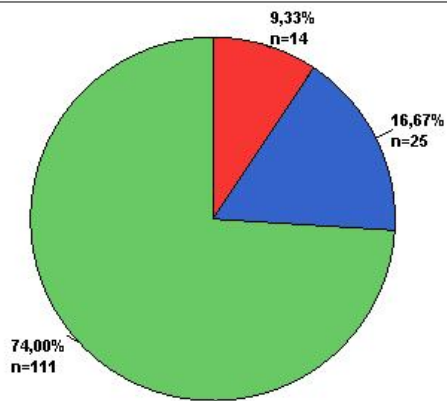
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

33.

"Οι μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να εργάζονται στα Υπουργεία και στον δημόσιο τομέα"

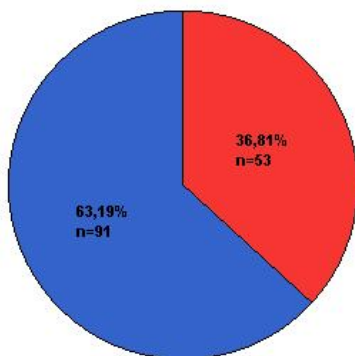
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

34.

Οι άνθρωποι από άλλες χώρες που μένουν στη γειτονιά σας:

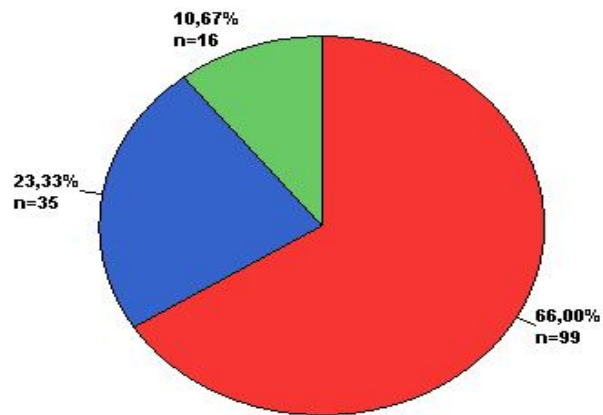
- Δημιουργούν πολλά/ αρκετά προβλήματα
- Όχι και τόσα/ καθόλου προβλήματα

35.

"Η αύξηση της εγκληματικότητας στην Ελλάδα, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μετανάστες"

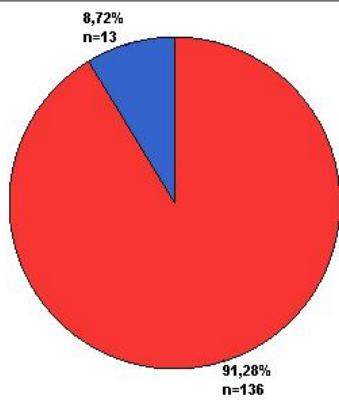
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

36.

Σχετικά με την παρουσία ανθρώπων από άλλες χώρες (των μεταναστών), τι θα λέγατε; Η Ελλάδα έχει φτάσει στο όριο των μεταναστών που μπορεί να δεχτεί ή δεν το έχει φτάσει ακόμα;

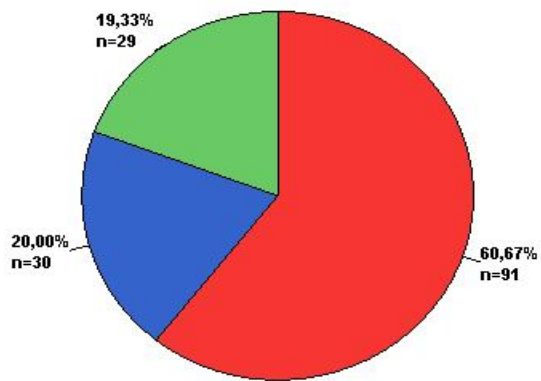
- Ναι
- Όχι

37.

"Είναι θετικό που τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία"

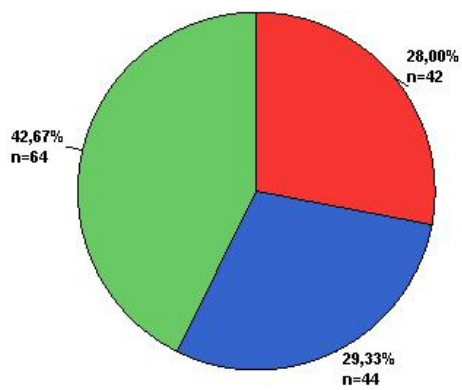
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

38.

"Η παρουσία των παιδιών των μεταναστών υποβαθμίζει την εκπαίδευση"

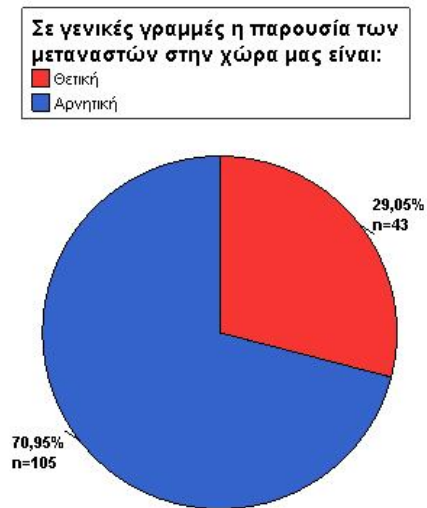
- Συμφωνείτε/ μάλλον συμφωνείτε
- Ούτε συμφωνείτε ούτε διαφωνείτε
- Διαφωνείτε/ μάλλον διαφωνείτε

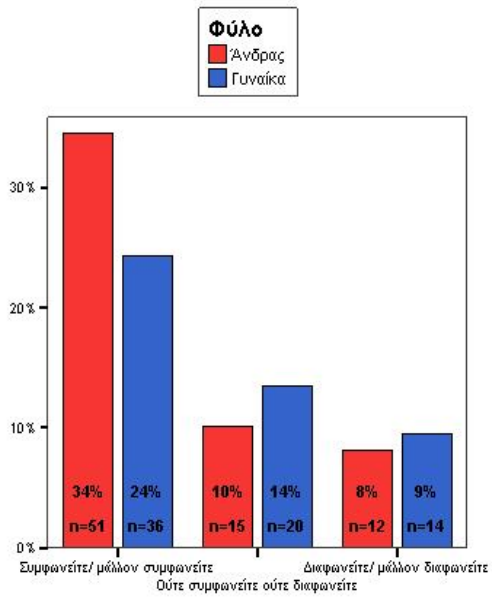
39.

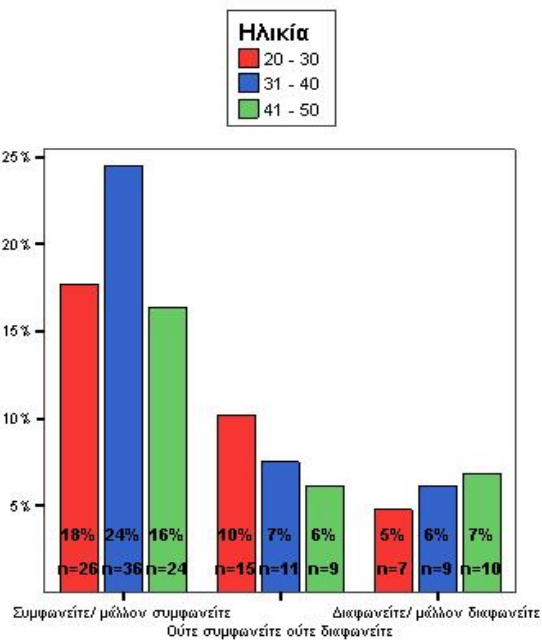
40.

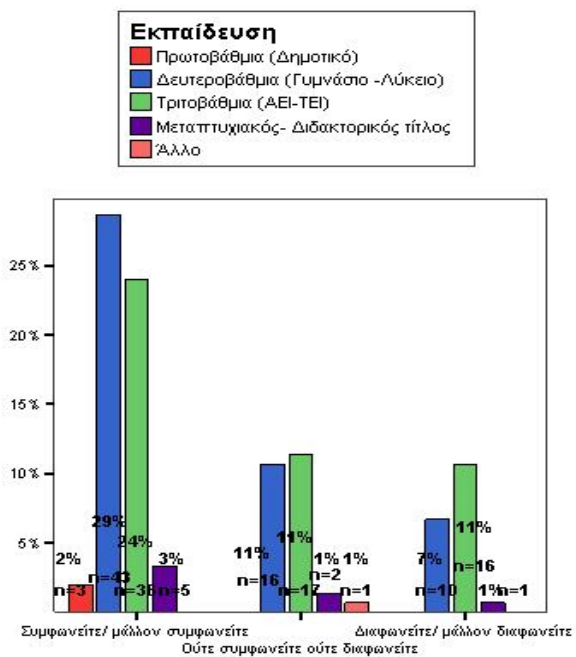
41. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ - ΦΥΛΟ

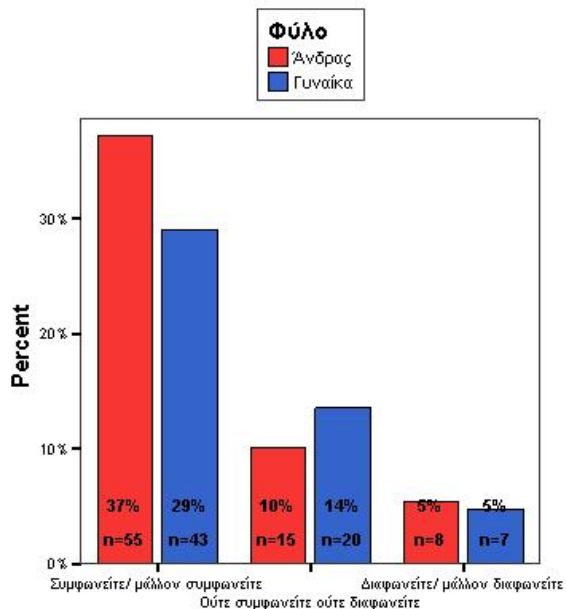
42. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΗΛΙΚΙΑ

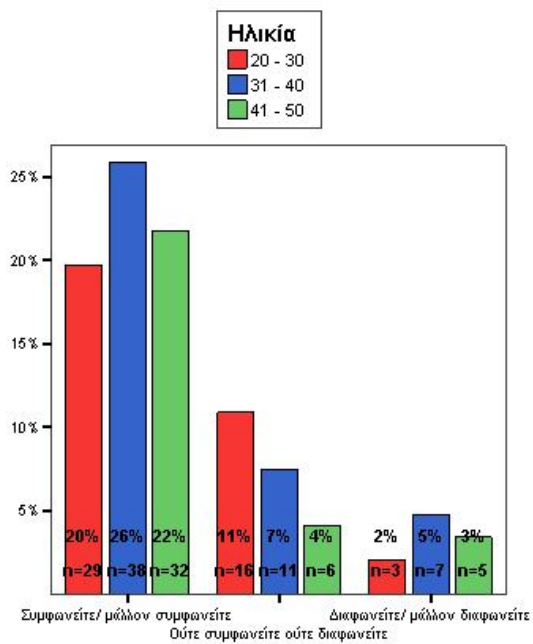
43. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

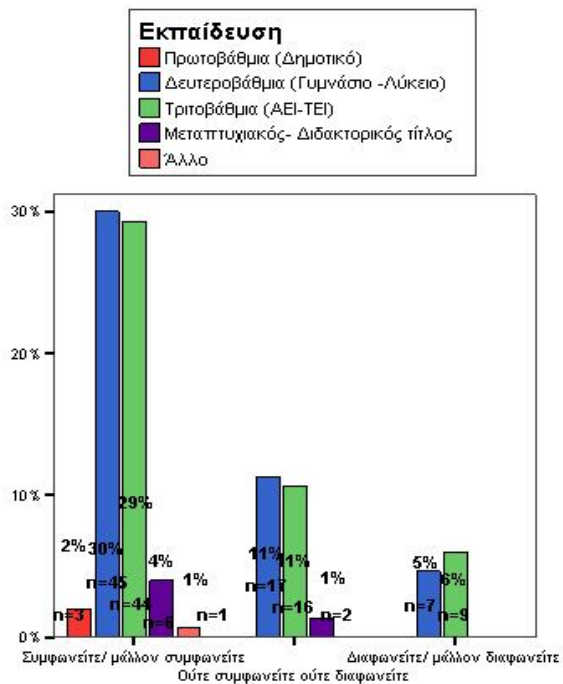
44. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ- ΦΥΛΟ

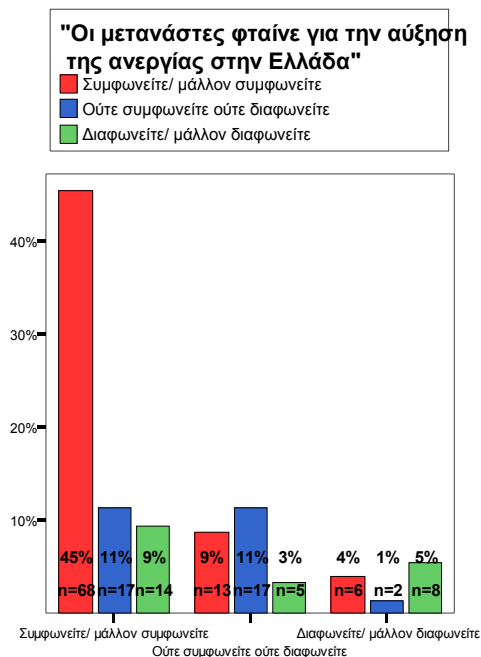
45. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ- ΗΛΙΚΙΑ

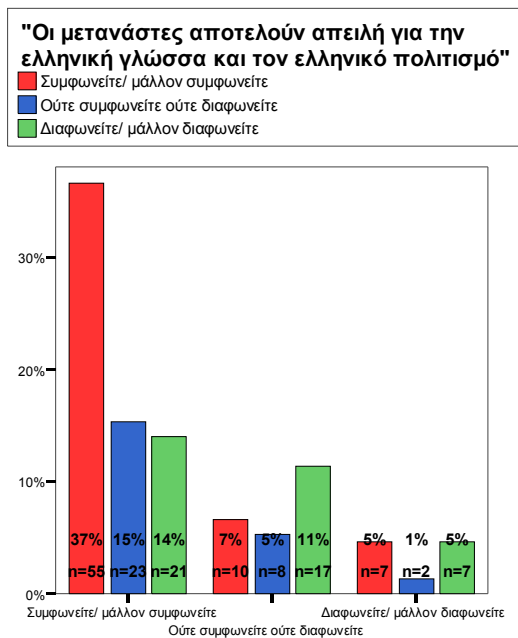
46. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ- ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

47. ΑΝΕΡΓΙΑ- ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

48. ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ- ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Φωτογραφικό υλικό

Εικόνες από το πρώην Εφετείο στην Οδό Σωκράτους . Σκουπίδια, κόπρανα και ούρα βρίσκονται παντού.

